

FESTSKRIFT

UDGIVET AF

KJØBENHAVNS UNIVERSITET

I ANLEDNING AF

HANS MAJESTÆT KONGENS FØDSELSDAG

DEN 3. JUNI 1909

CARL TORP:
BIDRAG TIL LÆREN
OM BERIGELSESFORBRYDELSERNE

KJØBENHAVN

TRYKT I UNIVERSITETSBOGTRYKKERIET (J. H. SCHULTZ A/S)

1909

BIDRAG

TIL

LÆREN

OM

BERIGELSESFORBRYDELSENE

AF

CARL TORP

KJØBENHAVN

TRYKT I UNIVERSITETSBOGTRYKKERIET (J. H. SCHULTZ A/S.)

1909.

I.

INDLEDNING.

Da Ørsted i sin Afhandling: Systematisk Udvikling af Begrebet om Tyveri etc.¹⁾ (1809) forfægtede den Anskuelse, at det ikke hører med til Tyveriets Begreb, at Borttagelsen sker til egen Fordel (*animo lucrificiendi*), kunde han, i alt Fald for saa vidt tysk og nordisk Retsvidenskab angaar, vistnok med Rette udtale²⁾, at han havde alle, saavel vore egne som fremmede Juristers Autoritet imod sig. Naar man imidlertid ogsaa hos nye Forfattere finder Udtalelser, der synes at gaa ud fra, at det stadig er den i Teori og Lovgivning herskende og altovervejende Anskuelse, at Tyveri og visse dermed beslægtede Forbrydelser — Røveri, Afpresning, Bedrageri m. fl. — danne en særegen fra andre Formuekrænkelser skarpt afgrænset Forbrydelsesgruppe, Berigelsesforbrydelserne, hvis Særkende er, at de forudsætte Berigelses-hensigt, *animus lucri faciendi*, eller hvorledes man nu nærmere vil bestemme denne Fordring, og som netop af denne Grund undergives og bør undergives en væsentlig anden strafferetlig Behandling end andre Formuekrænkelser, der ikke have den angivne Egenskab³⁾, saa kan denne Opfattelse næppe siges at stemme med de virkelige Forhold. Saa vel for Tyveriets som for nogle af de andre herhen hørende Forbrydelsers Vedkommende har tværtimod, som nærmere nedenfor vil

1) Jfr. ogsaa A. f. R. III. S. 172 flg. Noten.

2) Ørsted: Systematisk Udvikling af Begrebet om Tyveri S. 53.

3) Jfr. Goos: Spec. Del II S. 281 flg.

blive paavist, ikke blot Retsanvendelsen i en Række Lande med mere eller mindre Støtte i Lovgivningen slaaet den Grundsætning fast, at der ikke kræves Berigelseshensigt eller lignende, men det er ogsaa den i forskellige Landes Retsvidenskab for Tiden herskende Opfattelse, at en saadan Fordring ikke bør stilles ved disse Forbrydelser, og at det derfor overhovedet ikke er systematisk rigtigt at udsondre „Berigelsesforbrydelserne“ som en særskilt fra andre Formuekrænkelser væsentlig forskellig Forbrydelsesgruppe. Ørsted staar saaledes i Nutiden ingenlunde isoleret som Repræsentant for den af ham hævdede Anskuelse.

Den Modsætning, som paa dette Omraade stadig bestaar dels mellem de forskellige positive Lovgivninger — ofte endog indenfor samme Lovgivning, for saa vidt angaar Behandlingen af forskellige beslægtede Forbrydelsesformer — dels mellem de forskellige videnskabelige Opfattelser af dette Spørgsmaal, er ganske vist i Tidens Løb for saa vidt formindsket, som Stridens Omraade gennem Fjernelse af en Række Uklarheder og Misforstaaelser er bleven væsentlig begrænset. Men desuagtet staar her Anskuelse endnu skarpt imod Anskuelse. Og en Løsning af de forskellige her foreliggende Stridsspørgsmaal har ikke blot videnskabelig Interesse, men er ogsaa af afgørende praktisk Betydning. De Forbrydelser, der berøres af dette Spørgsmaal, og som ofte sammenfattes under Betegnelsen „Berigelsesforbrydelser“, spille en saa betydningsfuld Rolle for den samlede Kriminalitet⁴⁾, at det er af største Vigtighed, at den legislative Behandling af dem ikke blot bundes i en rigtig Opfattelse af deres Væsen, men ogsaa gennemfører det valgte Udgangspunkt saa klart og ensartet

4) Antallet af de for Tyveri, Hæleri, Røveri, Afpresning, ulovlig Omgang med Hittegods, Bedrageri og svingagtig Fallit (Strfl. §§ 260—63) dømte Forbrydere var i Aarene 1897—1900 8874 og i Aarene 1901—05 11544, medens det samlede Antal for egentlige Forbrydelser domfældte udgjorde henholdsvis 14290 og 18092. For 1906 var Tallene endog 2224 af 3423. De for „Berigelsesforbrydelser“ dømte Forbrydere udgjorde altsaa henholdsvis 62,¹¹ 63,²³ og 67,⁸⁰ pCt. af samtlige for egentlige Forbrydelser domfældte.

som muligt. — Netop paa et Tidspunkt, hvor en gennemgribende Reform af vor Straffelovgivning kan ventes at være forestaaende, turde det da være naturligt at tage visse af de Stridsspørgsmaal, som disse Forbrydelser have givet Anledning til, særlig det ovenfor berørte Grundspørgsmaal, op til fornyet Behandling. Og dette kan saa meget mindre anses for overflødigt, som netop dette Spørgsmaal kun har faaet en meget ufyldstgørende og lidet indgaaende Behandling i den iøvrigt i mange Retninger saa righoldige og udtømmende, retssammenlignende Fremstilling af tysk og fremmed Straffet, der ved Samarbejde af en Række af Tysklands betydeligste Kriminalister paa det tyske Justitsministeriums Foranstaltning er tilvejebragt som Forarbejde til den forestaaende Reform af den tyske Straffelovgivning⁵⁾.

⁵⁾ Se Vergleichende Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts. Vorarbeiten zur deutschen Strafrechtsreform. Herausgegeben auf Anregung des deutschen Reichs-Justitsamtes. — Behandlingen af de herhen hørende Forbrydelser findes i Besonderer Teil. VI. S. 1—142, 183—374; VII. S. 65 flg. og S. 405 flg.

II.

HISTORISK OVERSIGT.

At der indenfor Kredsen af de Forbrydelser, der krænke fremmed Ejendomsret eller fremmede Formuerettigheder — Ejendomsforbrydelser, Formueforbrydelser — tidligt har været følt Trang til at udskille til særskilt Behandling nogle, hvis fælles Mærke er, at de ikke blot medføre Skade for den forurettede, men tillige forskaffe den handlende eller andre (økonomisk) Fordel, derom bærer Retsudviklingen i en Række Lande Vidnesbyrd.

De forskellige „Berigelsesforbrydelser“ ere imidlertid ikke lige tidligt i Lovgivningerne eller den almindelige Retsbevidsthed bievne udformede som selvstændige Forbrydelsesarter. Overalt tør man vistnok antage, at Tyveriet er den af disse Forbrydelser, der tidligst er blevet erkendt som en særlig, fra andre skarpt afgrænset Forbrydelse¹⁾, og det er derfor ogsaa naturligt, at det er for denne Forbrydelses Vedkommende, at man tidligst i Lovgivningerne finder Holdpunkter for Besvarelsen af det her foreliggende Spørgsmaal. Men iøvrigt vil det findes, at selve Tyveribegrebets Afgrænsning i de ældre Lovgivninger varierer stærkt.

¹⁾ Dette har sin naturlige Forklaring deri, at Tyveriet er den af de her omhandlede Forbrydelser, der til alle Tider alene ved sin Hyppighed har vejet tungest, hvilket ogsaa forklarer, at de for disse Forbrydelser fælles Spørgsmaal selv i nyere Tid fortrinsvis findes behandlede i Læren om Tyveri. — Af de 11,544 i Femaaret 1901—05 for Berigelsesforbrydelser dømte Personer udgjorde Tyvene 8,954, heri dog indbefattet 91 for Smaatyverier og Brugstyveri (hvor mange for det sidste kan ikke ses) dømte.

1. I Romerretten kan Tyveri i Nutidens Betydning overhovedet ikke siges at være udformet til et selvstændigt Forbrydelsesbegreb. Det romerske Begreb „furtum“ var langt videre, (idet det omfattede foruden den retstridige Borttagelse af fremmede Ting tillige dels Forholdelse af anden Mands Ting (lysk Rets Unterschlagung), dels det saakaldte Brugs-tyveri samt retstridig Tilægnelse af egne (f. Eks. pantsatte) Ting, og endelig nogle Tilfælde af Bedrageri i egentlig Forstand²⁾) (særlig den bevidste Modtagelse af et indebitum³⁾). Det maa iøvrigt vistnok antages, at den ovenfor angivne Opfattelse betegner et senere Udviklingsstandpunkt, og at furtum oprindelig har haft et snævrere Omraade, der mere nærmer sig vort Tyveribegreb⁴⁾. En nærmere Prøvelse heraf har imidlertid ingen Interesse for denne Undersøgelse. Af fr. 1 § 3 Dig. 47—2 fremgaar nemlig, hvad der her alene er af Betydning, at furtum i hele sit Omfang forudsætter animus lucri faciendi; og der foreligger intel, der kunde tyde paa, at denne Fordring ikke er oprindelig, altsaa skulde skyldes en senere Retsopfattelse. Dette er vel ogsaa den egentlige Grund til, at furtum altid medfører Infami⁵⁾. — Hvorledes Fordringen om animus lucri faciendi⁶⁾ nærmere er blevet for-

2) Jfr. fr. 1 § 3 Dig. 47—2: „Furtum est contrectatio rei fraudulosa lucri faciendi gratia, vel ipsius rei, vel etiam usus eius possessionisve“; cfr. fr. 66 pr. Dig. 47—2.

3) Jfr. fr. 18 Dig. 13—1: „Quoniam furtum fit, quum quis indebitos numos sciens acceperit“.

4) Jfr. i denne Retning bl. a.: Wächter i Weiskes Rechtslexicon III. S. 355; Merkel i Holtzendorff Handb. III. S. 627; Hälschner: System des preuss. Strafrechts. II. S. 389.

Medens det maa erkendes, at Romerrettens Afgrænsning af Begrebet furtum er højst vilkaarlig, er det paa den anden Side tvivlsomt, om andre Retsforfatningers — særlig tysk og nordisk Rets skarpe Sondring og væsentlig forskellige Behandling af Tyveri og andre Berigelsesforbrydelser — er at foretrække; jfr. nærmere nedenfor under VI. og VII.

5) Jfr. fr. 1, fr. 4 § 5, fr. 6 § 1 Dig. 3—2; fr. 7 Dig. 48—1, cfr. Wächter i Weiskes Rechtslexicon. III. S. 369.

6) Jfr. foruden fr. 1 § 3 tillige fr. 43 § 4 og fr. 65 Dig. 47—2.

slaaet, om den romerske Retsopfattelse derved snarest har haft det fjernere Motiv (Vindesyge) eller det umiddelbare Formaal for Tilegnelsen (Berigelseshensigt i videre Forstand) for Øje, skal heller ikke her undersøges; jfr. derom nærmere nedenfor under IV. Det skal blot fremhæves, at Kilderne sætte et skarpt Skel mellem denne Animus og den blotte Hensigt at skade⁷⁾.

2. Ogsaa i den ældste nordiske og tyske Ret maa det antages, at visse Forbrydelser paa Grund af den for dem ejendommelige Berigelseshensigt og det æreløse Sindelag, hvorom denne regelmæssig vidner, anses som særlig vanærende og ere Genstand for en særlig streng Behandling⁸⁾. Særlig tydeligt træder dette frem ved Tyveri, der sikkert er den af disse Forbrydelser, der tidligst er bleven skarpt afgrænset og særlig behandlet i Lovgivningerne, der indeholde talrige Bestemmelser om Tyveri, medens andre „Berigelsesforbrydelser“ behandles mere lejlighedsvis, hvorhos disse saa vel som enkelte andre Retskrænkelser, der f. Eks. i Henseende til Udførelsesmaaden (Hemmelighed⁹⁾) frembyde Lighedspunkter med Tyveri, ofte mere eller mindre behandles paa en med Tyveri analog Maade.

Tyveri er i vor ældre Ret hemmelig Tilegnelse af en fremmed rørlig Ting — i Reglen om end ikke altid gennem Borttagelse fra fremmed Varetagt — i Berigelseshensigt¹⁰⁾.

7) Jfr. bl. a. fr. 41 § 1 Dig. 9—2; fr. 14 § 2 Dig. 19—5.

8) Jfr. Wilda das Strafrecht der Germanen S. 860; Wächter i Weiskes Rechtslexicon III S. 386—87; Merkel i H. H. III. S. 624—25; Temme: Lehrb. des preuss. Strafrechts S. 890.

9) Dette har f. Eks. i dansk Ret muligvis været medvirkende til, at Fr. 28. Dec. 1200, jfr. Sk. L. V.—1, Andr. Suneson V.—3 og J. L. II—59, straffer hemmeligt Nam for Bidrag til Mandeboden som Tyveri, et Forhold, der iøvrigt vistnok kan forklares uden at komme i Strid med Fordringen om Berigelseshensigt ved Tyveri.

10) Jfr. Matzen: Retshistorie. Offentlig Ret III. S. 130, 133 flg. Medens Fordringen om Berigelseshensigt næppe direkte udtales i vore Landslove, findes den f. Eks. udtrykkelig fremhævet i Graagaas Ransagningsafsnittet 227 (Finsens Oversættelse S. 161).

At denne Hensigt kræves, maa antages, dels fordi Kilderne udenfor det i Note 9 nævnte (tvivlsomme) Tilfælde intetsteds — saaledes som ved Ran, hvor denne Fordring ikke fastholdes, jfr. nedenfor — som Eksempler paa Tyveri nævne Tilfælde, hvor saadan Hensigt mangler, dels fordi det krævedes, at Tyveriets Genstand skulde have Pengeværdi, ligesom Straffens Størrelse bl. a. afhænger af det stjaalnes Værdi.

Langt mindre skarpt afgrænset end Tyveri er Ran, der vistnok lige saa tidligt og lige saa udførligt som Tyveri omhandles i Kilderne. Selv om det nemlig maa antages,¹¹⁾ at Ran oprindeligt ligesom Tyveri var en Berigelsesforbrydelse, der væsentlig adskilte sig fra denne derved, at den blev begaaet aabenlyst, er det i alt Fald givet, at Ransbegrebet senere fik et meget videre Omraade¹²⁾. Saaledes anvender J. L. i flere Tilfælde Ransstraf paa Selvtægtshandlinger under Omstændigheder, under hvilke i de ældre Landslove Ransstraf ikke var anvendelig¹³⁾. I nogle af disse Tilfælde tør det vel antages at være forudsat, at der foreligger en Berigelseshensigt, saaledes i det i J. L. III—50 nævnte, hvor Tilbagetagelsen af de optagne Kreaturer maa antages at være sket for at undgaa at betale Optagelsespenge m. m.¹⁴⁾. Men i mange Tilfælde, der behandles som Ran, er Fordringen om Berigelseshensigt utvivlsomt opgivet. For det her behandlede Spørgsmaal er dette imidlertid ikke af afgørende Betydning, da Ran i den senere Retsudvikling utvivlsomt ikke væsentlig blev set under Synspunktet Ejendomsforbrydelse, men nærmest opfattedes som ulovlig Egenmagt, idet man lagde Vægten paa, at Ransmanden, der gik aabenlyst til Værks, ikke søgte at unddrage sig Ansvar for sin Handling. Derfor var Ran hele Middel-

¹¹⁾ Matzen l. c. S. 130.

¹²⁾ Et saadant videre Omraade — om end langt mere begrænset end efter den ældre Ret — havde Ran endnu i D. L. 6—15. Begrænset til alene at angaa den aabenlyste, retstridige Borttagelse af fremmede Løsøregenstande blev Begrebet først ved Fr. 11. April 1840.

¹³⁾ Matzen, l. c. S. 128, 130—31.

¹⁴⁾ Jfr. som Analogi Magnus Lagabøters Landslov VII.—32.

alderen igennem heller ikke i og for sig vanærende, og Straffen var en anden og væsentlig mildere end Straffen for Tyveri og dermed beslægtede Forbrydelser¹⁵⁾.

Væsentlig senere anerkendt som en særlig Forbrydelse samt langt mindre indgaaende behandlet i Lovene — tilmed kun i enkelte særlig udhævede Fremtrædelsesformer — er Bedrageri. Efter Beskaffenheden af de i Lovene nævnte Eksempler herpaa¹⁶⁾, er der næppe Grund til at tvivle om, at ogsaa ved denne Forbrydelse Berigelseshensigt er forudsat. Det samme gælder utvivlsomt om de enkelte Lovbud, der handle om Forholdelse af betroet Gods o. l.¹⁷⁾.

Chr. V.'s D. L. modtog i Arv fra den ældre Ret en Ordning, hvor de enkelte til denne Gruppe hørende Forbrydelsesbegreber ikke vare skarpt afgrænsede. Ganske vist er Røveri i Loven udsondret fra Ran, og Bestemmelserne om Røveri i D. L. 6—16, der iøvrigt omfatter visse grove Tilfælde af Tyveri, maa sikkert antages ubetinget at fordre Berigelseshensigt. Men Bestemmelserne baade om Ran — D. L. 6—15 — og om Tyveri — D. L. 6—17 — have endnu et saa vidt Omraade, at de omfatte ogsaa Forhold, der ikke ud fra noget Synspunkt kunne betegnes som Berigelsesforbrydelser. Men netop den sidste Omstændighed gør det betænkeligt heri at finde noget Bevis for, at Loven ikke skulde anse den ulovlige Berigelse paa Andenmands Bekostning som noget for visse Formueforbrydelser ejendommeligt. Saadanne Handlinger som f. Eks. de i D. L. 6—17—11 og 12 omhandlede¹⁸⁾ ligge saa ganske udenfor, hvad man nogensinde har villet henføre under Tyveribegrebet — der mangler navnlig det af *alle* fordrede Rekvisit, retstridig Borttagelse af en fremmed Ting — at

¹⁵⁾ Jfr. Wilda: Das Strafrecht der Germanen S. 907 flg., særlig 911; Matzen: Retshistorie. Off. Ret. III. S. 130 flg.

¹⁶⁾ Jfr. herom bl. a. Matzen l. c. S. 141; Brandt: Den norske Retshistorie II. S. 112.

¹⁷⁾ Jfr. bl. a. Eriks sjæll. L. III—43 om Bortgivelse og Salg af betroet Gods.

¹⁸⁾ Andre Eksempler nævnes hos Ørsted: Om Tyveri § 90.

Meningen med Ordene „da bliver han (selv) Tyv“ o. l. ikke kan antages at være positivt at udvide Tyveribegrebet, men kun at foreskrive, at Straffen her skal fastsættes i Lighed med Straffen for Tyveri; og i Praxis anvendte man netop her en anden og ringere Straf¹⁹⁾. Anderledes vilde det have været, hvis der i Loven var Hjemmel til at straffe som Tyveri saadan Tilvendelse af fremmede Ting, hvor ulovlig Berigelse er udelukket derved, at Borttagelsen er sket for at skaffe sig Fyldestgørelse for en Fordring²⁰⁾ o. l. Men saadan Hjemmel mangler netop ganske. I alt Fald er det givet, at bortset fra Ørsted, alle vore ældre Forfattere²¹⁾ vare enige om til Ran og Tyveri i egentlig Forstand og en Række dermed beslægtede Forbrydelser²²⁾ at kræve Berigelseshensigt. Og den Retsopfattelse, som gav sig Udtryk heri, blev da ogsaa bestemmende for den følgende Tids Lovgivning. Ligesom allerede Fr. 20. Febr. 1789, idet den anordner Straffen for Tyveri, derved gaar ud fra det snævrere, egentlige Tyveribegreb og ved sin Fremhævelse af „det stjaalnes Værdi“ og „den Forurettedes Vilkaar“ m. m., som afgørende for Straffens Fastsættelse²³⁾ samt ved sin Udtalelse om (§ 8), at den skyldige skal tilpligtes at erstatte den forurettede Værdien af det stjaalne, synes at forudsætte, at Tyveri indeholder en ulovlig Berigelse²⁴⁾, saaledes udsondrer Fr. 11. April 1840 § 32 fra det egentlige Ran, der herefter

¹⁹⁾ Jfr. Ørsted: Om Tyveri S. 54, 241.

²⁰⁾ Jfr. Ørsted: Om Tyveri S. 66.

²¹⁾ Jfr. Hesselberg: Jurid. Kollegium udg. af Dons S. 350; Dons: Forelæsninger over den danske og norske Lov III. S. 226, 230, 232; Nørregaard: Forelæsninger over den danske og norske Private Ret VI. S. 226, 258; Brorson: Forsøg til VI. Bogs Fortolkning S. 402.

²²⁾ I de spredte Bestemmelser om Bedrageri (i videre Forstand, omfattende Forholdelse eller Fragaelse af betroet Gods) og ulovlig Omgang med Hittegods o. l., som findes i D. L., er der da heller intet, der kunde tyde paa, at Fordringen om Berigelseshensigt var frafalden, jfr. saaledes D. L. 5-3-3; 5-8-3, 4, 12; 5-9-2, cfr. 4-4-4 og 5; 5-10-25, 31 m. II.

²³⁾ Jfr. ligeledes Fr. 11. April 1840 § 2.

²⁴⁾ Jfr. ogsaa Udtalelsen i Fr. 11. April 1840 § 30 om, at den paa at tilvende sig andres Gods rettede Vilje horer til Tyveriets sande Væsen.

straffes som Tyveri, de Tilfælde af „egenmægtig Behandling af andres urørlige Ting“, der, skønt de ikke havde denne Karakter, i D. L. straffedes som Ran. — Endelig er der efter den i Fr.'s §§ 41 flg. givne Beskrivelse af de Tilfælde, der henføres under Bedrageri, ikke fjerneste Grund til at tvivle om, at Fr. med det egentlige Bedrageri²⁵⁾ kræver Berigelseshensigt. Ved Omtalen af et særlig fremhævet Tilfælde af Bedrageri, „Assurance-svig“ siges det da ogsaa i § 53, at det bliver at straffe som andet Bedrageri, „saaledes at ved Straffens Bestemmelse tages særdeles Hensyn til det skammelige og fordærvelige i at misbruge saadanne velgørende Indretninger *til egennyttige Hensigts Opnaaelse*.“ — Karakteristisk for Fr.'s Standpunkt er ogsaa Bestemmelsen i § 39 om det saakaldte „Besiddelsesyveri“. Medens dette i Reglen — naar der ikke foreligger Berigelseshensigt — kun straffes med Bøder, kom den almindelige Bedrageristraf til Anvendelse naar „en svigagtig Hensigt dermed er forbunden“ ∴ som ogsaa de anførte Eksempler vise, naar Handlingen tilsigter ulovlig Berigelse. Ligesom dernæst Forfatterne efter Ørsted, med Undtagelse af Algreen-Ussing²⁶⁾, der i det væsentlige gentager Ørsteds Argumentation, fastholdt Fordringen om Berigelseshensigt²⁷⁾, saaledes findes det ogsaa, at Praksis f. Eks. har nægtet en ulovlig Borttagelse Karakteren af Tyveri, ikke blot, hvor den var sket uden Tilegnelseshensigt, men i den Hensigt at bortkaste de tagne Genstande for at hævn sig for en formentlig Forurettelse,²⁸⁾ samt ved Tilegnelsen af *res non pretii*²⁹⁾, men ogsaa i et Tilfælde, hvor der forelaa en uretmæssig Tilegnelse

25) Ved det i Fr.'s § 50 omhandlede undtagne Bedrageri, kan det vel betvivles, at egentlig Berigelseshensigt fordres, men dette Forhold behandles ogsaa paa en fra det egentlige Bedrageri forskellig, væsentlig mildere Maade.

26) Algreen-Ussing: Haandbog S. 525—26, hvis Udtalelser dog ere ret vage og forbeholdne.

27) Schlegel: Juridisk Encyklopædi S. 143—44 Noten; Bornemann: Saml. Skr. IV. S. 57 flg., 127 flg.

28) J. T. XXVIII. S. 112, jfr. herved J. U. 1854 S. 260

29) J. T. XXIX. S. 124.

mod Vederlag³⁰⁾, altsaa et typisk Eksempel paa et af de Forhold, om hvilke i Nutiden — ligesom tildels allerede tidligere — Striden mellem de modstaaende Anskuelser netop drejer sig, jfr. nedf. under IV.

3. Medens saaledes Retsudviklingen i Danmark indtil Straffeloven — i alt Fald i Hovedsagen — fastholdt Fordringen om Berigelseshensigt ved en Række særlig fremhævede Formuekrænkelser og navnlig ved den praktisk vigtigste af disse, Tyveri, stillede Sagen sig bl. a. for Tyveriets Vedkommende noget anderledes i Tyskland og Frankrig.

a. I Tyskland blev den ældre germanske Retsopfattelse væsentlig afgørende for Tyveribegrebets videre Udvikling. (Romerrettens vide „furtum“-Begreb blev ikke reciperet³¹⁾. Allerede i Bambergische Halsgerichtsordnung (1507)³²⁾ og i Peinliche Gerichtsordnung Kaiser Karl's V.³³⁾ (1532), saa vel som i de senere saakaldte Partikularlove findes Tyveribegrebet afgrænset i Forhold til andre Formueforbrydelser — Røveri, Afpresning, Forholdelse, Bedrageri — i alt væsentligt paa samme Maade som i den nugældende tyske og nordiske Ret. Uagtet hverken Bambergensis eller Carolina — ligesom adskillige af de senere Love — direkte afgjorde Spørgsmaalet, om Berigelseshensigt krævedes, var der oprindeligt vistnok hverken i Praksis eller i Retsvidenskaben nogen Tvivl om, at denne fordredes ved Tyveri³⁴⁾, saa vel som ved de andre

³⁰⁾ J. U. 1853 S. 604.

³¹⁾ Jfr. herved foruden de i følgende Noter anf. Forfl. Wächter i Weiskes Rechtslexikon III. S. 389 flg.

³²⁾ Jfr. Artt. 183 flg.

³³⁾ Jfr. Artt. 157 flg. Ifølge Art. 170 (Bambergensis Art. 196) skulde Tilegnelse af betroet Gods straffes ligesom Tyveri; men dette blev dog i Reglen ikke forstaaet bogstaveligt, hvorimod en mildere, arbitrær Straf blev anvendt, jfr. Quistorp: Grundsätze des deutschen peinl. Rechts I. § 417; Steltzer: Lehrb. des deutschen Criminalrechts § 655.

³⁴⁾ Jfr. bl. a. Quistorp. I. c. § 346; Steltzer I. c. §§ 594—95; Feuerbach: Lehrb. des peinl. Rechts (12. Ausg.) §§ 312, 319; Heffter: Lehrb. des gem. deutsch. Strafrechts (5. Aull.) S. 391.

„Berigelsesforbrydelser“³⁵⁾, om man end var meget lidet klar over, hvad der egentlig laa i denne Fordring. Ogsaa de Forfattere, der ansaa det for overflødig udtrykkeligt at fremhæve Fordringen om animus lucri faciendi, vare i Realiteten enige i at udelukke f. Eks. fra Tyveri saadanne Tilfælde, hvor overhovedet ingen Berigelseshensigt foreligger³⁶⁾. Naar man undlod udtrykkeligt at fordre animus lucri faciendi, var det nærmest, fordi man frygtede, at dette Udtryk, saaledes som af mange Forfattere gjort, skulde forstaaes saa snævert, at det kun omfattede de Tilfælde, hvor Motivet til Handlingen var personlig Vinde- eller Havesyge.

I Modsætning til de ovenfor omtalte ældre Love indeholdt Flertallet af de senere Straffelove for de tyske Enkeltstater mere eller mindre fuldkomne Definitioner af de enkelte herhen hørende Forbrydelser, først og fremmest Tyveriet³⁷⁾. Og vistnok væsentlig under Indflydelse af den herskende Usikkerhed om, hvad der ligger i Fordringen om Berigelseshensigt, dele disse Love sig efterhaanden, navnlig i det 19. Aarhundrede, i to omtrent lige store Grupper, af hvilke den ene under en eller anden Form optager denne Fordring i Definitionen af Tyveribegrebet, den anden, rimeligvis paavirket af Code pénal Art. 379, jfr. nedenfor under b., ikke. (Skønt det kan godtgøres, at det i alt Fald ingenlunde altid har været Meningen med at unnlade dette Moment af Definitionen at afgøre Spørgsmaalet, om Berigelseshensigt kræves, og at ogsaa Love af den sidstnævnte Gruppe i Praksis og tildels ogsaa i Teorien bleve forstaaede saaledes, at denne

³⁵⁾ Jfr. om Afpresning Quistorp l. c. § 195; Feuerbach l. c. § 430, cfr. dog Steltzer: l. c. § 650. — Om Røveri Steltzer § 640; Quistorp §§ 396, 398, Feuerbach § 354; Heflter l. c. S. 420. — Om Bedrageri se bl. a. Steltzer § 653 ff.; Heflter S. 314 Note 4. En skarp Udformning og Afgrænsning af Bedrageribegrebet findes iøvrigt lige saa lidt hos de ældre Forfattere som i de ældre Love.

³⁶⁾ Jfr. saaledes Wächter i Weiskes Rechtslexicon III. S. 398.

³⁷⁾ Jfr. saaledes Allgemeines Landrecht f. d. preuss. Staaten (1794). II. 20 §§ 1108 (Tyveri), 1187 (Røveri), 1254—55 (Afpresning), 1256, cfr. 1260 (Bedrageri).

Fordring opretholdtes³⁸⁾, er det kun ganske naturligt, at der ogsaa i Teorien dannede sig en til Modsætningen i Lovenes Affattelse svarende Modsætning, saaledes at efterhaanden adskillige Forfattere hævdede den Opfattelse, at Berigelseshensigt i en hvilken som helst Form var noget for disse Forbrydelser eller dog for Tyveri (og Røveri) ligegyldigt, ikke blot de lege lata, men ogsaa efter Sagens Natur. Saaledes stod Sagen i Tyskland, da den fælles Straffelov for det nordtyske Forbund af 31. Maj 1870 (den senere Rigsstraffelov) traadte i Kraft.

b. I Frankrig tog Udviklingen i Modsætning til Tyskland sit Udgangspunkt i det romerretlige „furtum“. Tyveri (vol) havde derfor i den ældre franske Ret i det væsentlige samme vide Omraade som furtum, og med Receptionen af dette Begreb fulgte utvivlsomt ogsaa Fordringen om animus lucri faciendi. Heri gjorde heller ikke Revolutionstidens Lovgivning nogen væsentlig Forandring. Code pénal af 25. Septbr. 1791 gav ingen Definition af Tyveribegrebet, som derfor fremdeles bevarede sit traditionelle Omfang blot med den Modifikation, som fulgte af, at Code correctionel af 22. Juli 1791 havde henført visse Tilfælde af Bedrageri under Begrebet „escroquerie“. Den derved fremkaldte Uklarhed foranledigede, at Napoleons Code pénal af 1811 i Art. 379 gav en Definition af Tyveri samtidig med, at den i Art. 405 gav Regler om escroquerie og i Art. 508 om ulovlig Omgang med betroet Gods m. m. (abus de confiance), cfr. endnu Art. 401 om larcin og filouterie. Desuden fandtes i Art. 400 Bestemmelser om extorsion (Afpresning iværksat ved Vold eller Trusel om Vold).

Alle de Tvivl, som Afgrænsningen af Tyveribegrebet til Trods for den givne Legaldefinition giver Anledning til, er

³⁸⁾ Jfr. Merkel i Holtzendorff Handb. III. S. 628 flg.; cfr. Hälschner: System des preuss. Strafrechts III. S. 437 flg.

det ikke nødvendigt her at komme ind paa³⁹⁾ — At Berigelseshensigt kræves til Tyveri, siges ikke i Code pénal Art. 379. Desuagtet synes denne Fordring i alt Fald tildels at være fastholdt af ældre Forfattere og i den ældre Retspraksis, der bl. a. ansaa Straf for Tyveri uanvendelig, hvor Borttagelse af en fremmed rørlig Ting var sket for derigennem at skaffe sig Betaling for en Fordring⁴⁰⁾.) Men efterhaanden frafaldt man mere og mere Fordringen om Berigelseshensigt, saa at efter senere Retsopfattelse — modsat ældre Praksis⁴¹⁾ — endogsaa Borttagelse i den udelukkende Hensigt at tilintetgøre den borttagne Ting (Hævn) straffes som Tyveri. Om den nu-gældende franske Rets Stilling til de forskellige „Berigelsesforbrydelser“ se nedenfor under III.

³⁹⁾ Jfr. særlig angaaende en Række Tilfælde, der hos os henføres til ulovlig Omgang med Hittegods, Garraud: *Traité du droit pénal* V. S. 82 flg.; Garçon: *Code pénal annoté* I. ad Art. 379 Nr. 432—53, cfr. ogsaa *Vergleich. Darstellung des deutschen und ausländ. Strafrechts* VI. Side 225—26.

⁴⁰⁾ Jfr. herom bl. a. Garçon l. c. Nr. 299.

⁴¹⁾ Jfr. Garçon l. c. Nr. 284.

III.

DEN NUGÆLDENDE RET.

Frembyder allerede den ældre Rets Behandling af den Kreds af Forbrydelser, der ofte sammenfattes under Betegnelsen „Berigelsesforbrydelser“, adskillig Uklarhed og Usikkerhed baade om, hvorvidt en særlig Berigelseshensigt hører med til disse Forbrydelsers Væsen, og om, hvad der skal forstaaes ved denne Hensigt, viser en Betragtning af de nugældende Retsordninger Billedet af endnu langt større Uklarhed og Forvirring. Ikke blot besvares det foreliggende Spørgsmaal for den enkelte Forbrydelses Vedkommende ganske forskelligt i forskellige Lande; men ogsaa indenfor den samme Retsordning behandles ofte paa dette Punkt beslægtede Forbrydelser paa en indbyrdes saa afvigende Maade, at det paa Forhaand synes lidet sandsynligt, at Afgørelsen er truffen ud fra et bevidst og klart gennemtænkt Princip. Medens vel næppe nogen nyere Lovgivning har opgivet Fordringen om Berigelseshensigt ved alle disse Forbrydelser, er det omvendt kun forholdsvis faa, der fuldtud fastholde den ved dem alle. Oftest kræves Berigelseshensigt ved nogle af dem, men ikke ved andre. Og der kan end ikke i den Forstand paavises en Tendens henimod en Forstaaelse, at Fordringen i alle disse Lande henholdsvis fastholdes eller frafalder ved de samme Underarter af Formueforbrydelserne. Tvertimod ogsaa her fortsættes Forvirringen, idet Fordringen netop i de forskellige Retsforfatninger henholdsvis fastholdes og frafalder ved snart den ene, snart den anden af disse Forbrydelser.

Konsekvent gennemført er Fordringen om Berigelseshensigt ved Tyveri, Røveri, Forholdelse (Underslag), Bedrageri og Afpresning i norsk Ret¹⁾ samt i det schweiziske Udkast²⁾. — Iøvrigt stiller Forholdet sig for de enkelte Hovedformer af disse Forbrydelser³⁾ paa følgende Maade:

1. *Tyveri*. Berigelseshensigt kræves i italiensk, dansk samt vistnok svensk Ret⁴⁾. Derimod kræves den ikke i fransk, belgisk, hollandsk, ungarnsk samt efter den herskende og vistnok rigtige Mening i tysk Ret⁵⁾.

Ganske overensstemmende med Reglerne om Tyveri ere

-
- 1) Norsk Strfl. §§ 255 (Underslag), 257 (Tyveri), 262 (Naskeri), 266 (Udpresning), 267 (Ran, indbefattende Røveri), 270 (Bedrageri), 275 (Utroskab), 276 (Dispositioner i Strid med andres Ret), 280—83 (Forbrydelser i Gældsforhold).
- 2) Jfr. schweizisk Udk. (1903). Artt. 79 (Tyveri), 81 (Røveri), 82, 84 (Forholdelse), 83 (Ulovlig Omgang med Hittegods), 89 (Bedrageri), 91 (Afpresning), 94 (Utroskab).
- 3) Det maa herved erindres, at de enkelte Forbrydelsers Omraade i de forskellige Retsordninger afgrænses paa en noget forskellig Maade. Det er der imidlertid ikke her Anledning til at komme nærmere ind paa.
- 4) Italiensk Strfl. Art. 402. Ilverken dansk Strfl. § 228 eller svensk Strfl. Kap. 20 § 1 indeholder nogen Definition af Begrebet Tyveri. I dansk Ret kan det dog i alt Fald nu anses som almindelig anerkendt, at Berigelseshensigt kræves. I svensk Retspraksis maa vistnok det samme siges at være fast antaget, jfr. Goos: Nord. Strafferet. Spec. Del S. 185; Thyrén: Kommentar till strafflagen Kap. 20 S. 66. I Teorien hævdes det samme bl. a. af Thyrén l. c. S. 65, medens f. Eks. Antell: Om Tillgreppsbrotten S. 289 snarest, om end ret forbeholdent, udtaler sig herimod. Finsk Strfl. Kap. 28 § 1 er i sin Affattelse meget nær lig svensk Strfl. Kap. 20 § 1 og maa formentlig forstås paa samme Maade som denne.
- 5) Jfr. fransk Code pénal Art. 379, cfr. Garçon: Code pénal annoté ad Art. 379 Nr. 266 flg.; hollandsk Strfl. Art. 310; ungarnsk Strfl. Art. 333; tysk Strfl. § 242. At der ikke kræves Berigelseshensigt støttes i Almindelighed derpaa, at de paagældende Bestemmelser tie derom, medens denne Fordring mere eller mindre tydeligt udtales i Definitionen af andre Formueforbrydelser. — Den østerrigske Strfl. § 171 kræver Hensigt at skaffe sig *Fordel*. Om herved skal forstås Berigelseshensigt, er omtvistet, jfr. Janka: Das österreich. Strafrecht (3. Aufl.) S. 237—38.

paa dette Punkt i det hele Reglerne om Røveri⁶⁾ og om Forholdelse, for saa vidt dette Forhold er behandlet som en særlig Forbrydelse⁷⁾.

2. *Afpresning*. Berigelseshensigt kræves i tysk, fransk, hollandsk og ungarsk Ret⁸⁾. Derimod kræves den ikke i østerriksk Ret, der kun behandler Afpresning som en Underart af ulovlig Tvang⁹⁾, og noget lignende er Tilfældet i svensk Ret, hvor Afpresning ligeledes kun rammes af den almindelige Bestemmelse om ulovlig Tvang¹⁰⁾. I italiensk Ret fastholdes Fordringen om Berigelseshensigt vel gennemgaaende i Teorien, men Praksis synes at gaa i modsat Retning¹¹⁾. I dansk Ret endelig staar det som bekendt ligeledes fast i Praksis, at Berigelseshensigt ikke kræves, medens Teorien¹²⁾ nærmest hævder, at denne Fordring burde have været fastholdt, jfr. nærmere nedenfor under V.

3. *Bedrageri*. Berigelseshensigt kræves ved denne Forbrydelse i alle de ovenfor anførte fremmede Lovgivninger¹³⁾

⁶⁾ Jfr. paa den ene Side italiensk Strfl. Art. 406, der vel ikke udtrykkelig kræver Berigelseshensigt, men for hvis Vedkommende der er Enighed om at fastholde denne Fordring; dansk Strfl. § 243; svensk Strfl. Kap. 21 § 1, cfr. § 5 — paa den anden Side fransk Code pénal Art. 382; hollandsk Strfl. Art. 312; ungarsk Strfl. Artt. 344—46; tysk Strfl. §§ 249, 252.

⁷⁾ Jfr. italiensk Strfl. Art. 417; hollandsk Strfl. Art. 321; ungarsk Strfl. Artt. 355, 359, 365, 367; tysk Strfl. § 246, cfr. § 266, hvorefter ved „Untreue“ Berigelseshensigt ikke kræves, men medfører Straffenhøjelse; jfr. endvidere om „abus de confiance“ fransk Code pénal Art. 408, cfr. Garraud: *Traité du droit pénal* V. Nr. 302, 303, 306.

⁸⁾ Tysk Strfl. § 253; fransk Code pénal Art. 400, 1. og 2. Stk., cfr. Garraud l. c. V. Nr. 207, 211; hollandsk Strfl. Artt. 317—18; ungarsk Strfl. Artt. 350—51.

⁹⁾ Janka: *Anf. V. S.* 216 flg.

¹⁰⁾ Svensk Strfl. Kap. 15 § 22; Goos: *Nord. Strafferet. Spec. Del* S. 213.

¹¹⁾ Jfr. den i *Vergleich. Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts* VI. S. 64 anførte Kassationsretsdom.

¹²⁾ Jfr. Goos: *Spec. Del II. S.* 606 flg.

¹³⁾ Tysk Strfl. § 263; italiensk Strfl. Artt. 413—14; hollandsk Strfl. Artt. 326—29, cfr. 334; ungarsk Strfl. Art. 379. Udtrykkene i fransk Code pénal Art. 405, der maaske kunde efterlade nogen Tvivl, forstaas i Teori og Praksis som fordrende Berigelseshensigt, jfr. Garraud l. c. V. Nr. 267.

med Undtagelse af svensk og finsk Strfl.¹⁴⁾ I begge de sidstnævnte Love fremhæves udtrykkeligt, at Bedrageri kan begaas ved at „tillskynda annan förlust i gods eller penningar“, selv om dette ikke sker i den Hensigt at skaffe sig selv eller andre uretmæssig Berigelse.

I dansk Ret maa det som bekendt antages at staa fast, at Berigelseshensigt kræves ikke blot ved Bedrageri i egentlig snævrere Betydning, men ved alle de i Strfl. Kap. 26 som Bedrageri betegnede og med den almindelige BedragerStraf (§ 251) eller særlig skærpet Straf (§§ 258 og 259) belagte Forbrydelser, medens Praksis under en ikke synderlig energisk Protest fra Teoriens Side¹⁵⁾ har fastslaaet, at saadan Hensigt ikke kræves ved de med Bedrageri beslægtede Forhold, der omhandles i Strfl. §§ 256 og 257, af hvilke de i § 256 omhandlede udtrykkeligt i Loven betegnes som Bedrageri, jfr. iøvrigt ogsaa herom nærmere nedenfor under V.

I hvilken Grad de forskellige Lovgivningers Besvarelser af det Spørgsmaal, om Berigelseshensigt kræves ved de heromhandlede Forbrydelser, afvige indbyrdes, fremgaar af den foregaaende Oversigt. At der i Litteraturen findes en dertil svarende Modsætning, er kun, hvad man kunde vente sig. Mange Forfattere forholde sig vel nærmest objektivt refererende og fortolkende Lovens positive Regel; men adskillige tage dog tillige mere eller mindre skarpt Stilling til Spørgsmaalet i sin Almindelighed. Det er dog væsentlig kun indenfor

¹⁴⁾ Svensk Strfl. Kap. 22 § 1, jfr. Carlén: Kommentar S. 361—62; finsk Strfl. Kap. 36 §§ 1 og 2, jfr. Estlander: Undersökning af bedrägeribrottets kännetecken ock begrepp, S. 186 flg. — Carlén kræver vel, at der skal være handlet i „vinningslystet syfte“, men da han tilføjer, at Handlingen ikke behøver at tilsigte økonomisk Fordel, er det i Virkeligheden kun en Omskrivning for, at den handlende maa have et Formaal med sin Handling.

¹⁵⁾ Goos: Spec. Del II. S. 267 flg., 279 flg.

lysk og nordisk Retsvidenskab, at Spørgsmaalet er mere indgaaende diskuteret de lege ferenda; og selv der finder man det kun sjældnere behandlet i sit hele Omfang. Oftest begrænses Undersøgelsen til en enkelt Forbrydelse og da ganske særlig Tyveri. Det er vel Forklaringen til, at man saa lidet finder fremhævet den paafaldende Mangel paa Konsekvens i Lovgivningernes Stilling til dette Spørgsmaal¹⁶⁾. Og dog er denne af en saadan Art, at den paa Forhaand er egnet til at vække Opmærksomhed.

At nogle Lovgivninger f. Eks. til Tyveri kræve Berigelseshensigt, andre ikke, er ikke blot et Faktum; det er Udtryk for to forskellige Synspunkter, der, som nedenfor skal ses, hvert for sig kan forsvares med mere eller mindre gode Grunde. At den samme Lovgivning, som ved Tyveri opgiver Fordringen om Berigelseshensigt, lige saa bestemt fastholder den ved Bedrageri eller Afpresning, maa allerede vække Forundring og synes langt vanskeligere at forklare. Den meget udbredte Forestilling, der utvivlsomt er Udtryk for en i historisk Tradition bundende Retsfølelse — at Tilegnelse af fremmed Ejendom bliver samtidig i særlig Grad vanærende og farlig, naar den sker i „Berigelseshensigt“ — synes paa Forhaand at maatte have lige megen (eller lige liden) Vægt ved alle disse Forbrydelser. Det er navnlig vanskeligt at indse, at det i saa Henseende skulde kunne være afgørende, om en Tings Tilegnelse sker ved Borttagelse eller gennem retstridig fremkaldt Overlevering, og om denne sidste skyldes kompulsiv Tvang eller Svig. En Ordning, der f. Eks. fører til, at en Tilegnelse mod fuldt Vederlag straffes som Tyveri, naar den sker ved Borttagelse, men ikke er strafbar som Bedrageri eller Afpresning — ja, muligvis slet ikke er strafbar — naar den iværksættes ved Svig eller Trusler, bærer i høj Grad Vilkaarlighedens Præg, saa meget mere som Afgrænsningen mellem de enkelte til denne Gruppe hørende For-

¹⁶⁾ For tysk Rets Vedkommende findes dette dog stærkt fremhævet hos Merkel i Holtzendorff Handb. III. S. 621 flg.

brydelsesformer ofte er ganske vag og flydende.) Men selv om man vilde mene, at en saadan Forskel i Behandlingen lod sig forklare gennem Iværksættelsesmaadernes Forskellighed, maa man i alt Fald faa Indtrykket af haabløs Forvirring, naar man sammenligner Afgørelserne i de forskellige Lovgivninger, naar man f. Eks. ser, at tysk Ret kræver Berigelseshensigt ved Bedrageri og Afpresning, men ikke ved Tyveri, hvorimod svensk og dansk Ret netop kræve denne Hensigt ved Tyveri, medens dansk Ret bl. a. opgiver denne Fordring ved Afpresning og svensk Ret ved Bedrageri. Netop denne Iagttagelse gør det sandsynligt, at Forklaringen til den forskellige Behandling ikke kan søges i de forskellige Formueforbrydelsers forskellige Iværksættelsesmaade, at Spørgsmaalet derfor snarere er fælles for dem alle, og at Opgaven som Følge deraf maa være at udfinde, hvad der maa antages at være den naturlige fælles Grundregel, og at søge at efterspore de Grunde, der have ført Lovgivningerne til i større eller mindre Omfang at fravige denne.

IV.

VINDESYGE ELLER BERIGELSESHENSIGT.

Grundene til, at der saa længe har staaet og stadig staaer en endnu uløst Strid om, hvorvidt en vis Kreds af Formuekrænkelser bør udsøndres som en særlig Forbrydelsesgruppe, Berigelsesforbrydelserne, hvis fælles Særkende er, at de foretages i „Berigelseshensigt“, ere, som nedf. skal ses, forskellige. Blandt disse er der en enkelt, som har haft en ganske særlig Betydning for denne Strids historiske Udviklingsgang, den nemlig, at man længe ikke har gjort sig tilstrækkelig klart, hvad der ligger i den omstridte Fordring om Berigelseshensigt, *animus lucri faciendi*. Uklarheden vedrører dels Spørgsmaalets mere formelle Side: om der her er Tale om et særligt Motiv eller blot en særegen Form af Forsæt (Hensigt), dels det mere reelle: hvad denne subjektive Fordring — hvad enten den nu bestemmes som Motiv eller som Forsæt (Hensigt) — egentlig rummer.

Enighed har der egentlig kun været om det ene, at Fordringen om Berigelseshensigt fra disse Forbrydelsers Omraade udelukker de Tilfælde, hvor Formaalet med den retstridige Formuekrænkelse *alene* har været at tilføje den forurettede Skade ved, at en Ting, der tilhører ham, eller over hvilken han har en Ret til Nydelse eller en Sikkerhedsret, tilintetgøres, bortkastes o. l. At disse Tilfælde ere noget for sig selv, erkendes forresten ogsaa af dem, der overhovedet ved Tyveri m. fl. Forbrydelser forkaste Fordringen om Berigelseshensigt. — Men iøvrigt har der noget nær hersket Uenighed om alt dette Spørgsmaal vedrørende.

De ældre Forfattere ere vel enige om, at det ved disse Forbrydelser er det særlige Motiv, det kommer an paa. Men allerede tidligt spores der stor Usikkerhed, naar Beskaffenheden af dette Motiv nærmere skal bestemmes. Ud fra en i alt Fald højst omdisputabel Forstaaelse af det romerretlige Udtryk *animus lucri faciendi* bestemte nogle det Motiv, som her skal fordres, som personlig Havesyge eller Vindesyge i den Forstand, at der skal være tilstræbt en varig Forøgelse af den paagældendes Formue. Tyveri (det sædvanlig benyttede Eksempel) er herefter udelukket ikke blot, naar Formaålet har været alene at skade, samt hvor Tilegnelse har fundet Sted mod Vederlag eller for at skaffe sig Fyldestgørelse for en Fordring o. l., men ogsaa naar den har fundet Sted for at opnaa Tilfredsstillelse af urene Tilbøjeligheder (*libidinis causa*), for at haane den krænkede eller i den Hensigt umiddelbart derefter at bortgive Tingen, samt overhovedet, naar man har villet anvende den til i og for sig gode Formaal o. l.¹⁾

Andre Forfattere, der skræmmedes af disse Konsekvenser, og som erkendte, at Tyveri maatte antages, ogsaa naar Borttagelsen var sket f. Eks. til umiddelbart Forbrug, *libidinis causa* eller for at bortgive Tingen, lægge ikke saa meget Vægten paa, om en varig Formueforøgelse er tilstræbt, men nøjes mere eller mindre konsekvent med den paa en retstridig

1) Som typisk Repræsentant for denne Retning kan nævnes Quistorp: *Grundsätze des deutschen peinlichen Rechts* S. 715. — Om vore egne ældre Forff.'s Stilling til dette Spørgsmaal er det vanskeligt at danne sig nogen begrundet Mening. I Reglen benytte de ganske almindelige Udtryk: „for at gøre sig selv Profit“, jfr. Hesselberg: *Jurid. Collegium* S. 350 (der tilføjes blot, at den, der i *Nødsfald* borttager andens Gods, ikke straffes som Tyv); „for at ville profitere derved“, jfr. Dons: *Forelæsninger III*. S. 232; „til sin Fordel at bemægtige sig“, jfr. Brorson: *Forsøg til VI. Bogs Fortolkning* S. 402. Kun Nørregaard: *Forelæsninger IV*. S. 226 forklarer Udtrykket „for Fordels eller Profits Skyld“ noget nærmere, idet han derved vil udelukke de Tilfælde, hvor der er handlet „alene af Overmod, Kaadhed, for at skade Ejeren eller af anden Aarsag uden Hensigt deraf at profitere“ — eller af Nød: „ikke for at tilvende sig nogen egentlig saakaldet Fordel, men alene for at redde sig fra Undergang“, Udtryk, der i Virkeligheden sige det mindst mulige.

Overførelse af et Formuegode fra en Retssfære til en anden (Gerningsmandens eller Tredjemands) rettede Hensigt²⁾.

Denne Opfattelse banede ganske naturligt Vejen for den Lære, at det overhovedet ikke ved disse Forbrydelser kommer an paa Motivet. Idet man identificerede „Motiv“ med den bestemte Bevæggrund, som man oprindelig her alene havde haft for Øje: Havesygen som den personlige Karakterejendommelighed, der ofte er den egentlige Drivfjeder ved disse Forbrydelser, førtes man til sammen med Fordringen om denne bestemte Bevæggrund overhovedet at forkaste Fordringen om ethvert særligt Motiv for disse Forbrydelser og hævdede, at animus lucri faciendi ikke betegner et Motiv, men kun det særlige Forsæt (i Form af Hensigt), som svarer til disse Forbrydelsers objektive Karakter.

Men atter her skilles Vejene. Nogle identificere ligefrem dette Forsæt med retstridig Tilegnelseshensigt. Idet de gaa ud fra, at Romerrettens animus lucri faciendi, for saa vidt furtum rei angaar, kun skal betegne den egentlige Tilegnelseshensigt i Modsætning til Hensigten til at tilintetgøre, beskadige eller bortkaste Tingen, hævde de, at det i den moderne Ret, der har udsondret furtum usus og furtum possessionis fra Tyveribegrebet, er overflødigt og vildledende at opstille Fordringen om animus lucri faciendi eller lignende som et nødvendigt Rekvizit ved disse Forbrydelser. Den nødvendige og tilstrækkelige Begrænsning af disse Forbrydelsers Omraade ligger efter denne Opfattelse allerede i Fordringen om retstridig Tilegnelseshensigt. For saa vidt det har været Hensigten hermed at udtrykke, at Tyveri m. m. foreligger ogsaa, hvor Tilegnelsen er sket til umiddelbart Forbrug, for at tilfredsstille en øjeblikkelig Lyst eller for at bortgive Tingen, opnaas dette utvivlsomt ogsaa. Men iøvrigt giver

²⁾ Saaledes tildels allerede Steltzer: Lehrb. des deutschen Criminalrechts (1793) S. 294—95, jfr. ogsaa Klein: Grundsätze des gem. deutsch. und preuss. peinlichen Rechts (1796) § 429; v. Grolmann: Grundsätze der Criminalrechtswissenschaft (3. Aufl.) S. 203—4.

denne Lære ingen tilfredsstillende Løsning af Spørgsmaalet. Udtrykket retstridig Tilegnelse er nemlig flertydigt, idet det kan betegne dels blot en retstridig Forrykkelse af det formelle Raadighedsforhold, dels en retstridig Forandring i den materielle Formuefordeling. Det ses da ogsaa, at Tilhængerne af dette Konstruktionsforsøg snart ville nøjes med det første³⁾, snart underforstaa det andet⁴⁾ — i begge Tilfælde uden nærmere Begrundelse — snart endelig lade dette Spørgsmaal aabent⁵⁾. For saa vidt indeholder denne Besvarelse ikke en Løsning, men kun en Omgaaelse af Problemet, idet dette genopstaar, saasnart „Tilegnelseshensigt“ skal nærmere bestemmes.

Andre have i rigtig Erkendelse heraf ment at kunne komme udenom Fordringen om et særligt Motiv ved at sondre mellem det med Handlingen forbundne fjernere Øjemed (Motivet, Bevæggrunden) og det Formaal, som umiddelbart og ligefrem opnaas ved Handlingens Iværksættelse (Hensigten). Det er en saadan Hensigt til direkte gennem den retstridige Handling (Tilvendelsen) at berige sig (eller andre), som haves for Øje, naar der i denne Forbindelse tales om Berigelseshensigt (*animus lucri faciendi*). Derved udelukkes paa den ene Side de Tilfælde, hvor vel Motivet til Handlingen har været Vindesyge, men hvor ingen Berigelse er realiseret (eller tilsigtet) ved selve den retstridige Tilvendelse, f. Eks., hvor nogen har ladet sig købe til at tage eller underslaa et Brev eller en anden *res non pretii*, medens paa den anden Side ethvert Tilfælde medtages, hvor en materiel Formueforandring tilsigtes hidført gennem selve det retstridige Indgreb i en andens Formuesfære, uden Hensyn til hvad det fjernere Motiv, den sidste Bevæggrund har været, derimod ikke de Tilfælde,

³⁾ Saaledes Ørsted: Om Tyveri S. 52 flg., særlig S. 66 (Selvtægtstilfældet).

⁴⁾ Jfr. bl. a. Wächter i Weiskes Rechtslexikon III S. 398; Tittmann: Handb. der Strafrechtswissenschaft II. (2. Aufl.) S. 344 flg.

⁵⁾ Saaledes f. Eks. Mittermaier i Note 3 til Feuerbachs Lehrbuch (12. Ausg.) S. 288.

hvor der kun er tilsigtet et Indgreb i en andens formelle Dispositionsbeføjelse uden nogen kvantitativ Omfordeling af Formuegoderne (Selvtægtstilfælde, Tilvendelse mod fuldt Verderlag o. l.)⁶⁾.

Denne Opfattelse har utvivlsomt væsentlig bidraget til at præcisere Stridens Genstand. Som nedenfor vil blive paavist, er der i den nyere Litteratur i det væsentlige Enighed om, at begrænse Diskussionen netop til de Tilfælde, som denne Opfattelse fører til at holde udenfor Berigelsesforbrydelsernes Kreds. Men nogen Begrundelse af, hvorfor Grænsen skal sættes netop her, hvorfor der i dette Forhold kan være Tale om at lægge afgørende Vægt paa den handlendes Hensigt (i den angivne snevre Betydning), men ikke paa Motivet i videre Forstand, giver denne Lære ikke.

Dette fremhæves særlig af Goos, der bl. a. med Rette gør gældende, at det i saa Henseende ikke kan være afgørende, om en tilfældig Sprogbrug giver nogen Støtte for en saadan Sondring mellem Hensigt og Motiv, naar dog denne nærmest kun er af formel Natur. — Men en paa reelle Grunde hvilende og derfor i strafferetlig Henseende væsentlig Sondring mener han dernæst kun at kunne naa til ved at bestemme „Berigelseshensigt“ saaledes, at det bliver Udtryk for det paa et særegt objektivt Retsbrud rettede Forsæt⁷⁾. Dette til Berigelseshensigten svarende ejendommelige Retsbrud vil Goos da finde i den ulovlige paa anden Mands Bekostning erhvervede Berigelse. At der ved Tilegnelsen realiseres (tilsigtes) en Berigelse, medfører ganske vist ikke, at Retskrænkelsen mod den enkelte forurettede bliver en anden og større end, hvis Tingen f. Eks. ødelægges eller bortkastes; men Forholdet bliver et andet, naar Retsbrudet ses i Forhold til Sam-

⁶⁾ Jfr. bl. a. Merkel i Holtzendorff Handb. III S. 655 flg.; Hälschner: System des preuss. Strafrechts II. S. 426, 437 flg.; Bornemann: Saml. Skr. IV. S. 131—32. Det er sikkert denne Tanke, der, om end ikke klart udformet, ligger til Grund for Fremstillingen hos Klien: Revision der Grundsätze über das Verbrechen des Diebstahls S. 289 flg.

⁷⁾ Goos: Spec. Del. II. S. 289 flg.

fundet. Berigelsen paa anden Mands Bekostning er — modsat den blotte Beskadigelse af Formuegoder m. m. — et Angreb paa den Interesse, Samfundet har i det etablerede Formuefordelingssystem, hvis Ordning og Opretholdelse er af største Betydning ikke blot for Erhvervsvirksomheden i Samfundet, men for Almenvellet i det hele.

Det turde dog være et Spørgsmaal, om ikke ogsaa den saaledes af Goos forsøgte Begrundelse af Sondringen mellem Berigelseshensigt som en Forsætsform og Berigelseshensigt (Vindesyge) som Motiv mere er af formel Natur end bygget paa reelle Grunde. Naar det — vistnok med Rette — erkendes, at Samfundet har Interesse i det bestaaende Formuefordelingssystem, og at Angreb paa dette derfor ogsaa bør anses som Angreb paa en Samfundsinteresse, maa det sikkert endvidere fastholdes, at Samfundet har ikke mindre Interesse i Formuegodernes Bevaring. Naar det hos Goos (S. 291) siges, at Erhvervsvirksomheden i Samfundet hviler paa det af dette etablerede Formuefordelingssystem, maa det hævdes, at den lige saa fuldt hviler paa og forudsætter Retsbeskyttelsen for Formuegodernes Integritet. Den Usikkerhed paa dette Omraade, som skyldes retstridig Ødelæggelse af Formuegoder, kan virke fuldt saa lammende paa Erhvervslivet som Brud paa Fordelingsnormen, hvilket navnlig falder i Øjnene, naar Ødelæggelse af privat Ejendom periodisk finder Sted i udstrakt Omfang, saa at sige sættes i System, idet den rene Ødelæggelseslyst som en Slags Epidemi griber større Befolkningslag, f. Eks. paa Grund af indre, i Klassemodsætninger begrundede, Uroligheder (Frankrig omkring 1789, Rusland i 1905). Ogsaa uden saadanne, nærmest politiske, Aarsager kan jo iøvrigt Ødelæggelseslysten undertiden antage uhyggelige Dimensioner, jfr. den for nogle Aar siden pludselig opstaaende Hærværksepidemi overfor Landliggervillaerne langs Kysten. Saa vel for den enkelte som rent nationaløkonomisk set kan i saadanne Tilfælde Skaden ved Ødelæggelse af Ejendom være endog alvorligere end f. Eks. ved Tyveri. — Hertil kommer endnu to Betragtninger. Paa den ene Side, at

Uangribeligheden af det af Samfundet etablerede Fordelings-system sikkert — i alt Fald i Nutiden — nyder langt mindre enstemmig Anerkendelse i Samfundet end Reglen om, at Formuegoder ikke hensigtsløst bør ødelægges. Medens den sidste hævdes af alle, anerkendes Fordelingsnormens Værdi for Almenvellet væsentligst af dem, for hvilke den er til Fordel, medens den af ret store Kredse kun skattes ringe. Paa den anden Side, at den samfundsmæssige Dom over disse Forbrydelser i alt Fald i een — ogsaa af Goos fremhævet — Retning, nemlig for saa vidt den knytter en særlig vanærende Karakter til Berigelsesforbrydelserne i Modsætning til f. Eks. Ødelæggelse af Ting, ikke i nogen væsentlig Grad bestemmes hverken ved Hensynet til den konkrete Handlings Skadelighed for Erhvervsvirksomheden i Samfundet eller ved den enkeltes Dom om den etablerede Fordelingsnorms sociale Værdi. Selv meget udstrakte Ødelæggelser af Ting, Hærværk, hvis Betydning for Samfundsøkonomien af enhver fornuftigt dømmende maa erkendes at opveje et stort Antal Gennemsnits-Tyverier, vil regelmæssig vel fremkalde almindelig Harme, netop paa Grund af deres Hensigtsløshed, det meningsløse Spild af Værdier, uden at nogen har Fordel deraf. Muligvis vil denne Harme og Frygten for Gentagelser i alt Fald for en Tid rejse Kravet om skærpede, endog meget skærpede Straffe. Men Vanæren, den almindelige Foragt, som følger Tyven, Hæleren, Bedrageren, hæftes ikke ved den, der alene har ødelagt fremmed Ejendom, hvor stor dennes Betydning for Samfundsøkonomien end er. Omvendt vil det store Flertal selv af dem, der skatte den gældende Fordelingsnorms sociale Værdi meget ringe, ikke derved føres til væsentligt at forandre deres Dom om Tyven eller Bedrageren⁸⁾.

8) Det er derfor ikke rigtigt, naar Goos: Spec. Del II. S. 292 siger, at det er den med Lovens Fordelingssystem sammenvoksede almindelige Retsbevidsthed, der knytter den vanærende Karakter til disse Forbrydelser, det er netop Betragtninger af ganske anden Art, som her ere afgørende, jfr. nedenfor.

Det maa derfor sikkert erkendes, at Henvisningen til Samfundets Interesse i den bestaaende Formueordnings Op-retholdelse ikke i og for sig giver nogen fyldestgørende Be-grundelse af den Paastand, at den ulovlige paa anden Mands Bekostning erhvervede Berigelse indeholder et fra andre For-muekrænkelser væsensforskelligt objektivt Retsbrud, som motiverer en særlig Behandling, og at Berigelseshensigt derfor kun er det paa dette Retsbrud rettede Forsæt. Det er da ogsaa betegnende, at Goos selv føler Trang til yderligere at begrunde, hvorfor Angreb paa Fordelingsnormen skulle be-dømmes ganske anderledes end Angreb paa Formuegodernes Bestaaen, og i saa Henseende netop henviser til de sædvan-lige *Motiver* for Angrebene paa Fordelingen, der gøre disse langt hyppigere og Trangen til kraftig Repression langt føle-ligere. Det er kun en Omskrivning for det samme, naar det endvidere siges, at de, der berige sig ulovlig, ere Snylter paa Samfundserhvervets Organisme. Dette gælder nemlig, som senere nærmere skal paavises, hverken alene om dem, der begaa de Handlinger, der i Reglen betegnes som Berigel-sesforbrydelser, eller om alle dem, der begaa saadanne Hand-linger. Denne Betegnelse passer i Virkeligheden paa alle dem, og kun paa dem, der handle ud fra visse særlig farlige og hyppigt forekommende Motiver. Nogen fyldestgørende Forklaring af, hvorfor der desuagtet skal ses bort fra disse Motiver, og hvorfor netop de Tilfælde, som bl. a. allerede Merkel og Bornemann have for Øje, og kun disse skulle samles som en egen Forbrydelsesgruppe til en særlig Be-handling, giver derfor den af Goos forsøgte Begrundelse lige saa lidt som den af hine Forfattere opstillede. Men dermed bortfalder ogsaa den reelle Værdi af Forsøgene paa at dreje Spørgsmaalet om Motivets Betydning for disse Forbrydelser om til et Spørgsmaal om Beskaffenheden af det for dem ejendommelige Forsæt (Hensigt). Om den subjektive For-dring, som mange mene at burde fastholde som særlig for disse Forbrydelser, opfattes som Motiv eller som Hensigt, har i Virkeligheden nærmest formel Betydning. Fra begge Opfat-

telser kan man praktisk set komme til ganske det samme Resultat, alt efter den nærmere Bestemmelse, man giver det Motiv eller den Hensigt, hvorpaa man lægger Vægt. At desuagtet saa mange Tilhængere af Fordringen om en særlig Berigelseshensigt mødes med Modstanderne af denne Fordring i Paastanden om, at Motivet er uden Betydning ved Tyveri og beslægtede Forbrydelser, har sikkert en dobbelt Grund. Dels har det længe været en som et Axiom betragtet Lære, at det er forkasteligt at tillægge Motivet afgørende Betydning i Strafferetten — en Lære, der i denne Almindelighed næppe er holdbar⁸⁾ — dels har man forset sig paa en bestemt af ældre Forfattere given Bestemmelse af det Motiv, som her skal være afgørende, og har da sammen med Motivet i denne bestemte Skikkelse, der menes at føre til praktisk uantagelige Resultater, troet at maatte forkaste enhver Fordring om et for disse Forbrydelser særligt Motiv⁹⁾.

Medens det saaledes maa fastholdes, at det er af underordnet — væsentlig formel — Betydning, om den subjektive Fordring, der betegnes ved Udtrykket *animus lucri faciendi*, Berigelseshensigt o. l., skal opfattes som Motiv eller som Hensigt (Forsæt), er det selvfølgelig af største Betydning, hvorledes denne Fordrings reelle Indhold nærmere bestem-

⁸⁾ Jfr. Torp: Strafferettens alm. Del S. 442 flg.

⁹⁾ Det er derfor sikkert heller ikke rigtigt, naar Goos: Spec. Del S. 288 mener, at Fejlen i Ørsteds Argumentation ligger deri, at han stadig opfattede *animus lucri faciendi* som Motiv, ikke som Hensigt (Forsæt). At Ørsteds Grunde imod at kræve Berigelseshensigt ved Tyveri ikke virke overbevisende, forklares tilstrækkeligt paa anden Maade. Dels begaar han den samme Fejl som mange andre efter ham, at identificere *animus lucri faciendi* med Havesyge o: Ønsket om en varig Forøgelse af Gerningsmandens egen Formue, altsaa de ældre Forfatteres Bestemmelse af det Motiv, det her skal komme an paa. Gennem Paavisningen af, at dette fører til urigtige Resultater, mener han da at have godtgjort, at enhver Fordring om et særligt Motiv maa opgives. Dels gaar hans Argumentation for en stor Del kun ud paa at vise, at *animus lucri faciendi* ikke er et Særkende for Tyveri, uden at undersøge, om det ikke er et for en større Kreds af Forbrydelser — Berigelsesforbrydelserne — fælles Kendemærke.

mes. Det er ovenfor vist, at Opfattelsen paa dette Punkt har skiftet. Medens det 18. Aarhundredes Forfattere som Regel fordrede, at Motivet skulde være personlig Vindesyge, Ønsket om en varig Forøgelse af Gerningsmandens egen Formue, gaar den nyere Opfattelse hos dem, der overhovedet kræve Berigelseshensigt, mere og mere bestemt i Retning af alene at lægge Vægten paa, om Hensigten har været at foretage et ulovligt Indgreb i den kvantitative Formuefordeling, at skaffe sig selv eller andre ulovlig Berigelse paa anden Mands Bekostning uden Hensyn til, hvilken den fjernere Bevæggrund (Motiv) hertil har været.

Skønt de Forsøg paa at begrunde denne Opfattelse, der hidtil ere gjorte, ikke kunne anses som fyldestgørende, — at give Bidrag til en saadan vil blive forsøgt nedenfor under VI. — taler for dens Rigtighed ikke blot den almindelige Tilslutning, den har fundet hos nyere Forfattere, men endmere den Omstændighed, at allerede de forholdsvis faa Bidrag, som de ældre Retskilder give til nærmere Bestemmelse af Berigelseshensigten, synes at pege henimod denne Forstaaelse. Saavel i Romerretten som i nordisk Ret finde vi f. Eks. Udtalelser, der vise, at der ikke lægges Vægt paa, om en ulovlig Tilvendelse sker til egen Fordel eller til Fordel for andre¹⁰). — Efter Beskaffenheden af den nyeste Tids videnskabelige Diskussion er det i alt Fald naturligt foreløbig at tage denne Forstaaelse til Udgangspunkt ved Undersøgelsen af det Spørgsmaal, om Berigelseshensigt er eller bør være et for visse Formueforbrydelser fælles Kendemærke.

¹⁰) Jfr. saaledes fr. 54 § 1 Dig. 47—2: „Unde et is furti tenetur, qui idco rem amovet, ut eam alii donet“, samt Eriks sjæll. L. III—43, hvorefter Salg og Bortgivelse af laante Ting behandles ens.

V.

FOR OG IMOD BERIGELSESHENSIGT.

Som ovenfor under IV. fremhævet er i den nyere videnskabelige Diskussion om dette Emne Spørgsmaalet om det fjernere Motivs Betydning efterhaanden trængt ganske til Side, saa at Striden blot staar om, hvorvidt det hører med til visse Ejendomsforbrydelsers Væsen, at de tilsigte en kvantitativ Omfordeling af Formuen, idet Gerningsmanden forskaffer (eller søger at forskaffe) sig selv eller andre en ulovlig Berigelse paa den forurettedes Bekostning. Som nedenfor, navnlig under VI., skal paavises, ere heller ikke disse Udtryk synderlig eksakte, men efterlade i forskellige Retninger Tvivl. Til en — i alt Fald foreløbig — nærmere Præcisering af Stridens Genstand tjener det imidlertid, at denne ved den Forbrydelse, hvor Spørgsmaalet mest indgaaende findes behandlet — Tyveri — faktisk har tilspidset sig saaledes, at den væsentlig kun angaar nogle ganske faa, bestemt afgrænsede Tilfælde. Den drejer sig om, hvorvidt en Tilegnelse skal anses som Tyveri:

1. Naar den sker til Fuldstændighed for et virkeligt eller formentligt Krav (altsaa i Selvtægtøjemed);
2. Naar Tilegnelse finder Sted mod fuldt Vederlag (Tvangskøb, Tvangsbytte, Tvangslaan);
3. Naar Genstanden for Tilegnelsen er Ting uden Formueværdi (f. Eks. almindelige Breve).

Derimod er der i Nutiden i alt væsentligt¹⁾ Enighed om, at Borttagelse af en Ting alene for at tilintetgøre, beskadige eller bortkaste den — overhovedet, hvor Formaalet alene er at tilføje den forurettede Tab eller Gene ved varigt eller forbigaaende Afsavn af Tingen uden at forskaffe Gerningsmanden eller andre nogen økonomisk Fordel gennem den borttagne Ting — ikke er Tyveri. Ligeledes synes man at være enig om, at Borttagelse af en Ting alene til midlertidigt Brug, altsaa uden Hensigt til definitivt at skille den berettigede ved samme, ikke er Tyveri. — Men endvidere erkendes det, i alt Fald som Regel, ogsaa af dem, der ikke kræve Berigelseshensigt ved Tyveri, at Tilegnelse til Fyldestgørelse af et virkeligt eller formentligt Krav (Tilf. 1.) ikke bør behandles som Tyveri, naar Kravet angaar selve den individuelle Ting, som tilegnes. Det hævdes²⁾, at her er vel Borttagelsen (formelt) retsstridig, men Tilegnelsen (materielt) retmæssig. Det under 1. berørte Spørgsmaal begrænses saaledes til de Til-

1) Jfr. dog angaaende Opfattelsen i fransk Ret Garçon: Code pénal annoté ad Art. 379 Nr. 285, 298; Garraud: Traité du droit pénal V. Nr. 88 med Note 54.

2) Jfr. bl. a. Binding: Lehrb. I. S. 272. 3; H. Meyer: Lehrb. S. 446, Note 10; Frank: Das Strafgesetzbuch f. d. deutsche Reich (5—7 Aull.) S. 387. 3; Wirth: Ist die Wegnahme einer fremden Sache um sich für eine Forderung zu befriedigen Diebstahl? S. 36 flg. — Det maa dog sikkert erkendes, at den her foretagne Distinktion er ret vilkaarlig. Formelt retsstridig er Borttagelsen i begge Tilfælde. Anses dette tilstrækkeligt til Tyveri, bør denne Forbrydelse derfor ogsaa i begge Tilfælde antages. Omvendt medfører Tilvendelsen i begge Tilfælde lige lidt et Indgreb i den kvantitative Formuefordeling. Lægges Vægten paa denne, synes der da i begge Tilfælde at være lige liden Grund til at statuere Tyveri, jfr. ogsaa Eckardt: Controversen in der Lehre vom Diebstahle S. 65 flg., og navnlig Pacic: Ueber das Verhältniss der unerlaubten Selbsthilfe zu den Vermögensdelikten S. 28 flg. Afgørende er det især, at Dommen om Handlingens sociale Betydning vanskelig kan tænkes at blive væsentlig forskellig i de to Tilfælde. Særlig iøjnefaldende bliver Urimeligheden i at behandle dem efter væsentlig forskellige Regler, naar man har for Øje de Tilfælde, hvor Fordringen og Genstanden for Tilegnelsen er ensartede fungible Ting eller Penge, jfr. herved Wirth l. c. S. 42 flg.; Frank l. c. S. 388; Binding l. c. S. 272, Note 5.

fælde, hvor det Krav, der søges fyldestgjort, ikke angaar den individuelle Ting, der er Genstand for Tilegnelsen.

Som allerede ovenfor under III. fremhævet er det i og for sig ret vilkaarligt at begrænse denne Undersøgelse til Tyveribegrebet. Der kan vanskeligt tænkes nogen real Grund til, at de under 1—3 berørte Spørgsmaal skulde besvares forskelligt, eftersom Tilvendelsen finder Sted gennem Borttagelse eller realiseres ved Svig eller Tvang. Selvfølgelig kan Beskaffenheden af det anvendte Middel være af største Betydning for Dommen om en Handlings Strafværdighed og derved ogsaa øve Indflydelse paa den strafferetlige Behandling, særlig paa Strafferammen. Men det til Tilvendelsen anvendte Middels Art synes at maatte være uden Betydning for Besvarelsen af det her foreliggende Spørgsmaal, om visse Formuekrænkelser — saadanne, der gaa ud paa Tilvendelse af fremmed Ejendom, modsat de blot skadegørende Handlinger — faa en særlig Karakter derved, at de foretages i Berigelseshensigt. Inidlertid tale praktiske Grunde for at følge det vante Spor, altsaa foreløbig at begrænse Behandlingen af de ovenfor berørte Spørgsmaal til Tyveri som det sædvanlig benyttede Paradigma paa disse Forbrydelser, idet de Bemærkninger, som de andre Formueforbrydelser give særlig Anledning til, da naturligt knyttes til Undersøgelserne om Tyveri.

I den ret righoldige Litteratur, som disse Spørgsmaal have fremkaldt, navnlig i Tyskland, har der især i nyere Tid været en Tilbøjelighed til at behandle dem som Led i et mere omfattende Problem: om Objektet for alle de saakaldte Ejendomsindgreb eller Formueforbrydelser er *Formuen* som Indbegrebet af de til en Persons Retssfære hørende Formuegoder (Vermögensdelikts-Theorie) eller *Ejendomsretten* (og begrænsede tinglige Rettigheder m. m.) som saadan, navnlig uden Hensyn til, om Genstanden har Formueværdi, eller om iøvrigt den forurettedes Formue forbliver kvantitativt uforringet, f. Eks. fordi der straks ydes fuldt Vederlag for den tilvendte eller tilintetgjorte Genstand (Eigentumsdelikts-Theorie).

Det turde dog sikkert være ikke blot unødvendigt, men endogsaa ret betænkeligt, at sætte det her behandlede Spørgsmaal i Afhængighedsforhold til Besvarelsen af dette mere almindelige Problem. Det er nemlig aldeles ikke sikkert, og behøver navnlig heller ikke i en given Lovgivning at være saa, at Objektet for alle de saakaldte „Ejendomsindgreb“ er det samme. Selv om man f. Eks. maatte komme til det Resultat, at Genstande uden Formueværdi eller dog nogle af disse efter en given Lovgivning nyde eller efter Sagens Natur burde nyde lige saa fuld Beskyttelse mod Tilintetgørelse, Beskadigelse o. l. som Genstande af Formueværdi — et Spørgsmaal, som der ikke her skal tages Standpunkt til — er det ingenlunde dermed givet, at det ved Forbrydelser, der bestaa i en ulovlig Tilvendelse af andres Ting, Fordringer etc., er uden Betydning, om der herved sker en kvantitativ Forandring i Formuefordelingen eller ikke. Det kan desuagtet meget vel tænkes enten, at saadanne Tilvendelser kun straffes, naar derved et Indgreb i den kvantitative Formuefordeling — Berigelse paa anden Mands Bekostning — finder Sted, eller at de vel ere strafbare uafhængigt deraf, men at de Tilfælde, hvor ulovlig Berigelse tilsigtes, behandles væsentligt anderledes (strengere) end de andre. Det Spørgsmaal, om „Berigelsesforbrydelser“ bør opstilles som en særlig Forbrydelsesgruppe, staar og falder derfor ikke med Afgørelsen af den ovenfor berørte Strid om, hvorledes Genstanden for de saakaldte Ejendomsindgreb bør bestemmes, om det end maa erkendes, at den enkelte Forfatters Stilling til dette Spørgsmaal let vil farve hans Syn paa hint. Navnlig er det i Reglen Betragtninger hentede fra den saakaldte Ejendomsdeliktsteori, der føres i Marken, baade naar det i Almindelighed benægtes, at Berigelseshensigt kræves ved disse Forbrydelser, og naar de enkelte ovenfor under 1—3 angivne Spørgsmaal besvares i Overensstemmelse hermed.

Dette gælder først og fremmest de Betragtninger, som i Reglen gøres gældende med Hensyn til det ovenfor under 3. berørte Spørgsmaal. Til Støtte for den Paastand, at ogsaa

Ting uden Formueværdi kunne være Genstand for Tyveri m. fl. Forbrydelser, anføres saaledes, at Sætningen „noli me tangere“ gælder for ethvert Ejendomsobjekt³⁾, at Personens Ejendom maa beskyttes i alle sine Bestanddele⁴⁾, at vi træde op imod Krænkelser, ogsaa af ganske værdiløse Ting, fordi Strafferetten maa bøje den onde Vilje, den forbryderske Tilbøjelighed, selv om ingen yderligere Skade foreligger⁵⁾, eller, at man ellers vilde berøve de Ting, der blot have Affektionsværdi, al Beskyttelse⁶⁾.

Men det er i Virkeligheden ganske tilsvarende eller beslægtede Betragtninger, der gøres gældende med Hensyn til det ovenfor under 2. berørte Spørgsmaal. Saaledes, naar det for at antage Tyveri, hvor en Ting borttages mod fuldt Vederlag, anføres, at „enhver har Ret til at fordre, at hans Formue, saa længe ingen særlig Retsgrund foreligger, forbliver uforandret ikke blot i Værdi, men ogsaa i sin Bestand, at endvidere ingen behøver at lade sig tvinge til Salg eller Bytte, at i Særdeleshed Tingenes Besiddelse som saadan efter Omstændighederne kan være langt værdifuldere for Ejeren end dens Omsætningsværdi, og at endelig den strafferetlige Beskyttelse ikke med Grund kan nægtes Affektionsinteressen“⁷⁾.

³⁾ Jfr. Binding: Lehrb. I. S. 256.

⁴⁾ H. Meyer: Lehrb. des Deutschen Strafrechts S. 439 Note 4.

⁵⁾ Gebauer: Der strafrechtliche Schutz wertloser Gegenstände S. 85.

⁶⁾ Berner: Lehrb. des Deutschen Strafrechts (13. Aufl.) S. 539—40. — For saa vidt enkelte Forfattere indskrænke sig til en blot Ordfortolkning af vedkommende Lovbud (tysk Strfl. § 242), jfr. saaledes Wirth l. c. S. 32; Prühss: Das verletzte Schutzobjekt beim Diebstahl S. 44 flg., eller undlade al nærmere Begrundelse, tør det sikkert antages, at de staa paa samme Standpunkt.

⁷⁾ Harburger i Vergleich. Darstellung des deutschen und ausländ. Strafrechts VI. S. 213. Hermed stemmer i alt væsentligt Gebauer l. c. S. 89—90. Det er sikkert ogsaa den egentlige Mening med Bindings Bemærkning (Lehrb. I. S. 255). „Das wäre die seltsamste Eigentumsordnung der Welt, in der Jeder jede Sache sich eigenmächtig nehmen dürfte, falls er nur dem Eigentümer das genügende Aequivalent gewärte“ og v. Liszts (§ 127 Note 10) „Damit (o: med Fordringen om Berigelseshensigt) würde dem Wohlhabenden jeder Eingriff in fremdes Eigentum völlig freigegeben werden“.

Mindre tydeligt kommer i Reglen denne Tanke til Orde ved Behandlingen af det ovenfor under 1. berørte Spørgsmaal. Ofte nøjes man med en Paavisning af, at visse positive Loves Definition af Tyveriforbrydelsen omfatter ogsaa det Tilfælde, at nogen borttager og tilegner sig en fremmed Ting til Fyldestgørelse for et virkeligt eller formentligt Krav⁸⁾, eller man fremhæver blot ganske kort, at Tilegnelsen ogsaa i saadanne Tilfælde er retstridig eller krænker Ejendomsretten⁹⁾. Efter de paagældende Forfatteres Stilling til beslægtede Spørgsmaal er der dog ingen Tvivl om, at der bagved disse korte Udtalelser, for saa vidt de ikke blot skulle gengive en positiv Lovregels formentlige Indhold, ligger Betragtninger af ganske lignende Art som de ovenfor omtalte¹⁰⁾.

Det fælles i disse Betragtninger kan sikkert siges at være det, at alle de ovenfor under 1.—3. nævnte Tilegnelser ere Krænkelser af Ejendomsretten eller, om man vil, Ejerenes rent personlige Ret til Uforstyrrethed, ikke blot paa sit Formueomraade, men overhovedet paa sit Ejendomsomraade, selv om Indgrebet i dette ikke medfører noget økonomisk Tab for ham. Særlig understreges herved ofte Affektionsværdiens Betydning, uden at det dog som Regel gøres til Betingelse for Ejerenes Krav paa Retsbeskyttelse, at en saadan kan paavises. — Hertil maa først bemærkes, at der ikke i Kravet om Berigelseshensigt ved visse Ejendoms- eller Formueforbrydelser ligger nogen Fornægtelse af en saadan Ret for Ejeren. Ingen vil nægte Ejeren civilretlig Beskyttelse. Han kan vindicere den borttagne Ting uden Hensyn til dennes manglende Formueværdi eller det muligvis erlagte Vederlag, ligesom man

⁸⁾ Jfr. Garraud: *Traité V.* Nr. 88; Garçon: *Code pénal annoté* ad Art. 379 Nr. 299 (jfr. derimod Nr. 287—92, hvor det hævdes, at det ikke er Tyveri, naar Kreditor tager Tingen for at benytte den som Haandpant — ifølge den rent formelle Betragtning, at her ikke foreligger en „Tilegnelse“).

⁹⁾ Jfr. Binding: *Lehrb.* I. S. 273; v. Liszt § 127 ved Note 16; H. Meyer: *Lehrb.* S. 446—48.

¹⁰⁾ Jfr. ogsaa Udtalelsen hos Binding S. 273 „In der Missachtung des Eigentümerwillens liegt die persönliche Spitze des Delikts.“

utvivlsomt her bør indrømme Ret til Erstatning for Tab, lidt ved Afsavn af Tingen. Heller ikke vil nogen nægte, at Ejeren udøver lovligt Nødværge, naar han i det under 1. nævnte Tilfælde afværger Borttagelsen. Noget mere tvivlsomt stiller det sig allerede, naar der spørges, om her overhovedet er Trang til strafferetlig Beskyttelse. At Handlingen i alle de tre nævnte Tilfælde er retstridig i Forhold til Ejeren, er ikke afgørende, da som bekendt ingenlunde ethvert forsætligt Retsbrud er eller bør være strafbart. I det under 1. nævnte Tilfælde straffe mange Lovgivninger den stedfundne Selvtægt, og det tør maaske hævdes, at Selvtægt af denne Art altid burde straffes, selv om man, saaledes som adskillige nyere Love gøre, finder en saadan almindelig Straffebestemmelse for Selvtægt som vor Strfl. § 116 irrationel. I Analogi hermed ville vel mange finde det naturligt, at ogsaa den under 2. nævnte egenmægtige Handlemaade bør være strafbar. Og i alt Fald nogle ville vel til Trods for den gamle Grundsætning „*minima non curat prætor*“ finde, at der trænges til strafferetligt Værn i det under 3. nævnte Tilfælde, særlig hvor en paaviselig Affektionsinteresse bevidst er krænket. Men selv om man i alle disse Retninger vil udstrække det strafbares Omraade nok saa vidt, er det jo dermed paa ingen Maade sagt, at det i alle disse Tilfælde eller i noget af dem er rigtigt at straffe Handlingen som Tyveri. Det er i alt Fald givet, at det for manges rent umiddelbare Følelse staar som noget meget utilfredsstillende, for ikke at sige stødende, at henføre saadanne Handlinger under Straffebestemmelserne om Tyveri og beslægtede Forbrydelser og derved sætte dem i Klasse med Handlinger, der nu engang i det almindelige Omdømme have en højst ignominøs Karakter og tillige af Loven behandles som udpræget socialt farlige. At denne Følelse, der ofte, om end under Modsigelse fra anden Side, betegnes som Udtryk for den almindelige, folkelige Retsbevidsthed, i alt Fald er mere end et rent individuelt Fænomen, synes bl. a. at fremgaa deraf, at Fordringen om Berigelses-hensigt som nødvendigt Rekvirit ved disse Forbrydelser stadig

dukker op og finder varme Forsvarere¹¹⁾ selv i Lande, hvis Lovgivning definerer Tyveribegrebet paa en Maade, der synes positivt at udelukke denne Fordring.

Af den hidtil førte Diskussion om de ovenfor under 1.—3. nævnte Spørgsmaal synes herefter med Sikkerhed kun at fremgaa, at der er følt Trang til at straffe visse Tilegnelsesforbrydelser, der ikke ere Udtryk for en Berigelseshensigt i nogen af de Betydninger, hvori dette Udtryk almindeligvis tages, men at Striden om, hvorvidt dette bør opnaas ved at henføre disse Tilfælde under Tyveri og dermed beslægtede Forbrydelser, i Videnskaben saa vel som i Lovgivningerne stadig staar uløst. Af det ovenfor under III. bemærkede fremgaar endvidere, at dette Spørgsmaal besvares forskelligt, ikke blot ved Tyveri, men ogsaa ved en Række andre Formueforbrydelser. Det maa endelig sikkert erkendes, at det oftere berørte Spørgsmaal, om det er principielt rigtigt at udsondre visse Ejendoms- eller Formueforbrydelser som en særlig Gruppe, hvis strafferetlige Behandling præges af det fælles Slægtsmærke, at de tilsigte ulovlig Berigelse paa anden Mands Bekostning, ikke kan besvares gennem nogen direkte og uomstødelig Bevisførelse. Selv om man nemlig vil se bort fra den Usikkerhed, der altid vil herske om, hvilke Handlinger der skulle straffes, og paa hvilken Maade de skulle straffes, maa det fastholdes, at Lovgivningstekniken aabner Muligheden for — om end mere eller mindre ligetil og fuldkomment — at naa væsentlig samme Resultat ad ret forskellige Veje. — Den naturligste Vej ud af al denne Usikkerhed synes da at maatte være den at søge at komme til Klarhed over,

¹¹⁾ Jfr. bl. a. Merkel i Holtzendorff Handb. III. S. 658 flg.; John i Zeitschrift f. die gesamte Strafrechtswissenschaft I. S. 245 flg.; v. Bar i Bödiker Magazin f. d. deutsche Recht der Gegenwart IV S. 1. flg. (cit. hos Gebauer anf. V. S. 54 flg.); Stoos: Grundzüge des schweizerischen Strafrechts II. S. 67—68; Doerr: Ueber das Objekt bei den strafbaren Angriffen auf vermögensrechtliche Interessen S. 132 flg., 182 flg., 196 flg., 225; Pacic l. c. S. 28 flg.; Eckardt l. c. S. 61 flg. Af nordiske Forfattere kunne her nævnes Goos, Getz, Hagerup og Thyren.

hvad der indenfor de forskellige Lovgivningers modstridende Afgørelser nærmest maa antages at være Udtryk for det almindelige Princip, og hvad der mere har Tilfældighedens Præg, idet dets Afvigelse fra Normen har sin særlige Forklaring. Nærmere bestemt bliver da Spørgsmaalet dette: Maa de Bestemmelser, der ved denne Kreds af Forbrydelser kræve Berigelseshensigt, antages at være Udtryk for en mere almindelig Grundsætning, saaledes at de ikke faa Undtagelser fra denne, som faktisk forekomme, maa anses begrundede i særlige Forhold, eller maa det omvendt antages, at visse Lovbuds Begrænsning til de Tilfælde, hvor Berigelseshensigt foreligger, skyldes ganske særlige Grunde, medens det afset derfra maa anses som det naturlige og normale, at Loven ikke begrænser sin Straffenorm paa denne Maade?

Naar Spørgsmaalet stilles saaledes, synes det ikke at kunne bestrides, at saa vel den historiske Udvikling som en nærmere Prøvelse af de enkelte Lovgivningers Afgørelser ret afgjort tale til Fordel for den førstnævnte Opfattelse og imod den sidste. Mod at antage, at det virkelig er det naturlige Udgangspunkt for Behandlingen af disse Forbrydelser at se bort fra, om Berigelseshensigt foreligger, taler for det første, at næppe nogen Lovgivning har gennemført dette Synspunkt blot nogenlunde konsekvent, idet de alle ved flere eller færre af Formueforbrydelserne fastholde Kravet om Berigelseshensigt, medens omvendt ikke blot ældre Retsforfatninger, men bl. a. de mest freimtrædende nyere Lovarbejder — den norske Straffelov og det schweiziske Udkast — fastholde Kravet om Berigelseshensigt over hele Linien. I samme Retning peger den Omstændighed, at selv i Tyskland, hvor den gældende Straffelovs Definition af Tyveri, Forholdelse (*Unterschlagung*) og Røveri giver den modsatte Anskuelse stærk Støtte, Kravet om Berigelseshensigt stadig fastholdes fra mange Sider¹²⁾, enten saaledes, at man ligefrem søger at interpolere denne Regel i den gældende Ret, eller saaledes, at man i alt Fald

¹²⁾ Jfr. ovenfor Note 11.

opstiller den som et Krav de lege ferenda, medens man omvendt næppe, hverken i Tyskland eller andetsteds, finder noget Eksempel paa, at der i Litteraturen er rejst Krav om eller blot antydnet Rimeligheden i, at Fordringen om Berigelseshensigt skulde opgives ved andre Formueforbrydelser, særlig Bedrageri eller Afpresning. Og dog skulde det synes rimeligt, at de samme Forfattere, der ville have den egenmægtige Borttagelse af en fremmed Ting for at skaffe sig Dækning for et Krav straffet som Tyveri — hvis de virkelig følte sig i Pagt med rigtige og naturlige Retsgrundsætninger — ogsaa maatte have fordret Bestemmelserne om Bedrageri og Afpresning udvidede til at omfatte den, der i samme Øjemed skaffer sig Tingens Besiddelse ved Svig eller ved Trusler. Under samme Forudsætning maatte man ligeledes vente, at de, der ville have Borttagelse mod fuldt Vederlag behandlet som Tyveri, ogsaa vilde fordre den, der ved urigtige Foregivender f. Eks. bevæger en Person til at købe en Ting i den Tro, at det er en anden Ting, eller at den har andre Egenskaber end angivet, behandlet som Bedrager, selv om ingen Berigelse derved er tilsigtet, idet den leverede Ting fuldt ud er Pengene værd. Og ganske tilsvarende Bemærkninger gælde for det Tilfælde, at nogen ved Trusler er bestemt til at sælge eller købe en Ting for dens virkelige Værdi. Endelig synes da ogsaa de, der finde, at almindelige Retshensyn kræve, at Borttagelse af res non pretii straffes som Tyveri, konsekvent at maatte have fordret en tilsvarende Regel gennemført ved Bedrageri og Afpresning.)

Netop den Omstændighed, at der ikke fra nogen Side er rejst Krav om en almindelig Gennemførelse af den Grund-sætning, at der ved samtlige de paa ulovlig Tilegnelse af fremmed Ejendom rettede Forbrydelser skal tages Afstand fra Fordringen om Berigelseshensigt — medens som oftere berørt det modsatte Standpunkt fra mange Sider fordres konsekvent gennemført ved alle disse Forbrydelser — synes at vække en Forhaands Formodning for, at det ikke er almindelige i disse Forbrydelsers Natur begrundede Betragt-

ninger, der have ført til, at i Tyskland med flere Lande mange frafalde denne Fordring ved Tyveri og Forholdelse, i enkelte andre Lande ved visse andre Formuekrænkelser, men at dette snarere har en for hvert enkelt Tilfælde særlig og mere tilfældig Forklaring, der er begrundet i den paagældende Lovgivnings øvrige Indhold. En saadan Forklaring kan nu vistnok netop uden særlig Vanskelighed findes, i alt Fald i en Række Tilfælde.

Naar saaledes i Tyskland ikke blot Teori og Praksis gennemgaaende — med den ovenfor ved Note 2 berørte Undtagelse — fortolke den nugældende tyske Strfl. § 242 saaledes, at ogsaa Borttagelse af en fremmed Ting til Fyldestgørelse for et virkeligt eller formentligt Krav straffes som Tyveri, men denne Ordning endog af den herskende Mening betegnes som rigtig de lege ferenda, er det næppe for dristigt at antage, at denne Opfattelse staar i nøje Sammenhæng med den tyske Straffelovs Behandling af et andet Forhold, nemlig Selvtægt. Den indeholder nemlig — vistnok med Rette — ingen almindelig Regel om Selvtægts Strafbarhed, men straffer kun visse særligt udhævede¹³⁾ Selvtægtshandlinger; og blandt disse findes — sikkert med Urette — ikke den blotte egenmægtige Borttagelse af Andenmands Ting. I Følelsen af, at en saadan Selvtægtshandling ikke bør være straffri, har man da — i Mangel af anden Straffebestemmelse — henført den under Tyveri. Med andre Ord: man har opfattet tysk Strfl. § 242 som hørende til den Kreds af Bestemmelser, der omfatte ogsaa rene Selvtægtshandlinger uden at tage Hensyn til de fra mange Sider fremhævede Betænkeligheder ved en saadan Subsumption. At dette er den rette Forklaring af den nugældende tyske Rets Stilling til det foreliggende Spørgsmaal, bestyrkes ved den historiske Udvikling. I *Allgemeines Landrecht für die preussischen Staaten* II. 20 §§ 157—59 gaves

¹³⁾ Jfr. tysk Strfl. §§ 113, 123, 124, 137, 201, 240, 303 m. fl., der bl. a. omfatte ogsaa Tilfælde, hvor Handlingen er foretaget i Selvtægtsøjemed.

meget almindelige og vidtgaende Straffebestemmelser mod Selvtægt. Til Gengæld kræver § 1108 udtrykkeligt Berigelseshensigt ved Tyveri, og for at afskære enhver Tvivl paa dette Punkt, udtales det paany udtrykkeligt i § 1120, at ubeføjet Borttagelse af Ting for at skaffe sig sin formentlige Ret kun skal straffes som Selvtægt. Den preussiske Straffelov af 1851 optog derimod ikke nogen almindelig Straffebestemmelse om Selvtægt, men gav til Gengæld i sin § 215 en Definition af Tyveribegrebet, der aabner Muligheden for at medtage de her omhandlede Selvtægtstilfælde under Tyveri; og denne Bestemmelse gik ordret over i den tyske Straffelov af 1870. — At den her berørte Vekselvirkning mellem Lovens Behandling af Selvtægt, og Bestemmelsen af Tyveribegrebets Omraade ikke er noget tilfældigt, bestyrkes ved en Sammenligning med andre Lovgivninger. Baade i dansk og i svensk Ret findes ganske almindelige Selvtægtsbestemmelser¹⁴⁾, der bl. a. efter Ordene omfatte den egenmægtige Borttagelse af Andenmands Ting for at skaffe sig Dækning for et Krav. Hertil svarer, at man i begge Lande uden udtrykkelig Udtalelse i Loven fortolker Tyveribestemmelserne saaledes, at de forudsætte Berigelseshensigt, hvorved bl. a. netop disse Selvtægtstilfælde holdes ude. I norsk Ret, hvor Berigelseshensigt udtrykkeligt kræves til Tyveri¹⁵⁾, findes ganske vist ingen almindelig Straffebestemmelse for Selvtægt; men den norske Straffelov har i § 392 en særlig Bestemmelse om det Forhold retstridigt at sætte sig eller andre i Besiddelse af nogen Løsøregenstand, (hvorved underforstaas „uden Berigelseshensigt“), en Bestemmelse, der, som det tydeligt fremgaar af Paragraffens 2. St., særlig tager Sigte paa Selvtægtshandlinger af den her omhandlede Art. Og paa lignende Maade stiller Sagen sig i italiensk Ret¹⁶⁾ og efter det schweiziske Udkast¹⁷⁾. Omvendt

¹⁴⁾ Dansk Strfl. § 116; svensk Strfl. Kap. 10 § 20, jfr. Carlén: Kommentar S. 179 flg.

¹⁵⁾ Norsk Strfl. § 257.

¹⁶⁾ Jfr. italiensk Strfl. Art. 402 sammenh. m. Art. 235.

¹⁷⁾ Jfr. schweizisk Udk. (1903) Art. 79 sammenh. m. Art. 237

indeholde hverken ungarnsk eller hollandsk Straffelov Selvtægtsbestemmelser, der ramme de ovenførte under 1. angivne Tilfælde, medens til Gengæld begge disse Love¹⁸⁾ give Definitioner af Tyveribegrebet, der omfatte de nævnte Selvtægts-tilegnelser og overhovedet frafalde Fordringen om Berigelseshensigt. — At en tilsvarende Forbindelse mellem de enkelte Retsforfatningers Stilling til de under 2 og 3 berørte Spørgsmaal og bestemte andre Retsregler ikke kan paavises, kan ikke svække Vægten af det om Forholdet mellem Selvtægtsbestemmelserne og Tyveribegrebets Afgrænsning anførte. De under 2 og 3 berørte Spørgsmaal spille nemlig, sammenlignet med Selvtægtstilfældene, en saa ringe Rolle i det praktiske Retsliv, at det er ganske naturligt, at Lovgivning og Retsopfattelse i det enkelte Land alene lader Tyveribegrebets Afgrænsning — Berigelseshensigt eller ikke-Berigelseshensigt — bestemme ved Betragtninger hentede fra Lovens Stilling til Selvtægtsspørgsmaalet, og at man saa afgør de under 2 og 3 berørte Spørgsmaal i Konsekvens hermed.

Forholdet mellem de enkelte Loves Behandling af Selvtægt og af Tyveri er dernæst ingenlunde det eneste Indicium for, at Opgivelse af Fordringen om Berigelseshensigt ved Forbrydelser af den her omhandlede Art mere skyldes tilfældige Ejendommeligheder i den øvrige Lovgivning end principielle Hensyn. Som ovenfor under III. 2. fremhævet behandles saa at sige overalt Afpresning¹⁹⁾ som en egentlig Berigelsesforbrydelse. Derimod gaar som bekendt Praxis hos os til Trods for de stærke Grunde, der kunne anføres herimod, ud over denne Grænse, idet Strfl. § 245 anvendes baade paa Aftvingelse i rent Selvtægtsøjemed og paa frem-

¹⁸⁾ Jfr. ungarnsk Strfl. Art. 333; hollandsk Strfl. Art. 310.

¹⁹⁾ Det er en mere tilsyneladende end virkelig Undtagelse herfra, at Berigelseshensigt ikke kræves i de Lande, hvor Afpresning overhovedet ikke er blevet udskilt som en selvstændig Forbrydelse, men endnu i Overensstemmelse med det historiske Udgangspunkt simpelthen omfattes af den almindelige Straffebestemmelse for Frihedskrænkelser (ulovlig Tvang).

tvunget Køb mod fuldt Vederlag²⁰). Naar der til Forklaring heraf henvises til den før Straffeloven gældende Praksis, er dette næppe af megen Vægt. Selv paa Omraader, hvor der ikke ved Straffeloven skete nogen egentlig Nydannelse, har Retsanvendelsen ellers ingenlunde følt sig bunden ved den før Straffeloven herskende Praksis. Saameget mindre er der Grund til at antage, at den ved Fortolkningen af en ganske ny Bestemmelse som Strfl. § 245 skulde have følt sig bunden ved, at den ældre Praksis i enkelte Tilfælde arbitrært har straffet Forhold, der efter rigtig Fortolkning ikke nu vilde omfattes af Strfl. § 245²¹). Langt rimeligere turde det derfor være at søge Forklaringen til, at Praksis har anvendt Strfl. § 245 i Tilfælde af den ovenfor angivne Art, deri, at saadanne Tilfælde ellers ofte ikke vilde kunne straffes, fordi Bestemmelsen om ulovlig Tvang i Strfl. § 210 kun er anvendelig, hvor den anvendte Tvang bestaar i Vold mod Person eller Trusler om saadan Vold, hvorved § 210 faar et væsentlig snevrere Omraade end de tilsvarende Bestemmelser i mange andre Lovgivninger²²). Mod den her antagne Forklaring kan det ikke indvendes, at Strfl. § 245 ogsaa er anvendt i nogle Tilfælde, hvor den i Selvtægtsøjemed stedfundne Aftvingelse er sket ved Vold eller Trusel om Vold, og hvor derfor Betingelserne for at anvende § 210 forelaa. Thi det er klart, at naar man først anvender § 245 paa Selvtægtsaftvingelse, iværksat ved Trusler af anden Art, kan man ikke i de mere graverende Tilfælde, hvor Vold eller Trusel om Vold er anvendt som Tvangsmiddel, straffe efter den mildere Regel i

²⁰) Jfr. Goos Spec. Del II S. 606 Ilg.

²¹) En Slutning fra de ældre Domme, der anføres hos Goos: Spec. Del II S. 602 — H. R. T. 1857 S. 592 og 614 — er saa meget mere betænkelig som den anvendte Straf i den førstnævnte Dom var en Bøde paa 100 Rd., hvilket alene karakteriserer den paagældende Handling som noget fra den i § 245 omhandlede Forbrydelse væsensforskelligt, og Forholdet i den sidstnævnte Dom var af en saadan Art, at det vistnok ogsaa efter den snevrere Fortolkning maatte henføres under § 245.

²²) Jfr. bl. a. norsk Strfl. § 222; hollandsk Strfl. Art. 284; tysk Strfl. § 240.

§ 210. At § 215 saaledes anvendes ogsaa paa Tilfælde, hvor den angivne Grund til Reglens Udvidelse ikke er til Stede, er derfor kun en simpel Konsekvens af dens Udvidelse til andre Aftvingelser i Selvtægtsøjemed.

For Rigtigheden af den her givne Forklaring af visse Tyveri- og Afpresningsbestemmelers Udvidelse til at omfatte Selvtægtstilfælde og lignende taler det endvidere, at det ogsaa ellers jævnlgt forekommer, at Fortolkning og Retsanvendelse søge at bøde paa Manglen af særlige Straffebestemmelser for visse Forhold ved at give Straffebestemmelser for andre Forbrydelser Anvendelse udenfor deres naturlige Omraade²³).

Medens saaledes de i forskellige Retsforfatninger forekommende Afvigelser fra den Regel, at der ved Tilegnelses- og lignende Forbrydelser kræves Berigelseshensigt, i alt Fald i betydeligt Omfang kunne forklares ved, at man ad denne Vej har søgt at bøde paa Mangler i den øvrige Lovgivning — at altsaa den herved fremkomne Udvidelse af visse Tilegnelsesforbrydelsers Omraade skyldes tilfældige Forhold snarere end principielle i disse Forbrydelsers Natur grundede Hensyn — lader det sig omvendt næppe gøre at paavise lignende særlige og udvortes Grunde til, at Fordringen om Berigelseshensigt paa andre Omraader er fastholdt. Selv om man f. Eks. vilde paastaa, at der ikke er Trang til at straffe svigagtig Fremkaldelse af Dispositioner, undtagen hvor Svigen benyttes til at berige nogen paa den besvegnes Bekostning — hvilket ingenlunde ubetinget er rigtigt — og selv om man endvidere kunde sige — hvad man heller ikke kan — at der i de Lovgivninger, der kræve Berigelseshensigt ved Afpresning, altid i andre Straffebud findes Hjemmel til i fornødent Omfang at ramme anden ulovlig Tvang, vilde det jo ikke

²³) Som Eksempel fra et beslægtet Omraade kan saaledes nævnes, at man i fransk Ret, der mangler særlige Bestemmelser om ulovlig Omgang med Hittegods, gennem en ret haartrukken Fortolkning af Ordene i Art. 379 søger at ramme en Del af disse Tilfælde som Tyveri, jfr. Garraud: *Traité* V. S. 82 flg.; Garçon: *Code pénal* annoté ad Art. 379 Nr. 432—53.

være noget Argument imod den Antagelse, at det netop er et fælles, mere almengyldigt Retshensyn, der fører til i det ene Tilfælde at betinge Strafbarheden overhovedet, i det andet en særlig strafferetlig Behandling af, at Berigelseshensigt foreligger — det samme Retshensyn, der bl. a. fører en Række Lovgivninger til at behandle Tilegnelse i Selvtægtsøjemed og Tyveri som skarpt adskilte Forbrydelser.

At det virkelig ogsaa er Hensyn af mere almengyldig Art, som føre til ved visse Forbrydelser at fastholde Kravet om Berigelseshensigt, bestyrkes yderligere derved, at den almindelige Retsbevidsthed — trods alle Paastande om det modsatte — utvivlsomt drager et skarpt Skel mellem de Forbrydelser, der gaa ud paa ulovlig Berigelse, og andre Formuekrænkelser og navnlig stempler de første med et Præg af Vanære, som den uvilkaarligt vægrer sig ved at hæfte ved de sidste. Hvis denne Retsbevidsthed ikke var tilstede, om end undertiden latent eller dog tilsløret, og hvis den ikke skyldtes Retshensyn af almengyldig Karakter, vilde det ogsaa være uforklarligt, at alle Lovgivninger — selv de, der ved visse af disse Forbrydelser synes at opgive Kravet om Berigelseshensigt — gøre en saa skarp Sondring mellem Tilintetgørelse eller Beskadigelse af fremmed Ejendom og Tilegnelsesforbrydelserne. Hvis den blot formelle Krænkelse af Ejendomsretten, bortset fra ethvert Indgreb i den kvantitative Formuefordeling, skulde være tilstrækkelig til at begrunde den væsentlig strengere Behandling, som Tilegnelsesforbrydelserne overalt ere Genstand for, vilde der ikke være nogen fornuftig Mening i at holde de førstnævnte Forbrydelser udenfor. Tilintetgørelse eller Beskadigelse af Andenmands Ting er dog en lige saa afgjort Krænkelse af Ejendomsretten ²⁴⁾ som Borttagelse eller anden Tilegnelse, og det rent objektive Indgreb i den krænkedes Retssfære er ikke mindre, ofte endog alvorligere end ved Tilegnelsesforbrydelserne. Den

²⁴⁾ Dette Udtryk er her taget i videste Betydning, omfattende ogsaa andre Formuerettigheder.

Forskel i Behandlingen af de to Forbrydelsesgrupper, som overalt fastholdes, maa da have en anden Forklaring. Men medens en saadan ligger lige for, naar man gaar ud fra, at den ene af disse Forbrydelsesgrupper faar sit Særpræg ved det, som vi betegne ved det foreløbig noget ubestemte Udtryk „Berigelseshensigt“, vil en rimelig Forklaring næppe kunne findes, naar denne Fordring opgives — og er da heller aldrig blevet forsøgt.

Det turde af det foregaaende fremgaa, at den i enkelte Landes Retsvidenskab og nogle nyere Lovgivninger fremtrædende Tilbøjelighed til at fravige Fordringen om Berigelseshensigt ved visse Tilegnelsesforbrydelser, særlig Tyveri²⁵⁾, ikke har sin Grund i en nyere og rigtigere Erkendelse af disse Forbrydelsers Væsen. Den vil i Reglen skyldes — foruden en traditionel Utilbøjelighed til at tillægge Motivet afgørende Betydning for den strafferetlige Behandling — en Trang til ad denne Vej at bøde paa Mangler i den øvrige Lovgivning, Mangler, som det selvfølgelig ikke blot er muligt, men som det ogsaa vilde være naturligere at afhjælpe paa anden Maade. Der kan i Virkeligheden ikke deri søges nogen Støtte for, at Fordringen om Berigelseshensigt som Særkende for disse Forbrydelser bør opgives. Saa meget mindre kan der heri søges nogen Støtte for at frafalde denne Fordring ved andre herhenhørende Forbrydelser, hvor den næsten overalt fastholdes, særlig Bedrageri og Afpresning. Naar den danske Retspraksis, som tidligere berørt, ved Afpresning og tildels ved Bedrageri (Strfl. §§ 256 og 257) fraviger dette Krav, har det derfor ogsaa paa Forhaand Formodningen for sig, at den derved er inde paa en Vej, der kan føre til lige saa stødende Resultater som den tilsvarende Udvidelse af Tyveribegrebet andetsteds har ført til.

²⁵⁾ Naar man i Reglen paa dette Punkt lader Forholdelse og Røveri dele Skæbne med Tyveri, forklares dette ganske naturligt ved den nære Forbindelse, hvori disse Forbrydelser i den systematiske Behandling normalt sættes til Tyveri.

Ved Afpresning vil dette i Reglen ikke være saa iøjnefaldende, bl. a. fordi det benyttede Tvangsmiddel ofte i sig selv indeholder en grov Retskrænkelse, der, ganske bortset fra Øjemedet, gør Anvendelsen af en ikke helt ubetydelig Straf²⁶⁾ naturlig. Men selv i saadanne Tilfælde er det dog misligt at give en Mand, der — om end ved utilbørlige Midler — kun har villet skaffe sig sin lovlige Ret, det Stempel af Uhæderlighed, som følger med, at han dømmes i Henhold til en Straffebestemmelse, hvis Hovedomraade er Handlinger, der i det almindelige Omdømme staa som højest vanærende. Og naar det anvendte Tvangsmiddel er af en saadan Beskaffenhed, at det, bortset fra Øjemedet, enten ikke indeholder noget strafbart eller dog kun vilde være af ringe eller tvivlsom Strafbarhed, bliver det yderligere stødende at bringe en saa uforholdsmæssig streng Straffebestemmelse som Strfl. § 245 til Anvendelse, blot fordi et saadant Tvangsmiddel er benyttet i Selvtægtsøjemed²⁷⁾.

²⁶⁾ Jfr. bl. a. H. R. T. 1889 S. 198; 1898 S. 312; U. f. R. 1894 S. 91, der alle angaa Tilfælde, hvor der var anvendt Vold eller Trusel om alvorlig Vold for at opnaa Betaling af et mindre (formentligt) Tilgodehavende.

²⁷⁾ Jfr. saaledes H. R. T. 1882 S. 509 (Strfl. § 245 anvendt paa en Bladudgiver, der tillige drev Inkassationsforretning, og som, for at forma Skyldnere, der ikke paa anden Maade havde ladet sig bevæge til at afgøre deres Gæld, til at betale, havde truet med at offentliggøre deres Navne i sit Blad som Folk, der ikke betale deres Gæld). Hvor betænkelig denne Afgørelse er, turde bl. a. fremgaa af dette Forholds nære Slægtskab med andre, som ingen har tænkt paa at stemple som Afpresning, f. Eks. Opførelse paa Børsens sorte Tavle af Firmaer, der ikke have villet efterkomme en af Børsens Voldgiftsudvalg afsagt Kendelse, jfr. ogsaa hermed Vergleich. Darstellung des deutschen und ausländ. Strafrechts VI. S. 87, hvor denne Afgørelse fremhæves som et mærkeligt Eksempel paa Overskridelse af de naturlige Grænser for denne Forbrydelses Omraade, cfr. herved endnu N. Lassen i U. f. R. 1883 S. 428 flg. — Se endvidere H. R. T. 1894 S. 441 (§ 245 anvendt paa en Fagforeningsformand, som — skønt Hovedbestyrelsen for Bødkerforbundet havde vedtaget ikke at ville blande sig i Sagen — truede en Bødkermester med Blokade af dennes Værksted, hvis et en Arbejdskammerat formentlig tilkommende Krav ikke blev betalt).

Hvad dernæst Strfl. §§ 256 og 257 angaar, maa det først fremhæves, at Antallet af de Retsafgørelser, om hvilke det med Rette kan siges, at Fordringen om Berigelseshensigt er fravegen, næppe er saa stort som ofte antaget. Som det nedenfor under VI. vil blive paavist, er det saaledes i alt Fald meget tvivlsomt, om Praksis kan siges regelmæssig at gaa ud over Berigelsesforbrydernes naturlige Omraade, naar den anvender disse Bestemmelser i Tilfælde, hvor Svig er benyttet for at opnaa vederlagsfri Henstand med skyldig Betaling, selv om der ikke er konstateret Hensigt til definitivt at unddrage sig Betaling. Ogsaa ved disse Forbrydelser vil dernæst det stødende i, at Fordringen om Berigelseshensigt frafalder, undertiden blive mindre iøjnefaldende derved, at der til Opnaelse af Øjemedet — Fremkaldelse af urigtige Forestillinger — er benyttet et Middel af en særlig mislig og i sig selv strafværdig Art²⁸⁾. I samme Retning virker det endvidere, at Praksis i det hele fastholder Fordringen om Berigelseshensigt, hvor der er Tale om at anvende den egentlige Bedrageristraf (§§ 251—255, 258 og 259), og kun frafalder den ved § 256, altsaa hvor Handlingen „har en mærkelig ringere Grad af Strafværdighed end Bedrageri i Almindelighed“, og ved § 257 „Svigagtige Handlinger, der vel ere beslægtede med de i §§ 251—255 omhandlede, men dog ikke ganske kunne sættes ved Siden af disse“. Endelig maa det erkendes, at de her foreskrevne Strafferammer (§ 256 „simpelt Fængsel indtil 2 Maaneder eller Bøder indtil 100 Kr.“ — § 257 „Bøder eller Fængsel“) ere saa lave, at den anvendte Straf aldrig behøver at blive uforholds-

²⁸⁾ U. f. R. 1888 S. 1144 (Strfl. § 257 anvendt for Benyttelse af en for Tiltaltes Broder udstedt skriftlig anbefaling for at faa en Plads som Karl hos en Bager. At Tab eller Ulempe derved var tilføjet, er ikke oplyst). Ligesom næppe nogen vilde have fundet paa her at anvende § 257, hvis der fandtes Straffebestemmelser, der ramte personelt Falsk som saadant, saaledes tør det maaske antages, at man vilde have betænkt sig paa at anvende § 257, hvis der kun havde været Tale om tilsvarende Misbrug af en mundtlig anbefaling, skønt dette i og for sig for Anvendelsen af § 257 burde være irrelevant.

mæssig haard. Desuagtet maa det, paa lignende Maade som ved Strfl. § 245, erkendes ofte at virke umiddelbart stødende, at Handlinger, der, netop fordi enhver Berigelseshensigt mangler, ere af forholdsvis uskyldig Natur og paa ingen Maade egnede til at stemples som infamerende²⁹⁾, henføres under en Straffebestemmelse, hvis Hovedgenstand er Handlinger, der i det almindelige Omdømme opfattes som i høj Grad vanærende. At dette sidste gælder om det store Flertal af de Handlinger, der straffes efter disse Paragraffer, vil en endog blot løselig Undersøgelse af Domssamlingerne vise. For saa vidt Strfl. § 257 angaar, kan dette saa meget mindre overraske, som den for en stor Del omfatter Handlinger, der i Strafværdighed ikke ere væsentlig forskellige fra andre Bedragerier, og hvis Henførelse under en særlig Straffebe-

²⁹⁾ Som Eksempler paa saadanne Tilfælde, hvor Strfl. § 257 er anvendt, kunne nævnes U. f. R. 1880 S. 664 (En Tjenestekarl havde paa en Løsøreauktion for at opnaa den vederhæftige Køber tilsagt Kredit opgivet en Husmand som Køber uden Hensigt at unddrage sig Betalingen, hvilket ogsaa fremgik af, at han i betimelig Tid havde overgivet sin Moder, der oftere kom til Byen, Pengene, for at hun skulde betale dem. — Da der kun var Tale om den almindeligt indrømmede Kredit, kan der ikke i Opnaelsen af denne ses nogen ulovlig Berigelse); 1887 S. 874 (Proformaafhændelse for at unddrage visse Genstande fra et forestaaende Udlæg, men uden Hensigt til at betage Kreditorerne Midlerne til at erholde Fyldestgørelse, idet Skyldneren blot ønskede, at denne skulde søges i en ham tilhørende Panteobligation, gennem hvis Realisation de ogsaa bleve fuldt dækkede), cfr. om et beslægtet Tilfælde, hvor Strfl. § 256 blev anvendt, H. R. T. 1871 S. 374; H. R. T. 1899 S. 154 (En Mand, der ved en Svogers Død ifølge Laan til denne formentlig havde 1500 Kr. tilgode — en Formening, hvis Rigtighed var bestyrket ved det under Sagen oplyste — hævdede uden Medarvingernes Vidende et Beløb paa 1117 Kr., der indestod paa en paa Afdødes Navn lydende, i Tiltaltes Besiddelse værende, Sparekassebog, hvis Paalydende denne havde ment sig berettiget til at hæve til delvis Dækning af sit Tilgodehavende. O. R. frifandt — H. R. § 257). Jfr. som Eksempel paa Anvendelse af Strfl. § 256 H. R. T. 1872 S. 93 (En tiltalt Kone, der havde tilbageholdt et en anden tilhørende Ur, fordi denne nægtede at betale hende 2 Rdl., som hun forment at have tilgode, pantsatte dette for 2 Rdl.). Se iøvrigt herved Goos: Spec. Del II. S. 308—10 Noten samt i T. f. Retsvdsk. 1900 S. 112—14.

stemmelse alene forklares ved, at vor Straffelov ganske har opgivet ethvert Forsøg paa at angive de i Bedragerikapitlet omhandlede Forbrydelsers Omraade gennem almindelige Begrebsbestemmelser, og i dets Sted nøjes med en ganske kasuistisk og derfor nødvendigvis ufuldstændig Opregning af enkelte Tilfælde³⁰). Ligesom en Domfældelse efter disse Paragraffer derfor sikkert i det almindelige Omdømme hæfter Uhæderlighedens Præg paa den dømte i tilnærmelsesvis lignende Grad som en Domfældelse efter en af de egentlige Bedrageriparagraffer, saaledes vil man vistnok, f. Eks. naar Spørgsmaalet om Valgret og andre Beføjelser, der ere betingede af Uberygtethed, foreligger til Afgørelse, være tilbøjelig til uden nærmere Prøvelse af det enkelte Tilfælde at anse en Domfældelse efter en af disse Paragraffer som afgørende³¹). Ogsaa af denne Grund turde det ved Bestemmelsen af disse Straffebuds Omraade afgjort være tilraadeligt at fastholde den Begrænsning, der ligger i Fordringen om Berigelseshensigt.

Alt i alt maa det saaledes sikkert erkendes, at en Undersøgelse af Lovgivningernes og Retsanvendelsens Stilling til Behandlingen af Tilegnelsesforbrydelserne kun kan bestyrke den Opfattelse, at Fordringen om Berigelseshensigt er Udtryk for en almindelig, med den folkelige Retsbevidsthed stemmende Grundsætning, og at de Tilfælde, hvor denne Fordring frafalder, regelmæssig maa forklares — men ikke forsvares — ved tilfældige Ufuldkommenheder i de enkelte Straffelovgivingers Behandling af *andre* Forbrydelser og i det hele føre til Resultater, der strafferetligt ikke kunne anses som tilfredsstillende.

³⁰) Jfr. Goos i T. f. Retsvdsk. 1900 S. 57—58.

³¹) Jfr. herved Just. Min. Skr. Nr. 175, 27. Juni 1895.

VI.

NÆRMERE AFGRÆNSNING AF BERIGELSESFORBRYDELSESNES OMRAADE.

Af det ovenfor under V. udviklede fremgaar, at hverken en nærmere Prøvelse af de i den videnskabelige Diskussion fremførte Betragtninger eller en Undersøgelse af de gældende Lovgivningers Regler i deres Helhed giver nogen Støtte for den Antagelse, at det vilde være naturligt eller dog legislativt forsvarligt at opgive det med den historiske Udvikling og den i alt Fald hos os herskende Retsopfattelse stemmende Standpunkt, at visse Formuekrænkelser som „Berigelsesforbrydelser“ udsondres fra andre, der ikke have denne Karakter, og undergives en særlig — navnlig strengere — Behandling. Men den giver ikke noget direkte Bidrag til Besvarelsen af de ovenfor under IV. berørte, men til senere Afgørelse udskudte Spørgsmaal, hverken det reelle, hvorledes Grænsen mellem disse Forbrydelser og andre Formuekrænkelser nærmere skal drages, eller det mere formelle om den mest fyldestgørende Konstruktion af Begrebet „Berigelsesforbrydelse“.

Som oftere berørt plejer man i nyere Tid i Modsætning til ældre Opfattelser at fremhæve, at det særlige ved disse Forbrydelser ikke er, at de foretages i vindesyg Hensigt, men at der ved dem realiseres eller søges realiseret en Berigelse paa anden Mands Bekostning¹⁾. Efter begge Opfattelser

¹⁾ Jfr. navnlig Goos: Spec. Del II. § 71; Hagerup: Om Formuesindgreb S. 17 flg.; Getz i Motiver til Udk. til Lov om Forandringer i L. ang. Forbrydelser af 20. Aug. 1842 S. 55—56; Merkel i Holtzendorff Handb. III. S. 658 flg.; Stoos: Grundzüge des schweiz. Strafrechts II. S. 67—68.

er det Meningen at udelukke ikke blot de Tilfælde, hvor ingen Berigelse er tilsigtet, fordi Handlingen enten alene er rettet paa Skadetilføjelse (Tilintetgørelse, Bortkastelse o. l.) eller har til Genstand en Ting eller Fordring uden Formueværdi, men ogsaa de blot formelt retstridige Indgreb i Andenmands Formueomraade, der ikke ere rettede paa en Forrykkelse af den kvantitative Formuefordeling (Selvtægtstilegnelser, Tilegnelser mod fuldt Vederlag). Særegent for den nyere Opfattelse er det derimod, at den ved at erstatte Udtrykket „vindesyg Hensigt“ med „Berigelse“ paa den ene Side vil tilkendegive, at det fjernere Motiv til Handlingen, Bevæggrunden er irrelevant, og at det navnlig er ligegyldigt, om der er tilstræbt en Formuefordel for den handlende selv eller for Tredjemand, og paa den anden Side fra disse Forbrydelsers Kreds vil udelukke de Tilfælde, hvor en Formuefordel opnaas ikke direkte gennem den paa Tilvendelse af anden Mands Formuegode rettede, retstridige Handling, men hvor denne kun mere indirekte tjener dette Formaal, f. Eks. ved, at man lader sig betale for at fratage, franarre, aftvinge eller forholde en anden en *res non pretii* (f. Eks. et Brev) og lignende. Den næsten enstemmige Tilslutning, som denne Opfattelse i nyere Tid finder hos alle dem, der overhovedet ville opretholde Berigelsesforbrydelserne som en særlig Gruppe, maa vække en Forhaandsformodning for, at den Bestemmelse af Begrebet „Berigelseshensigt“, som den har for Øje, i det væsentlige rammer det rette. Men ligesom det stadig skorter paa en fyldestgørende Begrundelse af, at Grænsen bør drages netop paa denne Maade, saaledes maa det erkendes, at der næppe herved opnaas den sikre Afgrænsning, som man i Reglen forudsætter, og at navnlig ingenlunde alle de Afgørelser, som man plejer at anse som givne derved, at Berigelseshensigt — i Modsætning til Vindesyge eller Havesyge — fremhæves som det afgørende, ere uomtvistelige.

1. Efter det ovenfor under IV. bemærkede maa det for det første hævdes, at den af Goos forsøgte Konstruktion af Berigelseshensigten som det paa et særligt objektivt Retsbrud,

den ulovlige Berigelse paa anden Mands Bekostning, rettede Forsæt lige saa lidt som andre Forfatteres Distinktion mellem Hensigt og Motiv i sig selv giver nogen fyldestgørende Begrundelse af, at den her forudsatte Afgrænsning af Berigelses-hensigtens Omraade er den rette. Selve det, der skulde danne det reale Grundlag for denne Konstruktion — Berigelsen som særligt objektivt Retsbrud — er selv kun en Konstruktion, hvis Rigtighed ikke er godtgjort ved den af Goos fremhævede, i og for sig rigtige Betragtning, at retstridige Angreb paa Formuefordelingen indeholde en Krænkelse af en vigtig Samfundsinteresse, naar det maa erkendes, at det samme gælder om Angreb paa Formuegodernes Integritet. Og naar Goos, atter fuldkommen rigtigt, søger at underbygge Læren om Berigelsesforbrydelseernes særlige Behandling ved en Henviisning til de sædvanlige Motiver for Angrebene paa Fordelingen, der gøre disse langt hyppigere og Trangen til Repression langt føleligere²⁾, saa lader dette jo netop ganske uforklaret, hvorfor til Berigelsesforbrydelseerne skal henregnes ogsaa saadanne Angreb paa Formuefordelingen, der have deres Udspring af ganske andre Motiver, f. Eks. Tyveri af Barmhertighed. Og det forklarer omvendt heller ikke, hvorfor saadanne Tilfælde holdes udenfor Berigelsesforbrydelseernes Kreds, hvor Berigelsen ikke opnaas gennem den retstridige Tilvendelse, men hvor denne kun indirekte er Middel til Berigelsen, selv om Handlingen er baaret af de samme Motiver, der regelmæssigt ligge til Grund for de egentlige Berigelsesforbrydelse. Den, der for Betaling „stjæler“ private Breve, ligesom ogsaa f. Eks. den, der skaffer sig ulovlig Fordel ved Salg af Embedshemmeligheder, ved Spionage, ved erhvervsmæssig Fosterfordrivelse, Rufferi, Soutenørvirksomhed etc., — alle ere de lige saa vel som Tyve og Bedragere, for at bruge Goos's eget Udtryk, „Snylter paa Samfundslivets Organisme“.

²⁾ Det er det samme, Getz l. c. har for Øje, naar han taler om Personer, der „i sær Grad ere farlige for den almindelige Ejendoms-sikkerhed og derfor maa betragtes med særlig Mistillid“.

Det kunde herefter synes, at de Betragtninger, paa hvilke i Virkeligheden den nyere Opfattelse lige saa vel som de ældre i sidste Instans bygger, naar den vil udsondre Berigelsesforbrydelserne som en særlig Gruppe, maatte føre til at afgrænse dette Begreb paa en ganske anden Maade end nu almindeligt, nemlig saaledes, at derunder henføres alle de at egentlig personlig Vindesyge baarne Forbrydelser og kun disse. Naar dette dog ikke kan antages, men det tværtimod maa erkendes, at den nu almindelige Afgrænsning af Berigelsesforbrydelsernes Omraade i det væsentlige træffer det rette, maa Forklaringen hertil søges i Betragtninger af mere subsidiær, nærmest retsteknisk Art.

a. Det maa for det første erkendes for rigtigt at holde ude fra Berigelsesforbrydelsernes Kreds de Tilfælde, hvor en Berigelse ikke realiseres direkte gennem retstridig Tilføjelse af et tilsvarende Formuetab. Dette gælder, selv om Handlingen iøvrigt frembyder en vis ydre Lighed med de egentlige Berigelsesforbrydelser, idet den bestaar i en retstridig Borttagelse eller en ved retstridig Svig eller Tvang fremkaldt Overlevering af en den forurettede tilhørende Ting, f. Eks. et Brev, et gammelt Fotografi eller en anden res non pretii, for hvis Tilvejebringelse der af Tredjemand er lovet et Vederlag. Idet nemlig Berigelsen her ikke realiseres gennem selve den retstridige Tilvendelse af et fremmed Formuegode, men kun er et Vederlag for Foretagelsen af en Handling, der, afset fra det særlige Motiv, muligvis slet ikke vilde være strafbar eller dog ikke vilde være strafbar som Formuekrænkelse, maatte det, hvis disse Tilfælde skulde henføres under Berigelsesforbrydelserne, for det første staa fast, at det er rigtigt alene paa Grund af dette Motiv altid at straffe saadanne Handlinger. Men om dette vilde være rigtigt, er i det mindste i høj Grad tvivlsomt, saa vist som det sikkert maa erkendes, at ingenlunde enhver ellers straffri, om end retstridig Handling bør straffes, blot fordi den foretages i Erhvervsøjemed, vindesygt Hensigt eller hvad man nu vil kalde det. Netop det, at der her ikke tilføjes den forurettede noget Formuetab, skiller

dernæst disse Handlinger fra de Forbrydelser, der bestaa i restridig Tilvendelse af andres Formuegoder, og stiller dem nærmere i Klasse med en Række andre Handlinger, hvis Strafbarhed enten betinges eller dog paavirkes af, at de ere foretagne i vindesyge Hensigt. Men mod at henhøre alle disse Tilfælde under det fælles Begreb Berigelsesforbrydelser tale afgørende praktiske Grunde. Medens de egentlige Berigelsesforbrydelser til Trods for Udførelsesmaadens Forskellighed frembyde et saa stort indre Slægtskab, at det er naturligt at tage et væsentligt Hensyn hertil ved den strafferetlige Behandling, ere de her omhandlede Forbrydelser af en saa heterogen Karakter, at den strafferetlige Behandling, navnlig Fastsættelsen af Strafferammerne, ikke i væsentlig Grad kan bestemmes ved det for dem fælles Kendemærke, det vindesyge Motiv. Dette vil snart være Betingelsen for en ellers straffri Handlings Strafbarhed — jfr. Strfl. §§ 114, 115, (180), 182. 2. Led, 183. 2. St. 2. Pkt., Straffelovstillæg 1. April 1905 § 4 — snart omvendt være et Moment af forholdsvis underordnet Betydning i Forhold til det i Handlingen, ogsaa afset derfra, liggende Retsbrud, f. Eks., hvor en Embedsmand modtager eller lader sig tilsige Vederlag for Krænkelse af en Embedspligt, eller hvor nogen mod Vederlag, maaske endogsaa erhvervsmæssigt, lader sig benytte som falsk Vidne, til at foretage bevidst urigtige Vurderinger, til Fosterfordrivelse, Brandstiftelse o. l.³⁾.

³⁾ Maa det saaledes erkendes, at den for disse Tilfælde fælles Egenkab, den vindesyge Hensigt, ikke kan motivere Dannelsen af en særlig Forbrydelsesgruppe, hvis Strafferammer paa mere eller mindre ensartet Maade bestemmes netop ved dette Hensyn, vil der dog meget vel kunne være Tale om, at dette Moment paa anden Maade kan have Betydning som Udgangspunkt for en i visse Retninger ensartet Behandling af alle de af en saadan Hensigt baarne Forbrydelser uden Hensyn til disses Forskellighed iøvrigt. — Naar man f. Eks. i nyere Tid med Rette kræver, at der i Straffelovgivningen træffes særlige Foranstaltninger overfor professionelle Forbrydere, jfr. bl. a. Forhandlingerne paa dansk Kriminalistforenings 3. Aarsmøde S. 57 flg.; v. Liszt: Strafrechtliche Aulsätze und Vor-

b. Medens det i Nutiden sikkert vil blive anset som ret selvforstaaeligt, at de ovenfor under a. omhandlede Tilfælde maa holdes udenfor Berigelsesforbrydelserne, at disse med andre Ord kun omfatte den retstridige Berigelse paa selve den forurettedes Bekostning, altsaa gennem et til Berigelsen svarende økonomisk Tab for ham, kunde det synes vanskeligere at forklare, at man omvendt vil undergive ogsaa saadanne Tilfælde den for Berigelsesforbrydelserne særegne, strengere Behandling, hvor det, der egentlig skal begrunde denne — det gemene og farlige Motiv (Vindesygen, Havesygen) — mangler. I det det hævdes, at det er ligegyldigt, om Forbryderen retstridigt beriger sig selv eller andre paa den forurettedes Bekostning, kommer Reglen til at omfatte ogsaa Tilfælde, hvor Motivet har en ganske anden Karakter end i de normale Tilfælde. I det det f. Eks. ved Afgørelsen af, om en Handling er Tyveri, er ligegyldigt, om Borttagelsen sker for at skaffe sig og sine det til Livets Ophold fornødne eller for at tilfredsstille sin eller andres Nydelsessyge, en videnskabelig Interesse eller en Samlermani, og ligeledes om Bevæggrunden er Dovenskab (Ulyst til Arbejde), Pengegriskhed eller andet, føres man til at medtage ogsaa saadanne Tilfælde, hvor Motivet er mere eller mindre uegennyttigt, f. Eks. hvor en Mand stjæler et nyopfundet, hidtil hemmeligholdt Vaaben eller Sprængstof alene for at gavne det nationale Forsvar, eller at han, saaledes som det berettes om den hellige Crispinus, stjæler Læder fra de rige for deraf at sy Sko til de fattige. At en stedfunden Tilegnelse, Forholdelse etc. uden Hensyn til, om den skyldes saadanne eller lignende Motiver, er retstridig og bør straffes, vil man næppe bestride. Men det kunde synes lidet foreneligt med de Betragtninger, der have ført til at opstille de

tråge II. S. 308 flg., cfr. ogsaa Straffelovstillæg 1. April 1905 § 18, vil der sikkert kunne være Anledning til ved Fastsættelsen af saadanne Bestemmelser Omraade netop at lægge afgørende Vægt paa, om Forbrydelserne ere foretagne i vindesyg Hensigt (Erhvervsøjemed) uden Hensyn til, af hvilken Art Forbrydelsen iøvrigt er.

særlige Regler for Berigelsesforbrydelser, at anvende disse paa Tilfælde af den angivne Art. Naar det desuagtet sikkert maa erkendes, at det ved Bestemmelsen af disse Forbrydelsers Omraade er rigtigt alene at lægge Vægten paa, om Gerningsmanden har villet skaffe nogen — sig selv eller andre — en uretmæssig Berigelse paa den forurettedes Bekostning, uden Hensyn til det fjernere Motivs større eller mindre Farlighed eller Forkastelighed, skyldes dette rent praktiske, retstekniske Hensyn.

For det første maa det sikkert erkendes at være en uløselig Opgave at give en Formulering af det for disse Forbrydelsers Afgrænsning afgørende, der omfatter netop alle de Tilfælde, hvor den særegne strengere Behandling er naturlig, og som udelukker alle andre. Udtryk som „vindesyg Hensigt“, „for Vindings Skyld“ o. l., i ældre Tid almindeligst benyttede, ere ikke blot i høj Grad ubestemte og flertydige, men blive endog, naar de, saaledes som det ligger nær, opfattes som kun sigtende til egen, personlig Fordel, positivt vildledende. Det er nemlig utvivlsomt, at den strengere Behandling, som disse Forbrydelser overalt ere undergivne, ingenlunde som Regel bør være udelukket, fordi Handlingen har til Formaal at berige en anden end Gerningsmanden. Den, der f. Eks. stjæler til Fordel for sine nærmeste, for en Ven eller for en Person, som han ønsker at gøre sig forbunden o. l., handler netop ud fra saadanne farlige Motiver, der retfærdiggøre en særlig streng Behandling. Og det samme gælder i Reglen endvidere om den, der plyndrer Posten eller Banken for at skaffe Midler til politiske Partiøjemed o. l. De Tilfælde, hvor det stedfundne Indgreb i Formuefordelingen skyldes „agtværdige“ eller forholdsvist lidet farlige Motiver, ere ikke blot sjældne og derfor praktisk lidet betydningsfulde; de lade sig overhovedet ikke sammenfatte under en nogenlunde præcis og umiddelbart anvendelig Betegnelse, fordi alt saa ganske afhænger af det enkelte Tilfældes individuelle Egenskaber.

Men dernæst taler det afgørende imod ved Afgræns-

ningen at denne Forbrydelsesgruppe at tage Hensyn til det fjernere Motiv, den sidste Bevæggrund til Handlingen, at dette vilde volde de alleralvorligste Bevisvanskeligheder og derved let i utilbørlig Grad vilde lamme den straffende Retshaandhævelse, hvis Effektivitet netop overfor disse, de hyppigst forekommende og socialt set farligste Forbrydelser er et uafviseligt Krav. Medens det som Regel forholdsvis let og med fyldestgørende Sikkerhed vil kunne konstateres, om en Tilægnelse er sket i den Hensigt at skaffe Gerningsmanden eller andre en uretmæssig Berigelse paa den forurettedes Bekostning, idet hertil praktisk talt kun vil kræves, at det godtgøres, at Tilægnelsen er sket uden Vederlag og ikke til Fyldestgørelse af et virkeligt eller formentligt Krav, vilde man let komme ind i de største praktiske Vanskeligheder, hvis det sidste Motiv, Bevæggrunden skulde være afgørende for Handlingens Henførelse under et bestemt Forbrydelsesbegreb. Ikke blot vilde da den tidligere berørte Tvivl om, hvorvidt en given Bevæggrund er en saadan, der bør udelukke Anvendelsen af Bestemmelserne om Berigelsesforbrydelser, jævnlig kunne rejses; men det vil navnlig hyppigt være saa at sige umuligt at konstatere, om en saadan fra Forsvarets Side paaberaabt Bevæggrund virkelig har foreligget eller ikke. I Retsforfatninger, hvor man med eller uden Hjemmel i Loven har ment at maatte opstille Fordringen om Vindesyge eller Havepsyge som sidste Bevæggrund til Handlingen, ses det da ogsaa, at dette har voldt saa vel Teorien som Retsanvendelsen stadige Vanskeligheder⁴⁾, og at Hensynet til disse netop har været det stærkeste Vaaben i deres Haand, der overhovedet bestride Berettigelsen til ved disse Forbrydelser at kræve *animus lucri faciendi*.

I de ovenfor anførte Betragtninger maa vistnok i Hovedsagen Forklaringen søges til, at man i nyere Tid saa at sige enstemmigt har erstattet Fordringen om vindesygt eller lig-

⁴⁾ Jfr. med Hensyn til Retsopfattelsen i Preussen Merkel i Holtzendorff Handb. III. S. 656—57.

nende Motiv med Fordringen om, at Handlingen skal være rettet paa at skaffe sig eller andre uretmæssig Berigelse paa anden Mands Bekostning. De give navnlig ogsaa Nøglen til Forstaaelsen af, at den af Bornemann, Merkel m. fl. opstillede, tilsyneladende rent formelle og udvortes Sondring mellem Handlingens umiddelbare Formaal og dens fjernere Øjemed i Virkeligheden er Udtryk for en i afgørende praktiske Retshensyn begrundet, reel og væsentlig Forskel. Men idet disse Hensyn føre til, at man nøjes og maa nøjes med en saadan Gennemsnitsregel som den, der finder sit Udtryk i Fordringen om Berigelseshensigt, taget i den nu almindelige Betydning, maa det fastholdes, at dette ikke har eller i alt Fald ikke behøver at have noget med Sondringen mellem Forsæt (Hensigt) og Motiv at gøre. For saa vidt man, saaledes som Goos, mener, at Indgreb i det af Samfundet etablerede Fordelingssystem udgør et fra andre Formuekrænkelser objektivt forskelligt Retsbrud, er det ganske naturligt at opfatte Berigelseshensigten som det paa dette særlige Retsbrud rettede Forsæt. Mener man omvendt, som ovenfor under IV. hævdede, at det objektive Retsbrud ikke i disse Tilfælde er væsentlig forskelligt fra andre Formuekrænkelser, maa man derimod opfatte Berigelseshensigten som Motiv. Praktisk set behøver denne Forskel i Opfattelsen ikke at faa nogensomhelst Betydning. Hvad det kommer an paa, er blot, at denne Fordring, hvad enten den opfattes som Forsæt (Hensigt) eller som Motiv, bestemmes rigtigt. Men idet man nøjes med en saadan Gennemsnitsregel, ikke fordi den derved give Afgrænsning af disse Forbrydelsers Omraade fuldt ud rammer det rette, men af rent retstekniske Grunde, bør man gøre sig klart, at man derved til en vis Grad gaar paa Akkord med den ideale Strafferets Krav. Der kunde derfor muligvis være Anledning til at aabne Domstolene Adgang til at anvende en væsentlig mildere Behandling end den almindelige i Tilfælde, hvor Gerningsmanden skønnes at have handlet af agtværdige og lidet farlige Motiver, og navnlig til her udtrykkeligt at udtale, at Dommen ikke skal have den sædvanlige Betydning

for den paagældendes Æreret. Naar en saadan Bestemmelse ikke findes i de positive Lovgivninger⁵⁾, forklares dette ved, at Tilfælde af denne Art, som tidligere bemærket, i Virkeligheden kun ere ganske sjældne Undtagelser.

2. Som allerede tidligere berørt, giver dernæst den nu almindelige Bestemmelse af Begrebet Berigelsesforbrydelser heller ikke en i alle Retninger saa sikker Afgrænsning som ofte antaget, fordi dels Udtrykket *Berigelse* lider af nogen Ubestemthed, dels Betoningen af, at Gerningsmanden skal have *Hensigt* at berige sig selv eller andre kan give Anledning til Tvivl.

a. Det kan først fremhæves, at selve Udtrykket *Berigelses*-hensigt og dermed ligeartede Udtryk ikke give nogen ganske adækvat Betegnelse for det, hvorpaa det her kommer an, nemlig, at Handlingen er rettet paa en retstridig Forrykkelse af den kvantitative Formuefordeling. Udtrykket *Berigelse* leder uvilkaarligt Tanken hen paa en mere varig Forøgelse af den paagældendes Formue og dækker næppe ganske saadanne Tilfælde, hvor en Tilegnelse sker til umiddelbart Forbrug, f. Eks. hvor Penge tages for øjeblikkeligt at bortødes til Drik og Kvinder, medens der dog ikke kan være Tvivl om, at Tilvendelser af denne Art netop have den farlige og skammelige Karakter, som gør deres Henførelse under Berigelsesforbrydelserne naturlig. Et Indgreb i den kvantitative Formuefordeling i Modsætning til den blotte Ødelæggelse o. l. foreligger, saasnart Tilvendelsen sker til Fyldestgørelse af et hvilket som helst Behov til positiv Nydelse, modsat den Tilfredsstillelse, som selve Skadetilføjelsen kan yde. Derfor maa det f. Eks. utvivlsomt antages, at der foreligger en Berigelsesforbrydelse (Tyveri) i et Tilfælde som det, der er forefaldet ved Nytaarsløjerne her i Byen, at nogle Personer tog en Trækkevogn for at lave Baal af den i Raadhuskummen, medens en Opbrænding eller anden Tilintetgørelse, blot fore-

⁵⁾ Jfr. derimod som Analogi schweizisk Udk. (1903) Art. 48.

taget af Ødelæggelseslyst, kun vilde rammes af Strfl. § 296, jfr. ligeledes det Tilfælde, at en Pakke Confetti tages for at strøs ud over Deltagerne i en Karnevalsfest, modsat det Tilfælde, at det under andre Forhold, blot for at skade Ejeren strøs ud for alle Vinde⁶⁾. Men selv bortset fra denne i de sproglige Udtryks Ufuldkommenhed begrundede Unøjagtighed efterlader den ved Udtrykket „Berigelse“ angivne Begrænsning adskillig Tvivl. Hos Goos: Spec. Del II. S. 292—93 bestemmes det for Berigelsesforbrydelserne ejendommelige nærmere saaledes, at der kræves et retstridigt *materielt* Indgreb i en andens Formueomraade, medens de blot formelt retstridige Formuekrænkelser ikke have Karakteren af Berigelsesforbrydelser, selv om derved en Formuefordel for den paagældende realiseres, og til disse sidste henregnes ikke blot Selvtægtstilegnelser og Tilegnelser mod fuldt Vederlag, men ogsaa f. Eks. det saakaldte Brugstyveri⁷⁾. For saa vidt Meningen hermed blot er at opretholde en formel Sondring mellem Brugstyveri og egentligt Tyveri, kan dette næppe vække nogen særlig Betænkelighed. Men naar Meningen, saaledes som utvivlsomt hos Goos, er i det hele at sætte Brugstyveriet udenfor Berigelsesforbrydernes Omraade og derved motivere, at det behandles paa en fra disse væsensforskellig Maade, fører dette ikke blot ind i praktiske Vanskeligheder, men giver ogsaa Anledning til principielle Betænkeligheder. — Praktiske Vanskeligheder fremkomme derved, at Grænsen mellem Tyveri og Brugstyveri er ganske flydende og omtvistelig. I saa Henseende er det tilstrækkeligt at henvise til saadanne Tilfælde, hvor Genstande, der væsentlig forringes ved Brug, tilegnes for at bruges. Alle ere enige om at behandle Forholdet som Tyveri, naar Tingen bruges, til den er udslidt. Det successive, gennem vedva-

⁶⁾ Jfr. om et beslægtet Forhold Schweigaard: Commentar (2. Udg.) S. 303 og den der anf. D. i Norsk Retstid. 1836 S. 520.

⁷⁾ Jfr. herved Merkel i Holtzendorff Handb. III. S. 650 flg.; Hagerup: Formuesindgreb S. 17—18.

rende Brug hidførte, Forbrug sættes for saa vidt i Klasse med det øjeblikkelige Forbrug. Men hvor Grænsen for den Forringelse, der skal opfattes eller dog behandles som Forbrug, skal sættes, beror paa et ganske vilkaarligt Skøn. Og Grænsen bliver saa meget vanskeligere at fastslaa, som man i Reglen er tilbøjelig til at give Begrebet Brug en saa vid Betydning, at det omfatter ogsaa et delvist Forbrug, selv om dette ikke skyldes en gennem længere Tid fortsat Brug. Saaledes er det almindeligt til Brugstyveri at henvføre f. Eks. Brug af Andenmands Lys eller hans fyldte Lampe⁸⁾, der nødvendigvis forudsætter en delvis Konsumption, ja undertiden opfattes endog Tilegnelse af en Sparekassebog o. l. for at hæve en Del af Beløbet og derefter tilbagegive den som Brugstyveri⁹⁾.

Men selv om man vil hævde, at der i alle disse Tilfælde foreligger ikke blot Brug, men Forbrug, bliver der Tilfælde nok tilbage, hvor Grænsen mellem Brug og Forbrug er ganske flydende, jfr. at nogen laaner mine nye Klæder og efter nogen

⁸⁾ Jfr. Hagerup anf. V. S. 17.

⁹⁾ Hagerup l. c.; Merkel i Holtzendorff Handb. III. S. 651 med Note 6. — Hos en Række andre Forf., jfr. v. Liszt § 127 V.; Binding: Lehrb. I. S. 265 med Note 1 og de der anførte Forf., antages vel ogsaa, at en saadan Benyttelse af en Sparekassebog ikke er Tilegnelse (Tyveri), men Brug. Men for det her foreliggende Spørgsmaal, Afgrænsningen af Begreberne Berigelseshensigt og Berigelsesforbrydelse, er dette for saa vidt uden Interesse, som det i Reglen erkendes, at den paagældende ved at hæve paa Sparekassen be-
 gaar en anden Berigelsesforbrydelse (Bedrageri eller Forholdelse). Den Strid, som i Tyskland har været ført om, hvorvidt der i saadanne Tilfælde foreligger Tyveri, Bedrageri eller Forholdelse, og som har affødt en ret betydelig Litteratur, er der næppe Anledning til her at komme ind paa, da den maa antages væsentlig begrundet i, at man har følt sig bunden ved Ordene i tysk Strfl. § 242, der til Tyveri kræver Borttagelse af en *Ting* i Tilegnelseshensigt, et Forhold, der ikke har Betydning i dansk Ret, da vor Straffelov ikke giver nogen Definition af Tyveribegrebet. Ligesom iøvrigt den tyske Rigsret med en velgørende Overlegenhed overfor alle teoretiske Betæneligheder gennem en fast Praksis har fastslaaet den utvivlsomt ene naturlige Løsning, at dette Forhold straffes som Tyveri, saaledes har der heller ikke hos os hverken i Teori eller i Praksis hersket Tvivl herom, jfr. Goos: Spec. Del II. S. 324 med Note 18 og de der anf. Domme.

Tids „Brug“ sender dem tilbage i mere eller mindre forringet Tilstand eller „laaner“ mine blomstrende Planter til at dekorere med og bringer dem tilbage, naar de ere halvt eller helt afblomstrede, eller lægger en hos en Urtekræmmer taget Vannilliestang i sin Sukkerbeholdning for efter at have uddraget mere eller mindre af dens Aroma, at lægge den tilbage¹⁰). — Som Eksempel paa, hvor usikker Grænsen føles, kan ogsaa nævnes de Tilfælde, hvor nogen borttager og pantsætter en fremmed Ting i den Hensigt senere at indløse og tilbagelevere den. Medens vor Retspraksis vistnok er tilbøjelig til altid heri at se en Tilegnelse og derfor at straffe Forholdet som Tyveri eller Bedrageri (Strfl. § 253)¹¹), hævdes det modsatte i Reglen i Teorien, i alt Fald naar ikke blot Vilje til at indløse har foreligget, men den paagældende ogsaa har troet paa sin Evne til i rette Tid at indløse Pantet¹²). Hvor omvendt denne Tro har manglet, foreligger utvivlsomt den til Antagelsen af en Berigelsesforbrydelse fornødne Tilegnelse. Men naar der spørges, hvilken Grad af Tvivl om denne Evne der skal til, for at Skridtet fra Brug til Tilegnelse (Berigelse) skal siges at være gjort — og nogen Tvivl herom vil saa at sige altid foreligge — er det klart, at atter enhver fast Grænse maa opgives. — Endnu kan her nævnes, at man i Almindelighed antager, at en Borttagelse af en Ting for at øve en begrænset Brug af den og derefter bortkaste eller tilintetgøre den maa

¹⁰) Jfr. Hoeltzenbein: Sparkassenbuch und Sparguthaben im Strafrecht S. 13.

¹¹) Jfr. bl. a. H. R. T. 1874 S. 481 (Strfl. § 228, jfr. § 60); 1888 S. 575 (§ 256 jfr. § 253).

¹²) Goos: Spec. Del II. S. 367 cfr. S. 462; v. Liszt: Lehrb. § 127. III; Binding: Lehrb. I. S. 269 Note 4; Frank: Strafgesetzbuch ad § 242 VII. 2. b.; Merkel: Lehrb. S. 318. Naar nogle af disse Forfattere alene lægge Vægt paa Viljen til at indløse og tilbagelevere, synes dette lidet naturligt, da en Vilje, som den paagældende er sig bevidst kun at have liden Udsigt til at realisere, ikke synes at kunne have nogen Værdi for den strafferetlige Bedømmelse af Forholdet. Jfr. angaaende et beslægtet Forhold (Kredittilsnigelse) Goos i T. f. Retsvds. 1900 S. 106 Note 89.

anses som Tyveri¹³⁾, skønt det synes noget mærkeligt, at to Dispositioner, der hver for sig ikke antages at indeholde nogen Berigelse, sammenlagte skulle anses at gøre dette. I alt Fald ville aller her en Række tvivlsomme Grænsespørgsmaal fremkomme, f. Eks. hvor den, der har benyttet en andens Hest, efter Brugen lader den løbe i mere eller mindre sikker Forventning om, at den nok vil finde hjem igen eller paa anden Maade vil komme tilbage til Ejeren.

Men ganske bortset fra disse praktiske Vanskeligheder, og navnlig selv om den til midlertidigt Brug borttagne Genstand tilbageleveres i nogenlunde uforringet Tilstand, kan der rejses alvorlige principielle Betæneligheder mod den hele Distinktion. Man synes nemlig med Rette at kunne gøre gældende, at der ikke er en saadan Væsensforskel mellem Brug og Forbrug eller anden Tilegnelse, som kan motivere en afgørende Forskel i den strafferetlige Behandling. Navnlig kan en uretmæssig Berigelse paa Andenmands Bekostning lige saa vel realiseres gennem Brug som gennem Tilegnelse af fremmede Ting. Den, der f. Eks. uberettiget „laaner“ en andens Køretøj, Cykle o. l. og derved skaffer sig en Befordring gratis, som han ellers maatte have betalt, beriger sig dog virkeligt paa Ejerenes Bekostning, hvilket bliver særlig iøjefaldende, naar denne er en Mand, der netop lever af at udleje sine Køretøjer, Cykler o. s. v. Heller ikke ses der at være en saadan afgørende Forskel mellem det Forhold, at nogen bruger mine varme Vinterklæder mod Kulden for at levere dem tilbage henad Foraaret, og det, at han tager mit Brød eller mit Brændsel, at der er Grund til at behandle det ene Tilfælde væsentlig anderledes end det andet. Og om muligt endnu vanskeligere at begrunde synes det, at den, der malker mine Køer og tilegner sig Mælken skal straffes som Tyv — hvad formentlig alle ere enige om¹⁴⁾ — medens den,

¹³⁾ Jfr. Goos: Spec. Del II. S. 296 Note 17; Binding: Lehrb. S. 269; Merkel i Holtzendorff Handb. III S. 618 Note 1.

¹⁴⁾ Jfr. Goos: Spec. Del II. S. 318; H. R. T. 1873 S. 36.

der bortfører min Tyr eller min Hingst for at benytte den til Bedækning af sin Besætning, skal straffes efter den væsentlig mildere Bestemmelse om Brugstyveri eller — efter nogle Lovgivninger¹⁵⁾ — endog være straffri. At det Tab, som ved uberettiget Brug af andres Ting tilføjes den forurettede, regelmæssig ikke er saa stort som det, der lides ved Forbrug eller anden Tilegnelse, kan heller ikke begrunde en principielt forskellig Behandling, da jo ikke blot de store Tyverier straffes som saadanne. Noget større Vægt kunde maaske den Betragtning have, at det Behov, der søges tilfredsstillet ved et Brugstyveri, i Reglen vil være af en mere særlig Art og skyldes Forhold, der ikke saa regelmæssigt indtræde paany, som de Omstændigheder, der drive til Tyveri, og at Handlingen derfor samfundsmæssigt set normalt er mindre farlig end det egentlige Tyveri. Men ligesom Brugstyveri dog in concreto kan være Udtryk for en lige saa farlig Tendens, som Tyveriet, saaledes kan omvendt dette — og endda ikke ganske sjældent — skyldes Forhold, der ikke i særlig Grad lade befrygte Gentagelser. Ved den ene som ved den anden af disse Forbrydelser synes det da tilstrækkeligt at lade dette Hensyn faa sin Betydning ved Strafudmaalingen. Selv om man vil opretholde den formelle Sondring mellem Tyveri og Brugstyveri¹⁶⁾, vilde det derfor sikkert være naturligt at opgive den, nu i Lovgivningerne almindelige, skarpe og indgri-

¹⁵⁾ Saaledes f. Eks. i tysk Ret, jfr. tysk Strfl. § 290, der kun i et ganske særligt Tilfælde straffer ulovlig Brug af andres Ting.

¹⁶⁾ Hvad der ovenfor er bemærket om Brugstyveri, finder tilsvarende Anvendelse paa uberettiget Brug af Genstande, som paa anden Maade end ved Borttagelse ere komne i den paagældendes Besiddelse (fundne, betroede o. l. Ting). Medens der i dansk Ret savnes Hjemmel til at straffe saadan Brug, hjemler tysk Ret, hvor Brugsstyveri, som i Note 15 bemærket, er straffrit, netop Straf i et enkelt herhenhørende Tilfælde (offentlige Pantelaaneres uberettigede Brug af de dem til Pant overgivne Genstande). Norsk Strfl. § 393 straffer derimod enhver retstridig Brug af andres Løsøregenstand, naar der derved paaføres den berettigede Tab eller Ulejlighed, uden Hensyn til om der foreligger Borttagelse, ja selv om den skyldige ikke har Tingen i sin Besiddelse. Som det af Straffen (Bøder) ses, behandles

bende Forskel i den strafferetlige Behandling af disse Forhold, der ikke blot viser sig i Strafferammerne, men paa en Række andre Punkter (Paatalen, Gentagelsesvirkningen). Til de ganske vist ikke sjældne Tilfælde, hvor Retskrænkelsen ved det saakaldte Brugstyveri er lidet betydelig, eller hvor den uberettigede Brug har fundet Sted under Omstændigheder, der gøre Retsbrudet forholdsvis undskyldeligt, vil da fornødent Hensyn kunne tages gennem en Bestemmelse, svarende til Reglen om undtaget Tyveri (Strfl. § 235).

Det er imidlertid ikke blot ved Forholdet mellem Tyveri (Forholdelse) og Brugstyveri, at Berigelsesforbrydelsernes Afgrænsning, selv om Vægten lægges paa Berigelseshensigt, modsat Vindesyge, frembyder Tvivl og Vanskeligheder. Disse forekomme ogsaa ved andre Berigelsesforbrydelser, navnlig Bedrageri og Afpresning. Medens der ikke er Tvivl om, at det ved Trusler eller falske Forestillinger fremkaldte blot formelt retstridige Indgreb i Formuefordelingen — i Selvtægtsøjemed eller mod fuldt Vederlag — falder udenfor Berigelsesforbrydelsernes Kreds, frembyde f. Eks. saadanne Tilfælde, hvor nogen ved de nævnte Midler skaffer sig Henstand med Opfyldelsen af en Forpligtelse, hvis Forfaldstid er kommen¹⁷⁾, en Tvivl af lignende Art som den ovenfor med Hensyn til Brugstyveri berørte. I Teorien, i alt Fald hos os, gaar man vistnok i Reglen ud fra¹⁸⁾, at der ikke her foreligger nogen Berigelseshensigt, naar Meningen ikke har været at unddrage sig Betalingen, og at derfor Retsanvendelsen, naar den i saadanne Tilfælde anvender Strfl. §§ 256 og 257, gaar udenfor

Forholdet væsentlig mildere end Berigelsesforbrydelserne, undtagen ulovlig Omgang med Hittegods (§ 394), men det kræves heller ikke, at der skal være tilføjet den berettigede økonomisk Skade, endsig at der foreligger Berigelse, jfr. Hagerup: Straffeloven S. 344.

¹⁷⁾ Ganske analogt hermed er det Forhold, at en Fordringshaver ved at fremkalde urigtige Forestillinger om Forfaldstidens Indtræden o. l. eller ved ulovlige Trusler bevirker en Ydelses Erlæggelse før Tiden.

¹⁸⁾ Goos: Spec. Del II. S. 519, jfr. S. 570 Note 7. b., cfr. ogsaa Bornemann: Saml. Skr. IV. S. 134.

Bedrageribegrebets naturlige Ramme. Dette er nu utvivlsomt ogsaa rigtigt, naar det, der ved urigtige Anbringender, f. Eks. uberettiget Opgivelse af en Tredjemand som Køber paa en Auktion, tilsigtes opnaaet, kun er Fremkaldelse af den Tillid til Køberens Vederhæftighed, som er Forudsætningen for en iøvrigt alle (vederhæftige) Købere indrømmet Kredit¹⁹⁾. For at holde Tilfældet rent forudsættes det, at den virkelige Køber ikke blot er betalingsvillig, men ogsaa ubetinget vederhæftig, om end Sælgeren eller dennes Inkassator ubekendt²⁰⁾. Men naar Formaalet med de urigtige Anbringender er Opnaelse af vederlagsfri Henstand med Erlæggelsen af en skyldig og forfalden Ydelse, kan dette medføre ikke blot Tab for den berettede (Renter, Afsavn), men en tilsvarende Fordel for Gerningsmanden. Og hvor dette er Tilfældet, kan det paa samme Maade som ved Brugstyveri, med hvilket dette Forhold da frembyder en ret nærliggende Analogi, hævdes, at det ikke falder udenfor Berigelsesforbrydelse, særlig Bedrageriets, naturlige Ramme; og der kan for saa vidt fra dette Synspunkt næppe gøres nogen begrundet Indvending mod den Retspraksis, der henfører saadanne Tilfælde under Strfl. §§ 256 og 257.

Maa det end saaledes erkendes, at ingenlunde enhver Tvivl og Usikkerhed bortfalder, fordi det for disse Forbrydelser afgørende sættes deri, at de tilsigte ulovlig Berigelse paa den forurettedes Bekostning, frembyder dog utvivlsomt denne Bestemmelse af deres Omraade saa væsentlige Fordele og tilsteder navnlig en saa langt fastere Afgrænsning, at der ikke kan være Tvivl om, at den bør foretrækkes for dem, der ved at kræve „vindesyg Hensigt“ o. l. friste til at lægge Vægten paa de fjernere Motiver (den sidste Bevæggrund).

b. Paa et ganske andet Punkt giver den her almindelige

¹⁹⁾ Jfr. f. Eks. den ovenfor under V. Note 29 anf. D. i U. f. R. 1880 S. 664.

²⁰⁾ Hvor den paagældende var sig bevidst, at han havde ingen eller dog kun ringe Udsigt til at betale, synes hans Betalingsvilje, selv om den desuagtet kan antages, ikke at burde komme i Betragtning, jfr. ovenfor Note 12.

Benyttelse af Ordet „Hensigt“ (Berigelseshensigt) Anledning til Tvivl. Naar man, saaledes som Goos, stærkt fremhæver, at Berigelseshensigt kun er et andet Udtryk for det paa den ulovlige Berigelse som særligt Retsbrud rettede Forsæt, synes man konsekvent at maatte antage, at denne Ansvarsbetingelse foreligger overalt, hvor Gerningsmanden har været sig de Omstændigheder bevidst, hvoraf en stedfunden Berigelses Retstridighed afhænger, uden alt Hensyn til, om hans *Motiv* har været at berige sig selv eller andre paa den forurettedes Bekostning eller ikke. I Modsætning hertil har man fra anden Side²¹⁾ hævdet, at Vægten for saa vidt maa lægges paa Motivet, som det ikke er nok, at Gerningsmanden har været sig bevidst, at Tilegnelsen er et materielt Indgreb i en andens Formue, men at en Berigelsesforbrydelse kun bør antages, hvor Ønsket om at skaffe sig eller andre²²⁾ en Formuefordel gennem Tilegnelsen har været Motiv til denne. Hvor Berigelsen kun er akcessorisk og nødvendig Følge af en anden Handling, der ikke bæres af nogen Berigelseshensigt, foreligger derfor efter denne Opfattelse ikke nogen Berigelsesforbrydelse. Det er f. Eks. ikke Tyveri, naar en Straffange rømmer eller et Plejebarn løber fra Plejehjemmet, iført og derfor medtagende de Klæder o. l., der tilhøre Strafanstalten eller Plejehjemmet, medens Forholdet er et andet, naar Penge, Madvarer eller andre Genstande, hvis Tilvendelse ikke nødvendigøres ved Rømningen, medtages²³⁾. Ikke blot mangler i de førstnævnte Tilfælde de Grunde, der føre til at behandle Berigelsesforbrydelserne paa en særegen (strengere) Maade, men en

²¹⁾ Hagerup: Formuesindgreb S. 20—21, og de der anførte Retsafgørelser, jfr. ogsaa H. R. T. 1890 S. 739.

²²⁾ Det fremgaar ikke blot af dette Udtryk, men af hele Udviklingen, at det ikke hermed er Meningen at kræve egennyttig (vindesyg) Hensigt, at der altsaa, skønt Berigelseshensigten opfattes som Motiv, ikke lægges Vægt paa det fjernere Motiv (Bevæggrunden).

²³⁾ Jfr. H. R. T. 1894 S. 484. Det er ligeledes klart, at Forholdet antager Karakteren af en Berigelsesforbrydelse, naar den oprindeligt uden egentlig Berigelseshensigt medtagne Ting senere tilegnes, f. Eks. ved Salg, Bortbytning o. l., jfr. ogsaa H. R. T. 1890 S. 739.

Domfældelse for Tyveri vil her efter Omstændighederne kunne virke særdeles stødende²⁴⁾, f. Eks., hvor den paagældende er en politisk Forbryder eller iøvrigt en Person, hvem det Sindelag, der er Særkendet for Berigelsesforbrydelserne, maa antages at ligge ganske fjernt. Og paa den anden Side synes de ovenfor berørte retstekniske Hensyn, der føre til at se bort fra det fjernere Motiv, ikke at have nogen Vægt, naar Spørgsmaalet er om at undtage disse Tilfælde fra Berigelsesforbrydelserne. Maa dette derfor anses naturligt og berettiget, turde det være et Indicium for, at det er det formelt rigtige at opfatte den for disse Forbrydelser særegne subjektive Fordring, „Berigelseshensigten“ som Motiv, ikke blot som det til et særegent objektivt Retsbrud — den ulovlige Berigelse — svarende Forsæt. Men, som oftere fremhævet, for Besvarelsen af de enkelte opstaaende Spørgsmaal bør alene de reale Hensyn, ikke den valgte Konstruktion af Forholdet være afgørende.

²⁴⁾ Dette Resultat vilde ikke kunne undgaas ved en Henvisning til, at den paagældende kun tilsigter en midlertidig Brug af de medtagne Genstande; thi som tidligere fremhævet antages det, at en saadan Brug, paafølgt af en efterfølgende Bortkastelse o. l. — og det vil her være Reglen — anses som Tyveri. Man tænke endvidere blot paa det Tilfælde, at en politisk Forbryder eller en Krigsfange llygter pr. Skib uden Udsigt til at kunne tilbagelevere de medtagne Klæder.

VII. •

SLUTNINGSBEMÆRKNINGER.

Af det i de foregaaende Afsnit anførte turde det formentlig fremgaa, at afgørende legislative Hensyn tale for ogsaa i en fremtidig Lovgivning at blive staaende ved den Opfattelse, der ved Bestemmelsen af en Række Formueforbrydelsers Omraade lægger afgørende Vægt paa Berigelses-hensigten i den ovenfor angivne Betydning som Hensigt til gennem selve den forbryderske Handling at skaffe sig eller andre uretmæssig Berigelse paa den forurettedes Bekostning. Som gentagende Gange fremhævet har dette i samme Grad Gyldighed ved *alle* de Forbrydelser, som man har plejet at sammenfatte under Betegnelsen Berigelsesforbrydelser. Og det er saa meget vigtigere at fastholde dette, som Afgrænsningen mellem de flere til denne Gruppe hørende Forbrydelsesformer ikke blot ofte er ganske vag og ubestemt, men ogsaa tildels bygger paa Forskelligheder af en saadan nærmest formel og udvortes Art, at det maa anses for lidet naturligt at bestemme de subjektive Strafbarhedsbetingelser paa væsentlig forskellig Maade.

Medens Romerrettens furtum omfattede Berigelsesforbrydelser af meget forskellig Art, bl. a. ogsaa en Række Tilfælde, der i dansk Ret straffes som Bedrageri — et Standpunkt, der i forskellige Lande blev fastholdt langt ned i den nyere Tid — og medens den ældre nordisk-germanske Ret ved Siden af Ran og Tyveri enten slet ikke eller kun i ringe Omfang havde udformet særlige Typer af Berigelsesforbry-

delser, har Udviklingen i nyere Tid overalt været præget af en Tendens til en stærk Specialisering indenfor Berigelsesforbrydelsernes Kreds med skarp Afgrænsning af de forskellige Forbrydelsesformer. For saa vidt Formaalet hermed har været at afstikke de skarpest mulige Grænser for det strafbares Omraade, er der næppe noget at sige dertil. Mere betænkeligt er det, at de fleste Lovgivninger gennemføre en ofte meget indgribende Forskel i den strafferetlige Behandling af Forhold, der strafferetligt synes at staa hinanden meget nær og ofte faktisk ere særdeles vanskelige at holde ude fra hinanden, en Fremgangsmaade, der ikke kan undgaa jævnlige at føre til stødende Uensartethed i Bedømmelsen. Selv i dansk Ret, hvor Udviklingen for saa vidt næppe kan anses afsluttet, som Strfl. Kap. 26 under Betegnelsen Bedrageri og i alt væsentligt under fælles Strafferammer sammenfatter en Række strafbare Handlinger, der ellers i nyere Lovgivninger henføres til bestemt adskilte Forbrydelsesformer¹⁾, vil navnlig den store Forskel i Behandlingen af Tyveri og Bedrageri (i videre Forstand) og tildels ulovlig Omgang med Hittegods kunne medføre, at Forhold, der strafferetligt synes nær beslægtede, bedømmes i høj Grad forskelligt.

Eksempler paa, at Afgrænsningen mellem Tyveri og Bedrageri (i videre Forstand) ofte beror paa saa haarfine Distinktioner, at i Virkeligheden ethvert fast Skelnemærke forsvinder, kunne hentes fra mange Omraader. Det kan derfor heller ikke undre, at en hertil svarende Usikkerhed afspejler sig i Retsanvendelsen, idet jævnlige Tilfælde, der grænse meget nær op til hinanden eller endog tilsyneladende ere ganske ensartede, henføres under forskellige Straffebestemmelser.

Til Belysning af dette allerede tidligere fra forskellig Side²⁾

1) Jfr. Goos: Spec. Del II. § 80, cfr. T. f. Retsv. 1900 S. 42 flg.

2) Torp: Besiddelsen og dens Betydning i retlig Henseende bl. a. §§ 6 og 8; Goos: Spec. Del II. særlig §§ 74, 79, 80, jfr. ogsaa Merkel i Holtzendorff Handb. III. S. 622; Garçon: Code pénal annoté ad Art. 379.

berørte Forhold skulle her blot fremdrages enkelte iøjnefaldende Eksempler.

a. Med Hensyn til Forholdet mellem Strfl. §§ 228 og 253 kunne mærkes følgende Retsafgørelser: Tilvendelse af Genstande, der ved Udlejning af Værelser sammen med dette var overladt Lejeren, er straffet som Tyveri, hvor Værelset var lejet dagvis, jfr. H. R. T. 1871 S. 375, 1893 S. 1. Hvor Værelset var lejet ugevis, er Tilegnelsen ogsaa før Straffeloven straffet som Tyveri, jfr. H. R. T. 1857 S. 315, men efter Straffeloven som Bedrageri (§ 253), jfr. H. R. T. 1887 S. 340³⁾, 1892 S. 424. -- Som Tyveri straffes i H. R. T. 1886 S. 517 det Tilfælde, at en Medhjælper i et Boghandlerfirma dels havde tilegnet sig Beløb, som Kunderne havde betalt til ham paa Principalens Vegne, dels fra en Kasse, til hvilken baade han og andre Medhjælpere havde Nøgle, havde tilvendt sig indbetalte Penge. Derimod straffer H. R. T. 1898 S. 317 for Bedrageri (§ 253) en Kontorist paa et Birkekontor, der dels havde tilegnet sig de for solgt Stempelpapir modtagne Penge, dels fra vedkommende Pengeskab, til hvilket han og Birkefuldmægtigen havde Nøgle, havde tilvendt sig Penge, der vare indkomne ved Salg af Stempelpapir. Det bemærkes, at ligesom Kontoristen forestod Stempelpapirforhandlingen, saaledes havde den fornævnte Medhjælper „at ekspedere modtagne Ordre, udlevere Bøger, samt, for saa vidt disse betales kontant, at modtage Betalingen for dem“. — En Række Domme — H. R. T. 1875 S. 66, 268; 1891 S. 5 — have straffet Tilegnelser fra Læs (Brænde, Kul), som Tiltalte hjemkørte for Ejeren, som Tyveri, medens H. R. T. 1890 S. 699 straffer Tilegnelse af et Bord, som Tiltalte skulde afhente og hjembringe for sin Husbond, som Bedrageri. Ligeledes straffes Tilegnelse af Genstande, som Tiltalte skulde udbringe til Kunder, undertiden som Tyveri, jfr. H. R. T. 1875 S. 344 (Mel) 1892 S. 457 (Urtekram), undertiden som Bedrageri, jfr. H. R. T. 1876 S. 140 (Kalk).

³⁾ Her blev iøvrigt Tilegnelse af andre Genstande, der ikke var Lejeren overladte til Brug, men som henstod i samme Værelse, straffet som Tyveri.

Ogsaa Afgrænsningen mellem Tyveri og ulovlig Omgang med Hittegods frembyder ofte overordentlig stor Vanskelighed. Af de mange herhenhørende Domme skal blot anføres til Sammenligning H. R. T. 1877 S. 252: Tilegnelse af en Paraply, glemt af en Kunde i Købmandens Gaardsport, straffet som Tyveri; H. R. T. 1885 S. 630: Tilegnelse af en Paraply, glemt ved et Udsalgbord paa Marked, straffet efter Strfl. § 247 (O. R. § 228); H. R. T. 1881 S. 320: Tilegnelse af et Par Benklæder, der angaves at være fundne paa Gaden lige udenfor en Gaard (de tilhørte Gaardens Ejer, der havde hængt dem paa et Søm i Gaarden), straffet efter § 247; 1881 S. 551: Tilegnelse af en Skjorte, der laa ved Siden af Vejen, ved Foden af et Havegærde, hvor den havde været hængt til Tørring, straffet som Tyveri (O. R. § 247).

Men ogsaa hvor Afgrænsningen mellem de forskellige Berigelsesforbrydelser ikke frembyder nogen faktisk Vanskelighed, kan det let forekomme, at Tilfælde, som strafferetligt staa hinanden ganske nær, paa Grund af de i vor Ret fastslaaede Sondringer behandles efter ganske forskellige Regler. Saaledes er det hos os fast antaget i Teori og Praksis, at Borttagelse af et Gældsbrief for at raade over den derved konstaterede Fordring straffes som Tyveri,⁴⁾ medens en Borttagelse i den Hensigt at unddrage sig eller gøre det muligt for en anden at unddrage sig Betalingen anses som Bedrageri. Navnlig hvor Gerningsmanden tidligere er straffet for oftere gentaget Tyveri eller hvor Tilegnelsen er sket ved Indbrud, vil dette kunne medføre en højst forskellig Bedømmelse, skønt det sikkert vil være umuligt at angive nogen fornuftig Grund for en saadan Forskel i Behandlingen⁵⁾.

De Urimeligheder og den Usikkerhed, hvortil Straffelovens væsentlig forskellige Behandling af ret ensartede

⁴⁾ Jfr. Goos: Spec. Del II. S. 324 og de der i Note 18 anf. Domme.

⁵⁾ Man tænke sig f. Eks. det Tilfælde, at A ved et Indbrud borttager et Gældsbrief, som han afhænder til Skyldneren B mod et billigt Vederlag.

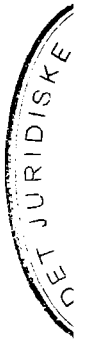
Berigelsesforbrydelser fører, vilde imidlertid i høj Grad skærpes og forøges, hvis ved nogle af disse, særlig ved det i Forvejen, i alt Fald under visse Betingelser, uforholdsmæssig strængt behandlede Tyveri, Fordringen om Berigelseshensigt blev frafaldet, medens denne Fordring ved andre Berigelsesforbrydelser, særlig Bedrageri, fastholdes. Hensynet dels til Afgrænsningens Usikkerhed, dels til den sikkert baade almindelige og berettigede Ensartethed i Dommen over disse Forbrydelser saa vel fra moralsk som fra socialt Synspunkt taler derfor afgjort mod at slaa ind paa den af forskellige Lovgivninger, særlig nyere tysk og fransk Ret, betraadte Bane. Langt mere vil der være Grund til i videst muligt Omfang at gennemføre en fuldkommen Ensartethed i Behandlingen af disse Forbrydelser. Et betydeligt Skridt i denne Retning er gjort af den norske Straffelov (1902), der ikke blot opstiller paa det nærmeste samme Strafferamme for (simpelt) Tyveri (§ 257), Forholdelse (§ 256), Bedrageri (§ 270), Utroskab (§ 275) og Forbrydelser i Gældsforhold (§§ 280—283), men ogsaa med Hensyn til kvalificerende Omstændigheder tilstræber en vis Ensartethed og foreskriver samme Strafskærpelse, ligesom den Henseende til Gentagelsesvirkning i det væsentlige ligestiller disse Forbrydelser⁶). Saadan Unificering af Reglerne om Berigelsesforbrydelserne vilde dog sikkert uden Skade kunne gennemføres endnu fuldkomnere, saaledes at der opstilledes en eneste fælles Strafferamme, der blot fraviges, hvor det anvendte Middel (Tvang) eller andre kvalificerende Omstændigheder begrunde skærpet Straf (Røveri, Afpresning, grovt Tyveri, kvalificeret Bedrageri) eller Strafnedsættelse (undtaget Tyveri, Forholdelse og Bedrageri), og saaledes, at disse Forbrydelser i Henseende til Gentagelsesvirkning samt Behandling af den professionelle Forbrydelse fuldstændig ligestilles. Dette vil ikke blot muliggøre en ved disse Forbrydelsers indbyrdes Slægt-

⁶) Ogsaa det schweiziske Udk. (1903) Artt. 79 flg. betegner, om end i mindre udpræget Grad, et Skridt i den rigtige Retning.

skab begrundet ensartet Behandling under iøvrigt ensartede Betingelser, men ogsaa fjerne de Ulemper, som Vanskelighederne ved en sikker Afgrænsning mellem disse Forbrydelsesformer indbyrdes altid vil forvolde, hvilket under alle Forhold vil være stor Fordel, men særlig under en Retspleje, hvor Lægmænd i større Omfang deltage i Afgørelsen af Skyldspørgsmaalet, vil faa i høj Grad forøget Betydning.

Som Resultat af den foregaaende Undersøgelse tør det formentlig fastslaas, at ved en Revision af vor Straffelovgivning Fordringen om Berigelseshensigt bør fastholdes som fælles Begrebmærke for hele den Kreds af Forbrydelser, der ofte sammenfattes under Betegnelsen Berigelsesforbrydelser — Tyveri, Forholdelse af fremmed Ejendom, Bedrageri, Krænkelser af Fordringsrettigheder, Røveri og Afpresning — og at ogsaa iøvrigt Ensartethed i disse Forbrydelsers Behandling bør gennemføres i videst muligt Omfang. — Herved bør det imidlertid fastholdes, at de strafbare Formuekrænkelers Omraade paa ingen Maade er udtømt med Berigelsesforbrydelserne, ligesom det ingenlunde herved er afgjort, at Indgreb i andres ydre Retsgoder — Ejendomsret, Fordringer o. l. — kun bør være strafbare, naar de indeholde en Formuekrænkelse. Det er tvertimod af største Betydning ogsaa for den rette Behandling af Berigelsesforbrydelserne, navnlig for med Vægt at kunne opretholde Fordringen om Berigelseshensigt ved disse, at Straffeloven skaber det fornødne Værn dels mod blot formelle Formuekrænkelser, dels mod retstridige Handlinger, som enten paa Grund af Objektets Art (Ting uden Formueværdi, ikke formueretlige Fordringer o. l.), eller paa Grund af det anvendte Middels Beskaffenhed (Borttagelse, Svig, Tvang) frembyde en vis ydre Lighed med nogen af Berigelsesforbrydelserne. Særlig er i det fore-

gaaende Opmærksomheden henledet paa Nødvendigheden af tilstrækkelig vidtgaende Beskyttelse mod Selvtægtsstilegnelser, hvad enten disse iværksættes ved Borttagelse, Svig eller Tvang. I hvilket Omfang saadanne Handlinger bør straffes, har det iøvrigt ikke været Opgaven her at fastslaa — kun at fremhæve Vigtigheden af, at de ikke i noget Tilfælde behandles som eller sammenblandes med Berigelsesforbrydelserne.

PRISAFHANDLINGERNE FOR AARET 1907—1908.

Af de for Aaret 1907—1908 udsatte Prisopgaver have 8 fremkaldt 14 Besvarelser, nemlig den theologiske 3, den retsvidenskabelige 2, den statsvidenskabelige 2, den filosofiske 1, den historiske 1, den æstetiske 3, den astronomiske 1 og den kemiske 1, hvorhos der er indkommet en Besvarelse af den i 1906 udsatte Prisopgave i Naturhistorie.

Bedømmelserne over de indkomne Afhandlinger lyde saaledes:

I. De theologiske Afhandlinger.

Som Besvarelser af den theologiske Prisopgave for 1907—08: „Luthers Forhold til Humanismen indtil Rigsdagen i Worms“, er der indkommet tre Afhandlinger.

Den første Afhandling med Motto „Verfehlt ist die Mühe eines vermessenenen Scharfsinnes, der den Reichthum des Gemüths nur aus Factoren berechnen, der das, was Leben im höchsten Sinne ist, gleichsam chemisch analysiren oder mechanisch construiren möchte“ (Hering) (517 Kvartsider) er et dygtigt og ualmindelig flittigt Arbejde. Forfatteren har gennemarbejdet Kilderne og den nyere Litteratur i en meget stor Udstrækning, og hans Resultater er overalt vel overvejede og underbyggede. Detailundersøgelsen, særlig angaaende Forholdet mellem Luther

og de enkelte Humanister, er i det hele særdeles god, gennemført med Grundighed og kritisk Sans, om der end er Spørgsmaal, hvis Vigtighed Forfatteren ikke har set, saaledes det om Betydningen af Lefèvre d'Étables Paavirkning paa Luther. Derimod staar Opfattelsen og Behandlingen af Helheden ikke paa Højde med Detailarbejdet. Fremstillingen er tynget af en Mængde overflødige Citater; Forfatteren har ikke ret naaet at skildre de stærke Brydninger mellem de Aandsretninger, som behersker Tiden; han giver vel adskillige spredte Bemærkninger, men ikke en samlet og dybtgaaende Behandling af Problemet om Forholdet mellem Luthers Personlighed og Humanismens hele Livssyn; han har derfor heller ikke klargjort, hvorvidt og hvorledes humanistiske Elementer kunde føje sig ind i hans Tanker. Alt i alt er den omfangsrige Afhandling imidlertid skreven med saa megen Forstandighed og Evne til videnskabelig Undersøgelse, at Fakultetet maa tilkende den Prisen.

Ogsaa den anden Afhandling med Motto „In te jacta sator non perdit semina Christus, quanto luxurians foenore surgit ager!“ (Euricius Cordus til Luther) (187 Kvartsider) er et dygtigt Arbejde. De Problemer, Forfatteren drøfter, stiller han klart og giver udfra en selvstændig Forstaaelse af Kilderne en Løsning, der vidner om god Dømmekraft. I formel Henseende staar denne Afhandling over den første; Stoffet er disponeret med megen Sikkerhed, Fremstillingen er fængslende, med stor Evne til i knappe Udtryk at give en rammende Karakteristik. Der er imidlertid vigtige Spørgsmaal, som næsten slet ikke er undersøgte, f. Ex. om Melanchthons Betydning for Luthers Udvikling. Overhovedet er Behandlingen af Luthers Theologi ikke tilfredsstillende; Forfatterens Antydninger burde være udført f. Ex. gennem en Undersøgelse af, hvad humanistisk Paavirkning kan have betydet for Udviklingen af Luthers Skriftprincip og hans etiske Tanker. Vigtigere er dog Mangelen af en gennemført Detailundersøgelse eller i alt Fald Fremlæggelsen af en saadan. Hvad Forfatteren her giver er godt og velvalgt, og man faar ofte Indtryk af, at der ligger et betydeligt Arbejde bag, hvor Forfatteren kun har fremlagt Resultater. Men han har i det hele ikke givet sine Resultater en saa alsidig Begrundelse, som

man venter i en akademisk Prisaafhandling. Arbejdet er saa lovende, at Fakultetet har været i Tvivl om, om det ikke kunde fortjene Medaillen; men paa Grund af de nævnte Mangler har det dog maattet blive staaende ved Accessit.

Den tredje Afhandling med Motto: „Jesus Christus triumphirt von seinen feinden, die da fürt den Hutten gfangen und gbunden mit dem wort Gottes überwunden“ (87 Kvartsider) viser et flittigt Studium af de vigtigste Kildesteder og en Del af Litteraturen. Men Afhandlingen er snarere en Materialsamling eller et Udkast end en færdig Behandling. Der er noget tilfældigt over Fremstillingen; et virkeligt Forsøg paa at karakterisere Luthers Forhold til Humanismen er der ikke givet. Tilmed er Afhandlingen vanskelig læselig paa Grund af den lidet soignerede Tilstand, hvori den fremtræder; især er der en Mængde generende Forkortelser; undertiden bliver disse ganske utilladelige, idet man med Rette kan være i Tvivl om, hvorledes de skal forstaaes. Citeremaaden er af og til meget løs (uden tilstrækkelig Angivelse af, hvilken Udgave af et Værk, der er benyttet). Der vil ikke kunne tilkendes denne Afhandling nogen Belønning.

Kjøbenhavn, i Maj 1909.

C. Henrik Scharling. P. Madsen. J. C. Jacobsen.

Valdemar Ammannsén. Frederik Torm.

Ved Navnesedlernes Aabning fandtes Forfatterne at være: af den første Afhandling Stud. theol Knud Peter Andreas Hee Andersen og af den anden Afhandling Cand. theol. Helge Johannes Haar.

II. De retsvidenskabelige Afhandlinger.

Som Besvarelser af den juridiske Prisopgave for Aaret 1907 —08: „Efter en historisk Redegørelse for dansk Rets Regler om „Hensiddens i uskiftet Bo“ undersøges det, hvilke civilretlige Spørgsmaal disse Regler kan rejse i Nutidens Retsliv, og an-

stilles der en legislativ Vurdering af dette Retsinstitut“ er der indkommet 2 Afhandlinger.

Den ene, mærket: „J. L.“, er paa 177 tætskrevne Kollegiehæftesider. Forfatteren har med Flid og Omhu sat sig ind i den foreliggende danske Litteratur, i Retsbestemmelserne og i Praxis, og har i det hele givet en rigtig Fremstilling heraf. I Enkeltheder, særlig vedrørende Sagens offentligretlige Sider, er der gjort flere rigtige Betragtninger gældende. Men ligesom Forfatteren gennemgaaende savner Blik for andre Spørgsmaal end dem, der allerede er fremdragne i Litteraturen, saaledes yder han heller ikke paa de afgørende (civilretlige) Punkter noget væsentlig nyt af Værdi, og da hertil kommer, at han paa et enkelt Sted, (ved Spørgsmaalet om Hensiddens i uskiftet Bo med Særeje), har gjort sig skyldig i et ret alvorligt Fejlsyn, og at den legislative Vurdering, der er foretaget uden nogen Hensyntagen til beslægtede Ordninger i fremmede Retsforfatninger, i det hele er ufyldstgørende, vil Prisen ikke kunne tilkendes Forfatteren, men vi mener dog, at dette flittige Arbejde kan fortjene at belønnes med et Accessit.

Den anden Afhandling, mærket — *** —, indeholder paa 62 smaa Sider et ganske utilfredsstillende Forsøg paa en Besvarelse af den stillede Opgave. Forbigaaelsen af vigtige Spørgsmaal, grove Fejl i Retsreglernes Opfattelse, Mangel paa Brug af Litteraturen og af Praxis viser, at Forfatteren savner ethvert Begreb om, hvad der maa fordres af en Prisafhandling, og det er derfor utvivlsomt, at ethvert Spørgsmaal om Belønning maa være udelukket.

Kjøbenhavn i April 1909.

H. Matzen. Carl Torp. V. Bentzon.
H. Munch-Petersen. L. A. Grundtvig. Poul Johs. Jørgensen.

Ved Navnesedlens Aabning fandtes Forfatteren af den første Afhandling at være Stud. jur. Christian Ringstrup Ege.

III. De statsvidenskabelige Afhandlinger.

Som Besvarelse af den statsvidenskabelige Prisopgave for 1907—08: „En kritisk Fremstilling og Vurdering af den i den

sidste Fjerdedel af det 19de Aarhundrede førte Strid om Bimetallismen“ er der indkommet to Afhandlinger.

Den ene af disse Afhandlinger, med Motto: „Malgré tout“, er kun en meget skizzeret Besvarelse af Opgaven, hvis første to Trediedele tilmed næsten udelukkende bygger paa Handwörterbuch der Staatswissenschaften som Hovedkilde med Benyttelse af et Par ganske enkelte Forfattere. Den sidste, noget mere selvstændige, Trediedel: Kritik af Bimetallismen, indeholder en noget ensidig, meget lidet indgaaende, om end ganske vel skreven, Fremstilling af dennes Hovedsynspunkter, men uden virkelig Vurdering af disse. Som Helhed kan denne Afhandling ikke kendes værdig til nogen Belønning.

Den anden Afhandling, med Motto: „la dinamica monetaria“, lider vel af nogen Ubehjælpssomhed i Fremstillingen, der tildels gør den mindre overskuelig, men bygger paa en langt betydeligere Litteraturkundskab og viser Evne til at samle og gruppere Stoffet. Ganske vist kunde man ønske en noget klarere Redegørelse for Sagens faktiske Udvikling, men den indeholder dog ikke faa Momenter til Belysning deraf, og selv om den Maade, hvorpaa Forfatteren opløser Striden om Bimetallismen i en Række Enkeltspørgsmaal, fører til nogen Gentagelse af de fra begge Sider fremførte Betragtninger, viser den dog i det Hele et ganske klart Blik paa de mere afgørende Momenter i Striden. Dertil kommer, at hans Opfattelse heraf i det væsentlige er rigtig og viser en forstandig Afvejen af Argumenterne for og imod. At han gør Spørgsmaalet om de ædle Metaller's Indflydelse paa Varernes Prisniveau til det egentlige Hovedpunkt, hvis Besvarelse han overvejende dvæler ved, kan ogsaa kun billiges, og han lægger herved en sund og forstandig Opfattelse af de nationaløkonomiske Spørgsmaal om Forholdet mellem Pengene og Kreditmidlerne for Dagen. Men i sin Helhed kunde Afhandlingen være noget mere indgaaende, og vi mene derfor kun at kunne kjende denne Afhandling værdig til et Accessit.

Kjøbenhavn, den 25. April 1909.

Will. Scharling.

Harald Westergaard.

Ved Navnesedlens Aabning fandtes Forfatteren af den anden Afhandling at være Cand. mag. Helge Smith.

IV. Den filosofiske Afhandling.

Som Besvarelse af den filosofiske Prisopgave for 1907—1908 („Feuerbachs Betydning for Drøftelsen af det religiøse Problem i vore Dage“) er der indkommen en Afhandling med Motto: „Der Mensch kann nun einmal nicht über sein wahres Wesen hinaus“ (Feuerbach).

Denne Afhandling giver en god historisk Fremstilling af Feuerbachs Religionsfilosofi, hvad dennes Indhold angaar, men fatter sig meget kort angaaende dens Forudsætninger, især dens religionshistoriske Grundlag, ligesom den heller ikke tilstrækkeligt karakteriserer og analyserer Feuerbachs psykologiske Metode. Paa Grund heraf er det ikke lykkedes Forfatteren at give et tydeligt Billede af den Betydning, Feuerbachs Standpunkt endnu kan have. Forfatteren giver en Række, i det hele gode Karakteristiker af nyere religionsfilosofiske Arbejder, men disses bestemte Sammenhæng med og Forhold til Feuerbachs Metode og Resultater bliver ikke tilstrækkeligt indlysende.

Vi kunne derfor ikke tildele Forfatteren Prisen, men da Afhandlingen indeholder mange gode Bemærkninger, vidner om indgaaende Kendskab til Litteraturen og om Evne til at karakterisere forskellige Tankeforsøg saaledes, at deres Ejendommelighed i al Korthed fremhæves, anse vi den værdig til Accessit.

Den 14. April 1909.

H. Hoffding.

K. Kroman.

Cl. Wilkens.

Ved Navnesedlens Aabning fandtes Forfatteren at være Stud. mag. Niels Valdemar Hansen.

V. Den historiske Afhandling.

Som Besvarelse af den historiske Prisopgave „De danske Kongers Dommermyndighed og Indflydelse paa Retsplejen i Middelalderen“ er indkommet en Afhandling med Motto: *Rex, lex, jus.* Forfatterens Kjendskab til Kilderne og til nyere Fremstillinger af Emnet er lige ufuldstændig og utilfredsstillende, og

hele den kortfattede Skizze er i videnskabelig Henseende ganske værdiløs, saa at den ikke kan komme i Betragtning.

Den 1. Marts 1909.

Joh. Steenstrup.

Kr. Erslev.

J. A. Fridericia.

VI. De æsthetiske Afhandlinger.

Paa det æsthetiske Prisspørgsmaal for Aaret 1907—8: „Den erotiske Følelses Udvikling i dansk Digtning fra Folkeviserne til Romantikens Frembrud“ er der indkommet tre Besvarelser.

Den ene, mærket „Andreas“, er et temlig kortfattet Arbejde, skrevet i en noget flot journalistisk Manér. Et og andet har Forfatteren faaet frem, som man savner i de andre Afhandlinger, men han har til Gengæld flere Steder forbigaaet karakteristiske Fremstillinger af Elskovsfølelsen i vor Litteratur. Han har lagt Vind paa at sammenfatte Udviklingen under enkelte virkningsfulde Synspunkter, men han naaer kun dette ved at skære meget Uensartet over én Kam og øve adskillig Vold mod Kronologien. Der er i det hele noget saa vilkaarligt og tilfældigt baade i Stofsamling og Fremstilling, desuden ogsaa saa meget flygtigt og andenhaands i Arbejdet, at det ikke kan komme i Betragtning ved Tilkendelse af nogen Belønning.

En saadan kunde der snarere være Tale om at tilkende den med Motto: „Og Gud Herren sagde . . .“ forsynede Afhandling. Den gør ganske vist et meget umodent Indtryk, er skrevet i en lidet tiltalende, snaksom og selvbehagelig Stil, og Forfatteren forvilder sig i alskens uklare Ræsonnementer og knytter en Mængde Udviklingstraade, som baade han selv og Læseren løber Sur i. Men der er unægtelig Friskhed og Selvstændighed i dette Arbejde; paa egen Haand har Forfatteren set sig godt om i mange Egne af dansk Litteratur og bruger, endogsaa lidt for meget, alene sine egne Øjne, og mere indgaaende end de to andre Forfatteres søger denne Besvarelse at bestemme de enkelte Momenter i Elskovsfølelsens digteriske Behandling og at følge Blandingen og Brydningen af de forskellige litterære Strømninger, — vanskelige Opgaver, som ganske vist er meget langt fra at være magtede. Alt i alt er Forfatteren endnu for uud-

viklet og hans Kundskaber for spredte og usikre til at der kan tilkendes ham nogen akademisk Pris, men vi mener at kunne udtale, at Arbejdet giver gode Løfter for Fremtiden.

Den tredje Afhandling, som bærer Mærket „Eros“, er den udførligste og i visse Maader fuldstændigste Besvarelse af Opgaven. Med stor Flid gennemgaar Forfatteren saa godt som al dansk erotisk Digtning indtil Aar 1800, idet han gaar tilbage helt til de hos Sakse bevarede oldnordiske Sagn; han viser gode Kundskaber saavel i dansk som i almindelig europæisk Litteraturhistorie og redegør ret forstandigt for de vekslende Kulturstrømninger og fremmede Indflydelser; der lægger sig i det hele for Dagen i Arbejdet en vis Modenhed, almen Dannelse og ogsaa Følelse for Poesi. Til Trods herfor lider ogsaa denne Besvarelse af betydelige Mangler. Selve Arbejdets Omfang beror væsentlig paa, at Forfatteren ikke har vidst at afgrænse sin Opgave og gøre sig dens virkelige Indhold klart. Ligesom han kronologisk gaar ud over dens Grænser, saaledes holder hans Behandling af de litterære Værker, han gennemgaar, sig aldrig nøje til det erotiske Element i dem, og Forfatternes personlige Kærlighedsliv inddrages ofte uforholdsmæssigt vidtløftig under Fremstillingen. Under alt dette naaer Forfatteren aldrig op til noget større Overblik over Udviklingens Gang eller ind til noget dybere Indblik i dens enkelte Momenter og Stadier; istedenfor æsthetisk Karakteristik faar man oftest kun en Række Citater og Referater, istedenfor selvstændige litterærhistoriske Oversigter oftest kun upersonlige Gengivelser af tidligere Forskeres almenkendte Værker. Navnlig denne Upersonlighed og Uselvstændighed i Brugen af Forgængeres Arbejder er det, som forringer Afhandlingens Værdi paa de fleste Punkter; for hver Periode og hver Hovedforfatter følger Fremstillingen den ene eller den anden af de danske Litterærhistorikere trolig i Fodsporet. I Betragtning af disse Mangler mener vi, med al Anerkendelse af Arbejdets nævnte fortjenstfulde Sider, at heller ikke denne Besvarelse kan berettige til nogen Prisbelønning.

Kjøbenhavn, i April 1909.

J. Paludan.

Cl. Wilkens.

Vald. Vedel.

VII. Den astronomiske Afhandling.

Som Besvarelse af den for Aaret 1907—1908 udsatte Prisopgave i Astronomi: „Der ønskes en Undersøgelse af den personlige Ligning og Størrelsesligningen ved Iagttagelser med Repsolds selvregistrerende Mikrometer“ er der indkommet en Afhandling med Motto: *Per aspera ad astra*.

Afhandlingen begynder med en velskreven historisk Oversigt over den Rolle, de personlige Iagttagelsesfejl har spillet indenfor Astronomien, og de Methoder, der er blevet indførte for i størst mulig Udstrækning at eliminere disse Fejl, først den elektriske Registrermethode i Almindelighed, og, i senere Tid, den specielle Methode, der er knyttet til Anvendelsen af Repsolds selvregistrerende Mikrometer.

Derefter følger Beskrivelsen af det for Forfatterens Iagttagelser anvendte Instrument, herværende Universitetsobservatoriums med Repsolds Mikrometer forsynede Passageinstrument, samt Bestemmelsen af den ved Iagttagelserne benyttede Mikrometerskrues periodiske og „Længde-Fejl“ (fortschreitender Fehler). I begge Tilfælde vises det, at Fejlene er af en forsvindende Størrelse. Ved denne Afdeling af Afhandlingen er særlig at bemærke den store Behændighed, hvormed Forfatteren løser Normalligningerne ved „Længdefejls“-Bestemmelsen.

Forfatteren gaar derefter over til Fremstillingen af de Maalinger af den relative personlige Ligning, som er anstillede af Forfatteren og Hr. Luplau-Jansen. Der foreligger et betydeligt Observationsmateriale, der iøvrigt viser, at Forfatteren i Hr. Luplau-Jansen har haft en særdeles god Medhjælper. Som et særlig interessant Resultat, bl. a. som et Bevis paa, at der maa tillægges Forfatterens Iagttagelser en høj Værdi, kan anføres, at Nøjagtigheden i Forfatterens Iagttagelser holder sig uforandret lige til de svageste Stjerner, der ligge paa Grænsen af, hvad der overhovedet er synligt i det anvendte Instrument. De direkte af Iagttagelserne udledte Tal viser, at den personlige Ligning mellem Forfatteren og Hr. Luplau-Jansen er meget ubetydelig og næppe vil kunne fremstilles efter nogen bestemt Lov. Den mathematisk set meget elegante Udjævning, som Forfatteren har foretaget, bekræfter dette om end med det Tillæg,

at der for den personlige Ligning fremkommer en Afhængighed af de anvendte Stjerner's Deklination og Zenitdistance, der ganske vist er meget lidt udpræget, men dog synes at være reel.

For den relative Lysligning fremgaar der af Iagttagelserne Tal, der ere saa smaa, at de maa betragtes som forsvindende. For sin egen absolute Lysligning har Forfatteren anstillet en særlig Undersøgelse (ved Hjælp af Afblænding ved Gitter og farvet Glas); Resultatet er, at denne Forfatterens absolute Lysligning ikke er helt umærkelig men (i Overensstemmelse med Resultaterne fra andre Iagttagere) er væsentlig mindre end ved de gamle Observationsmetoder. I Sammenhæng med Undersøgelsen af Lysligningen har Forfatteren anstillet en sammenlignende Undersøgelse af Passager ved Hjælp af Enkelt- og Dobbelt-Traad. Som Resultat fremkommer en stor og ubetinget Overlegenhed for Enkeltraadens Vedkommende.

Derefter følger et Kapitel, „Aarsagerne til den personlige Ligning“, hvori Forfatteren gaar ind paa den psyko-fysiologiske Forklaring af den personlige Ligning og bl. a. meddeler Resultaterne af en sammenlignende Undersøgelse af den tasterregistrerende og den selvregistrerende Methode.

Det sidste Kapitel giver paa Basis af Berliner-Jahrbuch-Systemet en Afledning af Rektascensionerne for de anvendte (184) Stjerner.

Om Afhandlingen som Helhed skal her udtales følgende: Dispositionen af Arbejdet er fortrinlig. Iagttagelsesmateriale er stort og meget nøjagtigt, Forfatteren har grundigt og med stor matematisk Elegance diskuteret dette Materiale og er desuden paa flere Punkter gaaet betydelig udover, hvad der er forlangt i den stillede Opgave. Afhandlingen i det Hele vidner om, at Forfatteren er i Besiddelse af en ikke almindelig Kombination af theoretisk og praktisk-astronomisk Begavelse. Der kan ikke være nogen Tvivl om, at Afhandlingen er i høj Grad værdig til Prisen.

Kjøbenhavn, i April 1909.

H. G. Zeuthen. Julius Petersen. Elis Strömngren.

Ved Navnesedlens Aabning fandtes Forfatteren at være Assistent ved Universitetets astronomiske Observatorium, Stud. mag. Niels Erik Nørlund.

VIII. Den kemiske Afhandling.

Paa den kemiske Prisopgave for 1907—08, en Undersøgelse af de Processer, der finder Sted, naar Syreklorider dannes ved Indvirkning af Fosfortriklorid paa organiske Syrer, er der modtaget 1 Besvarelse, mrk. „Point d'analyse, point de chimie“.

Forfatteren synes at være gaaet til Løsningen af Opgaven med megen Interesse og er aabenbart udrustet med mere end almindelige Evner som Analytiker. Dette har været af den aller største Betydning for Undersøgelsens Udførelse, idet det har sat ham i Stand til at prøve de anvendte Udgangsmaterialer og kontrollere Processernes Forløb gennem kvantitative Analyser af ofte meget vanskelig Art. Heri ligger den indsendte Afhandlings største Værdi, og i denne Henseende yder den mere end noget tidligere Arbejde over samme Emne. Hovedresultatet er, at ingen af de tidligere antagne Reaktionsligninger giver et sandt Udtryk for Processens Forløb, idet der samtidig finder flere forskellige Reaktionen Sted, hvorved bl. a. opstaar ikke uvæsentlige Mængder af meget bestandige Anhydrider af Eddikesyre og Fosforsyring. Dette har ganske vist delvis været kendt tidligere, men er ikke blevet tilstrækkelig paaagtet ved Bedømmelsen af den foreliggende Proces. Skønt de enkelte Reaktionen ikke kunde bringes til at forløbe isoleret ved at anvende visse Blandingsforhold af Fosfortriklorid og den Syre, der især er undersøgt, Eddikesyre, eller ved at anvende særlige Temperaturer, har Forfatteren ved en omfattende og omhyggelig udført analytisk Undersøgelse af Reaktionen forskellige Produkter givet et væsentligt og værdifuldt Bidrag til den stillede Opgaves Løsning.

Den Sikkerhed, der præger Forfatteren som Experimentator, genfindes ikke i den skriftlige Udarbejdelse af Besvarelsen. Det er her ofte vanskeligt at se, hvad der er kendt, og hvad der er nyt, og ikke mindst Forfatterens egne Resultater kommer her

ikke altid til deres fulde Ret. Endvidere skal det bemærkes, at den foreliggende Litteratur ikke synes at berettige Forfatteren til at gaa saa hurtig hen over Spørgsmaalet om Processens almindelige Anvendelighed, som han mener at kunne gøre. Imidlertid er Behandlingen af den Del af Opgaven, Forfatteren rigtig har taget op til Undersøgelse, saa udtømmende, at vi anser den indleverede Besvarelse for fuldtud værdig til at belønnes med Universitetets Guldmedaille.

Kjøbenhavn, i April 1909.

C. Christiansen. Einar Büilmann. Julius Petersen.

Ved Navnesedlens Aabning fandtes Forfatteren at være Assistent ved den polytekniske Læreanstalts kemiske Laboratorium, Cand. polyt. V. V. M. N. Farsøe.

IX. Den naturhistoriske Afhandling.

Som Besvarelse af Universitetets i 1906 udsatte Prisopgave i Naturhistorie:

„Der ønskes en paa egne Undersøgelser støttet Udredning af de i Litteraturen foreliggende Modsigelser med Hensyn til Æthernarkosens Indflydelse paa Planternes Stofskifte“ er der indkommen en Afhandling med Motto „Duo quum faciunt idem, non est idem“, som fylder 120 Kvartsider.

Efter en kort Indledning giver Forfatteren paa 25 Sider en særdeles god Oversigt over Plante-Anæsthesiens Historie og viser sig derved at være vel inde i den paagældende, ret omfattende Litteratur.

Afhandlingens Kerne er imidlertid den experimentelle Del. Denne begynder med en præcis om end temmelig kortfattet Redegørelse for de anvendte Metoder; særlig Omhu er der anvendt paa de kemiske Undersøgelser, som øjensynlig have krævet meget Arbejde.

Forsøgene have omfattet Respirationen, Stofomdannelserne ved Spiringen og tildels ogsaa ved Modning af Frø, Stofomdan-

nelser hos saarede Plantedele samt Stoftransporten hos Kimplanter, idet der særlig er taget Hensyn til de kvælstofholdige Stoffers Forhold, der ogsaa særlig vedrører den stillede Opgave.

Af meget stor Interesse er Forfatterens Behandling af Stofvandringer hos Kimplanterne (fra Kimbladene til Axeorganerne); ved de udførte, dog ikke ret talrige Experimenter synes der at være naaet Klarhed over Forholdet mellem Stofomdannelsens Intensitet og Stofvandringerens Hurtighed, der begge paa ganske samme Maade paavirkedes af Anæsthetica, hvilket tidligere ikke var forstaaet rigtigt.

Ogsaa Experimenterne over modnende saarede Frø o. desl. maa anføres som lærerige til Forstaaelse af Saarpirringens Indflydelse paa Stofskiftet. Just med Hensyn til Saarpirring foreligger der direkte Modsigelser i Litteraturen, idet der kendes Experimenter, der tyde paa, at Saarpirring fremkalder en forøget Æggehvite-Nedbrydning af lignende Natur som den Forøgelse, som middelstærk Narkose betinger, medens de fleste Angivelser gaar ud paa, at Saarpirring stedse skal fremkalde Kondensation af Amidostoffer i Retning af Æggehvite-Synthese, modsat Narkosens Virkning.

En Klaring af denne Modsigelse er ved Forfatterens Arbejde bragt tilveje paa en smuk Maade ved flere Rækker af ret forskellige Experimenter med saarede Knopper og særlig med saarede hvilende Kartoffelknolde, med Hensyn til hvilke Objekter just den anførte Modsigelse er traadt frem. Kartoffelknoldenes Forhold er derfor ogsaa blevet studeret paa en i Forhold til den til Raadighed værende Tid meget grundig Maade. Da de nævnte Knolde ofte ere meget uensartede, og da det viste sig, at endog de to Flanker af en og samme, symmetrisk byggede Knold ofte kan have ret forskellig kemisk Beskaffenhed, var det nødvendigt at anvende variationsstatistiske Beregningsmaader ved Resultaternes Sammenstilling. Ved Hjælp af et ret stort Antal Enkeltestemmelser og en rationel Behandling af Analyse-Tallene konstateredes det nu, at Saarpirring fremkalder forøget Kondensation og altsaa ikke forøger Hydrolysen af Æggehvite-stoffer. Men det paavises tillige, at et nu og da fremtrædende modsigende Resultat ikke behøver at skyldes Fejl i Arbejdet

eller abnorme Forhold hos det paagældende Individ, men simpelthen kan forudses som Følge af Forsøgs-Materialets Variabilitet.

Denne Redegørelse er da ogsaa i methodisk Henseende meget lærerig og vidner om, at Forfatteren forstaar, hvorledes et varierende fysiologisk Forsøgsmateriale bør behandles. Her og der i Afhandlingen er det ikke tilstrækkelig tydelig pointeret, hvorledes Beregninger eller Sammenstillinger ere udførte; maaske forudsætter Forfatteren, at Læseren er mere inde i Spørgsmaalets Enkeltheder, end det med Rette kan ventes. —

Forfatteren resumerer sin ved egne og andres Undersøgelser naaede Opfattelse af forskellig stærke Ætherdosers (resp. Indvirkningstidens) Indflydelse paa Planterne derhen, at der maa skelnes mellem en exciterende Fase, en narkotisk Fase og en toxisk Fase. Og der knyttes hertil interessante Bemærkninger om en i visse Tilfælde forekommende „neutral Fase“ mellem den narkotiske og toxiske Fase. Denne hele Diskussion er dog altfor kortfattet, og i det hele taget vilde det have været heldigt, om det tilvejebragte experimentelle Materiale havde givet Anledning til en fyldigere, samlet Diskussion. Som Afhandlingen nu foreligger, maa de forskellige Afsnits Resultater søges hvort paa sit Sted, hvilket gør Studiet af Arbejdet besværligere.

Disse Indvendinger ere dog nærmest af formel Art; den foreliggende Afhandling, der vidner om megen Modenhed og videnskabelig Sans, er et værdifuldt Bidrag til Læren om Planternes Anæsthesi, et Bidrag, der i høj Grad klarer det stillede Spørgsmaal og fuldt ud fortjener at belønnes med Universitetets Guldmedaille.

Kjøbenhavn, i April 1909.

Hector Jungersen.

W. Johannsen.

Ved Navnesedlens Aabning fandtes Forfatteren at være Stud. mag., Frøken Jenny Hempel.

UNIVERSITETETS
PRISSPØRGSMÅL
FOR AARET 1908—1909.

1. THEOLOGI.

En Undersøgelse af Bibelens Fremstilling af Verdens Skabelse i Forhold til andre Oltidsfortællinger samt en Paavisning af dens Stilling til Nutidens naturvidenskabelige Opfattelse og religiøse Tro.

2. LOVKYNDIGHED.

Der ønskes en kritisk Fremstilling af Reglerne om Forbud og om tilsvarende Retsinstituter efter de vigtigste fremmede Procesordninger.

3. STATSVIDENSKAB.

Der ønskes en kritisk og historisk Fremstilling af de nyere Bestræbelser for at tilvejebringe en Arbejdsløn-Statistik og en Redegørelse for Hovedresultaterne af denne Statistik.

4. LÆGEVIDENSKAB.

Der ønskes en samlet Fremstilling af vore nuværende Kundskaber om Bakteriernes Involutionsformer i Henseende til Morfo-

logi, Ætiologi og Pathogenese samt nye eksperimentelle Bidrag til disse Spørgsmaals Belysning.

5. FILOSOFI.

Søren Kierkegaards Opfattelse af det Ethiske.

6. HISTORIE.

Heinrich v. Treitschke som Politiker og Historiker.

7. KLASSISK FILOLOGI.

Senecas Skrift „de tranquillitate animi“ oversættes paa Dansk og forsynes med en kritisk-exegetisk Kommentar. Tillige undersøges det, hvilke græske Kilder Forfatteren kan antages at have benyttet.

8. ØSTERLANDSK FILOLOGI.

En kritisk Prøvelse af de i nyere Tid fremsatte Hypoteser om Shiitismens Oprindelse.

9. NORDISK FILOLOGI.

Henrik Hertz som Dramatiker og æsthetisk Theoretiker, med særligt Hensyn til hans Forhold til Heiberg.

10. ENGELSK FILOLOGI.

Brugen af Kenninger i det oldengelske Digtersprog, sammenlignet med Brugen af beskrivende Adjektiver.

11. MATHEMATIK OG ASTRONOMI.

De singulære (1,1) Korrespondancer og de simpleste dermed forbundne flertydige Korrespondancer paa harmoniske og æquian-

harmoniske Kurver af 3die Orden ønskes undersøgte saavel algebraisk som ved elliptiske Funktioner og grafisk fremstillede paa dertil egnede Riemannske Flader.

12. FYSIK OG KEMI.

Fra de radioaktive Stoffer udgaar som bekendt 3 Slags Straaler: α -, β - og γ -Straaler, af hvilke α -Straalernes Virkning forsvinder pludseligt i kort Afstand fra det radioaktive Stof. Der ønskes en Fremstilling og Vurdering af det i Litteraturen foreliggende angaaende α -Straalernes Indsugning i Luftarter. Særlig undersøges Muligheden af at paavise Tilstedeværelsen af α -Partiklerne, efter at deres ioniserende Virkning er ophørt. I Forbindelse hermed ønskes der fremkaldt en supplerende eksperimental Undersøgelse af de nævnte Forhold.

13. NATURHISTORIE.

Vore Lyngheders Dyreverden er endnu i flere Henseender ufuldstændig kendt, endogsaa for de højere Dyrs Vedkommende. Der ønskes derfor en Fremstilling af vore Heders Hvirveldyrfauna og dennes biologiske Forhold, særlig for Pattedyr, Krybdyr og Padders Vedkommende.

Besvarelsen maa være ledsaget af de nødvendige Præparater og Tegninger.

Anmærkn. Besvarelsene af Opgaverne skulle affattes paa Dansk eller paa Latin, efter Forfatterens frie Valg. Afhandlingerne skulle være skrevne med tydelig Haandskrift; de maa kun betegnes med Motto eller Mærke, medens Forfatterens Navn, Fødselsdag og -aar angives i en vedlagt lukket Konvolut, der er betegnet med samme Motto eller Mærke som Afhandlingen, og indsendes til Universitetets Rektor inden 15de Januar 1910, med Undtagelse af Besvarelsene af den naturhistoriske Opgave, til hvis Indlevering Tiden staar aaben indtil 15de Januar 1911. Adgangen til at deltage i Konkurrencen om Prismedaillen er ikke indskrænket til akademiske Borgere, men staar aaben for enhver, som paa den Tid, Prisopgaven besvares, ikke er over 30 Aar og heller ikke har opnaaet fast kongelig Ansættelse. Paa Ydersiden af

harmoniske Kurver af 3die Orden ønskes undersøgte saavel algebraisk som ved elliptiske Funktioner og grafisk fremstillede paa dertil egnede Riemannske Flader.

12. FYSIK OG KEMI.

Fra de radioaktive Stoffer udgaar som bekendt 3 Slags Straaler: α -, β - og γ -Straaler, af hvilke α -Straalernes Virkning forsvinder pludseligt i kort Afstand fra det radioaktive Stof. Der ønskes en Fremstilling og Vurdering af det i Litteraturen foreliggende angaaende α -Straalernes Indsugning i Luftarter. Særlig undersøges Muligheden af at paavise Tilstedeværelsen af α -Partiklerne, efter at deres ioniserende Virkning er ophørt. I Forbindelse hermed ønskes der fremkaldt en supplerende eksperimental Undersøgelse af de nævnte Forhold.

13. NATURHISTORIE.

Vore Lyngheders Dyreverden er endnu i flere Henseender ufuldstændig kendt, endogsaa for de højere Dyrs Vedkommende. Der ønskes derfor en Fremstilling af vore Heders Hvirveldyrfauna og dennes biologiske Forhold, særlig for Pattedyr, Krybdyr og Padders Vedkommende.

Besvarelsen maa være ledsaget af de nødvendige Præparater og Tegninger.

Anmærkn. Besvarelserne af Opgaverne skulle affattes paa Dansk eller paa Latin, efter Forfatterens frie Valg. Afhandlingerne skulle være skrevne med tydelig Haandskrift; de maa kun betegnes med Motto eller Mærke, medens Forfatterens Navn, Fødselsdag og -aar angives i en vedlagt lukket Konvolut, der er betegnet med samme Motto eller Mærke som Afhandlingen, og indsendes til Universitetets Rektor inden 15de Januar 1910, med Undtagelse af Besvarelserne af den naturhistoriske Opgave, til hvis Indlevering Tiden staar aaben indtil 15de Januar 1911. Adgangen til at deltage i Konkurrencen om Prismedaillen er ikke indskrænket til akademiske Borgere, men staar aaben for enhver, som paa den Tid, Prisopgaven besvares, ikke er over 30 Aar og heller ikke har opnaaet fast kongelig Ansættelse. Paa Ydersiden af

ovennævnte Konvolut maa findes følgende Erklæring: „Ved Afgivelsen af denne Besvarelse er Forfatteren ikke fyldt 30 Aar og har ikke opnaet fast kongelig Ansættelse“. Forefindes denne Erklæring ikke, vil Afhandlingen ikke blive bedømt.

De indleverede Exemplarer af Besvarelserne indlemmes i Universitetets Arkiv.

Kjøbenhavn, den 3die Juni 1909.

Under Universitetets Segl.

